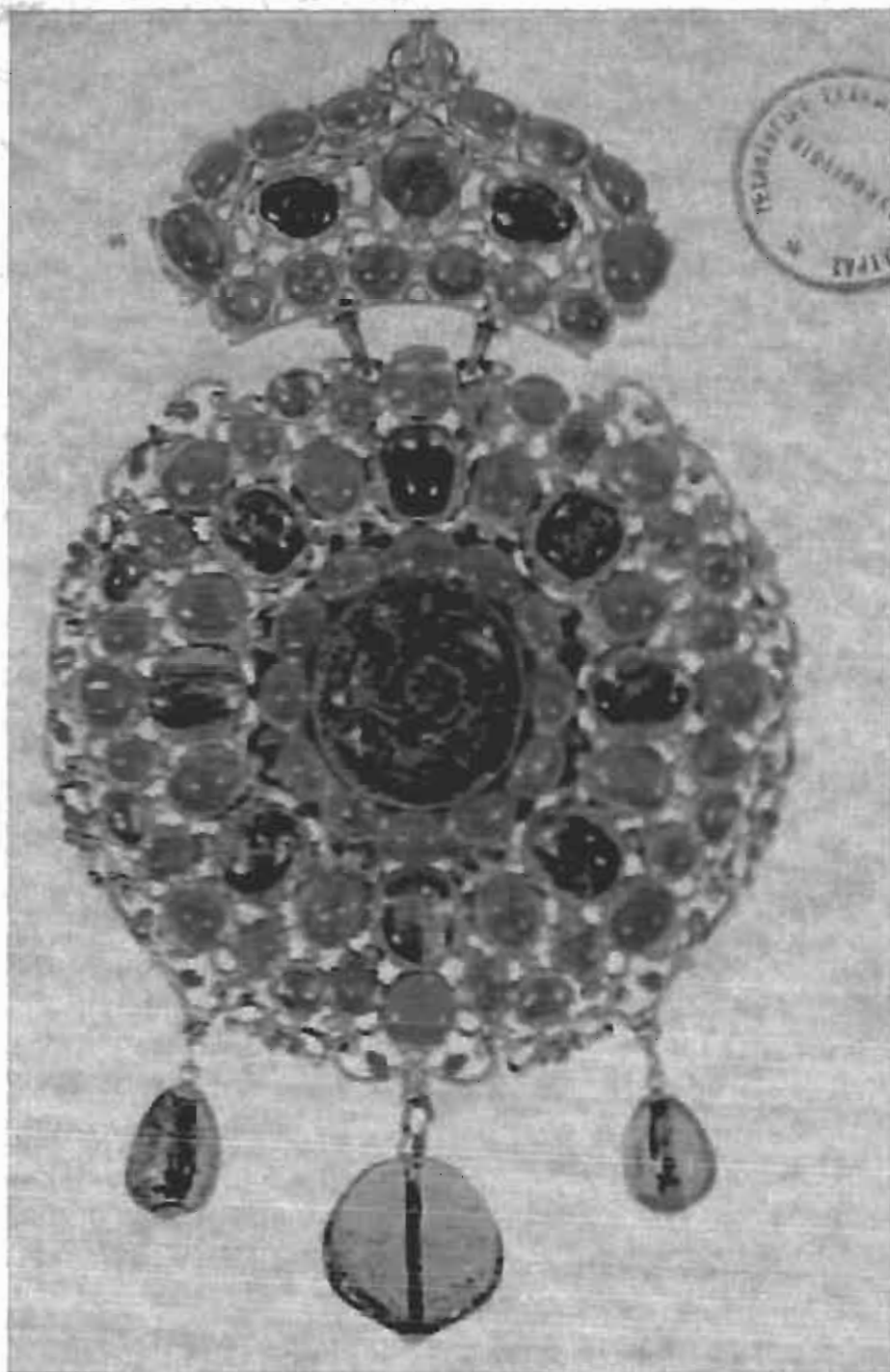

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ 1998

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ.
ΦΘΙΝΟΥΣΑ ΠΟΡΕΙΑ - ΒΙΟΣΗΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥΣ.

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ : ΓΟΥΛΑ. Α.

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ :

ΛΛΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

AMSTAD E12AF1.1H2	2755
----------------------	------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΪΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ ΤΗΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

Η Αργυροχοΐα στην Αρχαιότητα	Σελ. 1 - 3
Η Αργυροχοΐα στο Βυζάντιο	Σελ. 4 - 6
Η Αργυροχοΐα κατά την περίοδο της ακμής της (18 ^{ος} αιώνας)	Σελ. 7 - 8
Η Αργυροχοΐα στα Γιάννενα (Ιστορική αναδρομή)	Σελ. 9 - 11
Χαρακτηριστικά της Ηπειρωτικής Αργυροχοϊκής Τέχνης	
Υλικά	Σελ 12
Τεχνικές Κατεργασίας	Σελ. 13-19
Διακρίσεις Νεολληνικής Αργυροχοΐας	Σελ. 20-23
Μοτίβα	Σελ. 24-27
Το εργαστήρι του αργυροχρυσοχόου	Σελ. 28-30
Οι σχολές αργυροχρυσοχοΐας στα Γιάννενα	Σελ. 31-35
Συμπεράσματα Ιστορικής Αναδρομής	Σελ. 36
Καλαρρύτες και Συρράκο	Σελ. 37-39
Στεμνίτσα (Ιστορική αναδρομή)	Σελ. 40-57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ
ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ

- Διάγνωση της σημερινής κατάστασης της Αργυροχοΐας Σελ. 58
- Διάγνωση της σημερινής κατάστασης της Αργυροχοΐας στην περιοχή Ιωαννίνων
- Καθορισμός δείγματος και μεθοδολογία διαγνωστικής έρευνας Σελ. 59-60
- Ερωτηματολόγιο Σελ. 61-65
- Η σημερινή κατάσταση της αργυροχοΐας στην περιοχή των Ιωαννίνων Σελ. 66-78
- Γενικά στοιχεία για την Αργυροχοΐα Σελ. 79-86
- Συμπεράσματα διάγνωσης της σημερινής κατάστασης της Αργυροχοΐας στην περιοχή Ιωαννίνων Σελ. 87
- Διάγνωση της σημερινής κατάστασης της Αργυροχοΐας στην περιοχή της Στεμνίτσας Σελ. 88-89

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΪΑΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ**

Εγχώριος Ανταγωνισμός	Σελ. 90
Διεθνείς Ανταγωνισμός	Σελ. 90-109
Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του ανταγωνισμού	Σελ. 109-112

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ**

Ανάλυση ζήτησης του κλάδου - Αναμενόμενο μερίδιο από την αγορά - Στρατηγική ανάπτυξης του κλάδου - Οι αναμενόμενες ευνοϊκές αλυσιδωτές επιπτώσεις σε τοπικό επίπεδο	Σελ. 113-119
Επιχειρησιακό σχέδιο δράσης	Σελ. 120-121

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΪΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ ΤΗΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

Η ΑΡΓΥΡΟΧΟΪΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Το κόσμημα, από αρχαιοτάτων χρόνων συνόδευε τα σημαντικά στάδια της ζωής του ανθρώπου όπως την γέννηση, το γάμο και τις διάφορες συναισθηματικές εκδηλώσεις του.

Η λέξη κόσμημα προέρχεται από τη λέξη κόσμος, η οποία κατά τον Όμηρο σημαίνει : τάξη, δομή και ομορφιά. Ο Πυθαγόρας ονόμασε κόσμο, το σύμπαν, εξαιτίας της τάξης του, ενώ ο Πλάτωνας ονόμασε κόσμο, το στοιχείο της τάξης και της αρμονίας.

Έτσι οι αρχαίοι Έλληνες, από την ίδια φιλοσοφική θέση, ονόμασαν κόσμημα, οποιοδήποτε αντικείμενο έχει μία αρμονικά οργανωμένη εσωτερική δομή.

Η ιστορία του Ελληνικού κοσμήματος ανάγεται στ' αιώτερα χρόνια της προϊστορίας.

Αριστουργήματα εξαιρετικής λεπτότητας και τεχνικής έχουν βρεθεί στην Κρήτη και σε άλλα νησιά του Αιγαίου, όπου άνθισε ο Μινωικός πολιτισμός. Ενώ, από τα ευρήματα των Μυκηνών, του πολιτισμού που διαδέχθηκε τον Μινωικό, προκύπτει ότι, από το σημείο εκείνο ξεκίνησε η ανάπτυξη και εξέλιξη του κλασσικού Ελληνικού κοσμήματος.

Οι Έλληνες τεχνίτες, με το εξαιρετικό αισθητικό κριτήριο και την άφθαστη τεχνική επιδεξιότητα, που διέθεταν, κατόρθωσαν ν' αφομοιώσουν τα πολιτιστικά μηνύματα, από Ανατολή και Δύση και να δημιουργήσουν τα πρότυπα εκείνα, που αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης, για όλους τους μετέπειτα πολιτισμούς.

Ειδικότερα, όσον αφορά στην Αργυροχοΐα της Αρχαιότητας, προκύπτει ότι οι αρχαίοι πρέπει να μεταχειρίζονταν πολύ το ασήμι, για την κατασκευή κοσμημάτων, που λόγω όμως της μικρής αντοχής του στο χρόνο, ελάχιστα δείγματα ασημένιων κοσμημάτων διασώθηκαν. Παράλληλα, η σπανιότητα του αργύρου έθετε καθετί κατασκευασμένο από άργυρο, σε συνεχή κίνδυνο αρπαγής, με αποτέλεσμα οι ανασκαφές ν' αποδώσουν μικρό αριθμό αρχαίων κοσμημάτων.

Η κυριότερη πηγή αργύρου ήταν τα γαληνιτούχα πετρώματα από τα οποία, μετά από πολλές διαδικασίες, ξεχωρίζονταν ο άργυρος σε μια καθαρή μορφή και όχι σε κράμα, όπως ο χρυσός. Γι' αυτό και από την αρχή, στα ασημένια κοσμήματα, οι αρχαίοι τεχνίτες χρησιμοποιούσαν το καθαρό ασήμι.

Οι μέθοδοι επεξεργασίας του αργύρου και του χρυσού, από το 2000 π.χ. και μέχρι το 400 μ.χ., παρέμειναν βασικά αμετάβλητες και μόνον ορισμένα ορείχαλκα εργαλεία αντικατεστάθησαν, καθ' όλη την ως άνω περίοδο, με σιδερένια.

Οι Αρχαίοι Αργυροχρυσόχοι, σαν πηγή θερμότητας χρησιμοποιούσαν μια απλή ανοιχτή φωτιά, από κάρβουνα και όταν ήθελαν να ζεστάνουν κάτι ή να λειώσουν μέταλλο, εργαζόντουσαν σ' ένα πήλινο δοχείο, που έβαζαν πάνω στην φωτιά.

Τα κυριότερα εργαλεία τους, που ήταν φτιαγμένα από μέταλλο και πέτρα, ήταν σφυριά διαφόρων μεγεθών, αμόνι, ψαλίδια, χαρακτηριστικά εργαλεία, τανάλιες, σφραγίδες, ακονόπετρες, πέτρες για γυάλισμα κλπ.

Σαν βασικά στοιχεία στην κατασκευή κοσμημάτων, οι Αργυροχρυσόχοι της εποχής χρησιμοποιούσαν:

-Τα μεταλλικά φύλλα, που χρησιμεύουν για να καλύπτουν επιφάνειες αγγείων, αγαλμάτων κλπ. ή για να προστίθενται, καταλλήλως κομμένα, σε κοσμήματα ή στον ρουχισμό.

-Τα φύλλα Repousse, που είναι μετάλλινα ελάσματα με ανάγλυφες παραστάσεις (προς τα έξω) που γίνονται με την βοήθεια ενός σφυριού και λεπτών σμιλών. Το έλασμα, για να το δουλέψουν, το στήριζαν σ' ένα στρώμα πίσσας, που και στέρεο αλλά και υποχωρεί, αφήνοντας έτσι την παράσταση να γίνει ανάγλυφη.

-Τα σφραγισμένα μέταλλα. Εδώ υπάρχει αποτύπωση (προς τα μέσα) της παράστασης πάνω σε μέταλλο, αφού προηγουμένως έχει χαραχθεί αυτή ανάγλυφη πάνω σε άλλο σκληρότερο μέταλλο. Ακουμπούσαν την σφραγίδα πάνω στο μέταλλο και με μια δυνατή σφυριά είχαν την αποτύπωση της παράστασης.

-Το σύρμα. Σύρμα κατασκεύαζαν από λεπτά μετάλλινα φύλλα, που αφού τα χτυπούσαν γερά με το σφυρί και τους έδιναν μία επιμηκή συρμάτινη μορφή, τα έτριβαν ανάμεσα σε δύο πέτρες ή δύο κομμάτια μέταλλο, έως ότου γίνουν τελείως κυλινδρικά. Το σύρμα αυτό λέπταινε αν τεντωνόταν.

Διακοσμητικότερο όμως ήταν ένα σύρμα, που έφτιαχναν στρίβοντας ένα ή περισσότερα λεπτά φύλλα μετάλλου. Σύρμα μεταχειρίζονταν πολύ σε όλα τα κοσμήματα, αλλά κυρίως στις αλυσίδες, που γίνονταν απλές ή περαστές.

-Τα χυτά κοσμήματα, που σπάνια γίνονταν από χρυσάφι και ασήμι. Συνήθως, χρησιμοποιούσαν το γυαλί, τον ορείχαλκο και το μολύβι. Το χύσιμο γινόταν ως εξής : έφτιαχναν ένα μοντέλο από κεριά και γύρω του έριχναν ένα στρώμα πηλού. Καθώς ζεστάνονταν μετά τον πηλό, το κεριά έλιωνε και έφευγε, οπότε στο δημιουργούμενο κενό έριχναν το λιωμένο μέταλλο.

Στην συνέχεια, ως διακοσμητικές μεθόδους, οι Αργυροχρυσόχοι της εποχής χρησιμοποιούσαν τις εξής:

Προσθήκες από το ίδιο μέταλλο.

Η μέθοδος αυτή αφορούσε κάθε προσθήκη, που γίνονταν στον σκελετό του κοσμήματος, από υλικό όμοιο με αυτό του σκελετού. Οι πιο συνηθισμένες και ενδιαφέρουσες μορφές τέτοιων προσθηκών ήταν οι επονομαζόμενες, σήμερα, filigrane και granulation. Το filigrane είναι λεπτά συρματάκια κολλημένα στο φόντο του κοσμήματος και το granulation είναι σφαιρίδια μετάλλου κολλημένα σ' ένα φόντο.

Προσθήκες άλλων υλικών.

Η μέθοδος αυτή αφορούσε τις προσθήκες πάνω στο πολύτιμο μέταλλο, άλλων υλικών, κυρίως σμάλτου και πολύτιμων πετρών.

Αφαίρεση μετάλλου.

Η μέθοδος αυτή αφορούσε στην αφαίρεση πολύτιμου μετάλλου από ένα κόσμημα, ώστε αυτό να πάρει την τελική του μορφή. Τέτοιες μέθοδοι ήταν κυρίως το χάραγμα, το σκάψιμο και κόψιμο(cisele).

Επικάλυψη.

Η μέθοδος αυτή αφορούσε στην επικάλυψη κοινών μετάλλων, με λεπτά φύλλα χρυσού ή ασημιού.

Τα παραπάνω στοιχεία αποδεικνύουν την διαμέσου των ευρημάτων των ανασκαφών, αλλά και των κειμένων, που διασώθηκαν, ύπαρξη αργυροχρυσοϊκής τέχνης στην Αρχαιότητα.

Επίσης, τ' ανωτέρω ενισχύονται και από τις εισαγωγικές τοποθετήσεις διαφόρων πηγών που διαπραγματεύονται ως θέμα τους, το κόσμημα και την Αργυροχρυσοχοϊα. Στις πηγές αυτές, αναφέρονται πάντα η Αρχαιότητα, ως η εποχή, από την οποία ξεκίνησαν, το κόσμημα και συνεπώς η τεχνική κατασκευής του ή αλλιώς, η τεχνική κατεργασίας των πολύτιμων μετάλλων, όπως του χρυσού και του αργύρου.

Όλες πάντως οι αναφορές στηρίζονται στην δυνατότητα του κοσμήματος, να εκφράζει ιδέες και συναισθήματα, να δηλώνει κοινωνική κατάσταση και να επηρεάζει τις πολιτιστικές σχέσεις των ανθρώπων.

Η ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΑ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Από το 400 μ.χ., εποχή κατά την οποία θεωρείται ότι σβήνει ο Ρωμαϊκός πολιτισμός και αρχίζει ο Βυζαντινός, μέχρι και τον 18ο αιώνα, η Αργυροχοία και Χρυσοχοία γνώρισαν την μεγαλύτερη ανάπτυξη και καθιέρωσή τους, ως τμήματα της αναπτυχθείσας, στην περίοδο αυτή, Λαϊκής Τέχνης.

Στην Βυζαντινή εποχή συνεχίζονται και τελειοποιούνται οι τεχνικοί τρόποι, που είχαν ανθοφορήσει στα Ρωμαϊκά χρόνια και στην Ύστερη Αρχαιότητα.

Τα ακριβά υλικά, η λαμπερή ανταύγεια του χρυσού, η μαλακή πλαστικότητα του αργύρου, η χρωματική διαφάνεια του σμάλτου, τα σκαλιστά ελεφαντοκόκαλα, οι χρωματιστές ημιπολύτιμες πέτρες, συνδυάζονταν με μοναδική ευαισθησία στην υφή και στην αισθητική αξία του κάθε υλικού, συντελώντας, τελικά, στην εξωτερική λαμπρότητα και στην προβολή της κοσμικής και της εκκλησιαστικής εξουσίας, καθώς και στην εκδήλωση ύψιστης τιμής, προς το κοσμούμενο αντικείμενο (εικόνες, ευαγγέλια, άγια λείψανα κ.α.).

Ομοίως και τα φθηνότερα υλικά, αλλά συχνά χρησιμοποιούμενα ως στερεωτικά υλικά, όπως ο χαλκός, ο σίδηρος, η σμαλτωμένη κεραμουργεία, που χρησιμοποιούνταν περισσότερο για πρακτικές χρήσεις, δεν έπαυαν ν' αποτελούν αξιόλογα έργα τέχνης.

Από τα ευρήματα της αργυροχρυσοχοϊκής τέχνης, που προκύπτουν από τις ανασκαφές, τα περισσότερα ανήκαν στις αρχές του 17ου αιώνα, εποχή κατά την οποία οι φοβισμένοι άνθρωποι έκρυβαν τους θησαυρούς τους στην γη, για να τους προφυλάξουν από τους εισβολείς και ύστερα οι περιστάσεις δεν τους επέτρεψαν να τους ξαναβρούν.

Από τους πιο γνωστούς θησαυρούς, είναι αυτός, πού βρέθηκε στη Μυτιλήνη, με περιδέραια, πόρπες, βραχιόλια, σκουλαρίκια και άλλα, ανάμεσα σε νομίσματα των αυτοκρατόρων Φωκά και Ηρακλείου. Μαζί βρέθηκαν και ασημένια αγγεία, με διακόσμηση έκτυπη ή με νιέλο(σαβάτι : τρόπος διακόσμησης αργυρών αντικειμένων και το κράμα, που χρησιμοποιείται γι' αυτή, μαύρο σμάλτο). Πολλά ασημένια σκεύη της ίδιας εποχής βρέθηκαν στον θησαυρό της Κύπρου, που τώρα είναι μοιρασμένος στο Μητροπολιτικό Μουσείο Ν.Υόρκης, στο Dumbarton Oaks της Ουάσιγκτον και στο Μουσείο της Λευκωσίας, ο οποίος περιλαμβάνει και εννέα ασημένια πιάτα με έκτυπες παραστάσεις από τη ζωή του Δαβίδ, με πρότυπο κλασικίζουσες μικρογραφίες.

Τα γνωστά, ως τώρα, πολυτελή μεταλλοτεχνήματα δίνουν πολύ μικρή ιδέα, για τον πλούτο στα υλικά, την αφθονία στον αριθμό και την ποικιλία των έργων, που πρέπει να υπήρχαν, τόσο στο παλάτι, στις αίθουσες υποδοχής, όσο και στις πολυάριθμες εκκλησίες και παρεκκλήσια, καθώς και στα μεγάλα μοναστήρια, σύμφωνα με τα κείμενα της εποχής.

Την τέχνη των χρυσοχόων, την τεχνική και την εφευρετικότητά τους στα "αυτόματα", χρησιμοποιούσαν οι αυτοκράτορες, για να εντυπωσιάσουν τους επισκέπτες, όταν έρχονταν στην αίθουσα του θρόνου για την προσκύνηση, με χρυσά δένδρα και χρυσά πουλιά που κελαηδούσαν, με τα λιοντάρια, που

κρατούσαν τον θρόνο και που μουγκρίζοντας ανασηκώνονταν, με τους γύπες, που χτυπούσαν τα φτερά τους, ενώ ο θρόνος υψωνόταν.

Τα εντυπωσιακά αυτά έργα του αυτοκράτορα Θεοφίλου, στο παλάτι της Μαγναύρας, αργότερα τα έλιωσαν, για να γίνουν νομίσματα.

Το ασήμι χρησιμοποιείται άφθονο στον στολισμό του ναού, για επένδυση τέμπλων και κιβωρίων και για μεγάλο αριθμό εκκλησιαστικών αντικειμένων, δυσκολόπτηρα, σταυροθήκες και λειψανοθήκες, σταυρούς και καλύμματα Ευαγγελίων, επένδυση εικόνων, σκευή λειτουργικά και κοσμικά, καθώς και για κοσμήματα.

Πολύ συχνά παρουσιάζεται το ασήμι επιχρυσωμένο και τότε καταγράφεται στα Βυζαντινά τυπικά και βρέβια "εικόν αργυρά διάχρυσος". Από τα έργα αυτά, που πρέπει να ήταν πάμπολλα στο Βυζάντιο, δεν έχουν σωθεί πολλά, αλλά και αυτά εκφράζουν συχνά, είτε με τη διάταξη των θεμάτων, είτε με τις συνθέσεις ή τις μεμονωμένες μορφές, το πνεύμα κλασικισμού της εποχής, αλλά όχι πια σε μίμηση αρχαίων, όπως γινόταν τον 7ο αιώνα.

Ο δίσκος της Halberstadt με τη σταύρωση, η Λειψανοθήκη στη Maestricht, η στάχωση Ευαγγελίων στη Μακριανή, ακόμα και η μορφή τρουλωτής εκκλησίας, που παίρνουν ορισμένες Λειψανοθήκες, όπως αυτή της Βενετίας και άλλες, στο Aachen και στο Λιμβούργο, ή κιβωρίου, όπως αυτή της Μόσχας με τον Άγιο Δημήτριο, το ίδιο πνεύμα υπηρετούν.

Γενικά, η τεχνοτροπία του 10ου αιώνα χαρακτηριζόταν από τις ανάγλυφες παραστάσεις, με τις κόπως επιτηδευμένες κομψές στάσεις, με τις πυκνές και στεγνές πτυχές, όπως το θαυμάσιο ανάγλυφο "Γυναίκες στον Τάφο", του Λούβρου. Επίσης, στον ίδιο αιώνα, αποδίδεται και η τεχνοτροπία της επένδυσης των εικόνων, που θέλει έκτυπες παραστάσεις αγίων να εναλλάσσονται με διακοσμητικά θέματα σοφής τέχνης, να συνδυάζονται, είτε με σμάλτα, είτε με νιέλο (σαβάτι), είτε με ημιπολύτιμες πέτρες και να απαιτούν πρόγραμμα προσαρμοσμένο, κάθε φορά, στο θέμα της εικόνας, συχνά και στον αφιερωτή και στη μνειακή επιγραφή του.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, της τεχνοτροπίας αυτής στις επενδύσεις των εικόνων, αποτελεί η εικόνα του Ιωάννη του Θεολόγου στην Πάτμο. Η τέχνη αυτή της επένδυσης των εικόνων είχε αναπτυχθεί πολύ και στην Γεωργία, αλλά ήταν πάντα στενά συνδεδεμένη με τα Βυζαντινά πρότυπα και γι' αυτό τα πολυάριθμα έργα, που σώθηκαν εκεί, μπορούν να μας πληροφορήσουν, για τα χαμένα έργα του Βυζαντίου.

Γενικά, κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Αργυροχρυσοχοϊκής τέχνης στην Βυζαντινή εποχή, ήταν η χρήση πληθώρας πολύτιμων λίθων(κυρίως στα χρυσά κοσμήματα) και νιέλου, που ήταν απόρροια των επιρροών από την Ανατολή.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι οι τεχνικές επεξεργασίας και πολύτιμων μετάλλων, κατά την Βυζαντινή περίοδο, παρέμειναν σχεδόν ίδιες με αυτές της αρχαιότητας.

Στην Ελλάδα η αργυροχοΐα διατηρήθηκε και μετά την πτώση του Βυζαντίου, για να παρουσιάσει καινούργια άνθηση κατά τον 18ο αιώνα, εποχή γενικής ακμής της λαϊκής μας τέχνης. Η αστική τάξη, που ξεπήδησε από τις νέες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της εποχής, έστρεψε το ενδιαφέρον της και προς τα έργα του ασημιού, αναζητώντας σ' αυτά καινούργιες μορφές καλλιτεχνικής εκφράσεως και αισθητικών συγκινήσεων. Αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί τεράστια κίνηση γύρω από την κατεργασία και το εμπόριο του ασημιού, που απλώθηκε σ' ολόκληρη την χώρα.

Η ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΚΜΗΣ ΤΗΣ(18ος)

Το κατώτερο χρονικό όριο της Νεοελληνικής αργυροχοΐας θα μπορούσε να θεωρηθεί συμβολικά το έτος 1774, χρόνος που υπογράφηκε η συνθήκη του Κιουτσούκ Κainaρτζή, η οποία, συντέλεσε σημαντικά στην οικονομική ακμή και ευημερία του υπόδουλου Ελληνισμού με τους ευνοϊκούς για αυτούς όρους της.

Χάρη στην οικονομική ακμή που παρατηρήθηκε κατά τον τελευταίο αιώνα της τουρκοκρατίας με το εμπόριο, τη βιοτεχνία, τη ναυτιλία, τις ανθούσες κοινότητες του εσωτερικού και του εξωτερικού, δημιουργήθηκαν οι ευνοϊκοί εκείνοι όροι που συνέβαλαν στην εμφάνιση και στην συνέχεια, στην ανάδειξη και την έντονη παρουσία της λαϊκής τέχνης, σε χρόνους που ο Νεοέλληνας άρχισε να αναζητάει το ωραίο και το πολυτελές.

Τότε αναπτύχθηκε και η αστική τάξη, που αποτέλεσε τον κυριότερο συντελεστή για την κοινωνική και πνευματική ανάπτυξη του Ελληνικού λαού κατά τους τελευταίους χρόνους της δουλείας. Αποτέλεσμα αυτής της ευμάρειας, που έδωσε στον Ελληνισμό τα μέσα παρασκευής του αγώνα και τόνωσε το εθνικό του φρόνημα, ήταν να ενισχυθεί και η τάση των Νεοελλήνων για απόκτηση υλικών αγαθών που ομιόρφαιναν τη ζωή τους, όπως τα κοσμήματα, οι βαρύτιμες φορεσιές κ.λ.π.

Η Νεοελληνική αργυροχοΐα είναι βασικά χειροτεχνία και αρχίζει από την οικιακή για να περάσει στην επαγγελματική (που ασκείται και πάλι στο σπίτι, όπως η πρώτη, αλλά τα προϊόντα της πουλιούνται) και τέλος στην εργαστηριακή, που ασκείται από τεχνίτες σε εργαστήρια. Διασώζει παλαιότερα "σχήματα" που παραδόθηκαν από προηγούμενες γενιές και αποτελούν απόδειξη της συνέχειας της ζωής του έθνους. Τα παλιά αυτά σχήματα επαναλαμβάνονται με επιδράσεις ανατολικές και δυτικές, που αφομοιώνονται και αναπλάθονται από το λαϊκό τεχνίτη, ο οποίος βάζει τη σφραγίδα της τοπικιστικής παράδοσης.

Κάτω λοιπόν από αυτές τις συνθήκες και μέσα σ' αυτό το πνεύμα, η Νεοελληνική αργυροχοΐα άνθησε και διαδόθηκε σ' όλο τον Ελληνικό χώρο. Οι χρυσοί ή ασημιτζήδες ή κουγιουμτζήδες, δεν έλειπαν από κανένα μεγάλο χωριό. Παρόλο που πολλοί από αυτούς ήσαν πλανόδιοι, με πρόχειρα εργαστήρια, σπουδαία κέντρα αργυροχοΐας με μόνιμες εγκαταστάσεις τεχνιτών αναδείχθηκαν : οι Καλαρρύτες, το Συρράκο, το Νυμφαίο, τα Γιάννενα, το Μέτσοβο, τα Τρίκαλα Θεσσαλίας, η Λάρισα, η Καρδίτσα, ο Τίρναβος, η Κοζάνη, η Θεσσαλονίκη, η Αργυρούπολη, η Σαφράμπουλη της Μ.Ασίας, η Φιλιππούπολη, το Μεσολόγγι, η Λαμία, η Μακρυνίτσα, η Στεμνίτσα Πελοποννήσου, η Κέρκυρα και η Ζάκυνθος (όπου κατέφυγαν πολλοί Καλαρρυτινοί χρυσοί μετά την καταστροφή του τόπου τους), η Κρήτη, η Κύπρος (Λευκωσία, Λευκόνοικο, Μηλιά, Λεύκαρα) κ.α.

Βλέπουμε λοιπόν ότι δημιουργήθηκαν την περίοδο αυτή σπουδαία καλλιτεχνικά κέντρα επεξεργασίας του ασημιού σ' ολόκληρη την χώρα με Βαλκανική και Ευρωπαϊκή ακτινοβολία.

Στην συνέχεια θα εξετάσουμε αναλυτικά τα μεγαλύτερα κέντρα αργυροχρυσοχοΐας που ανέπτυξαν μοναδική δραστηριότητα αυτή την περίοδο και συνεχίζουν μέχρι και σήμερα την παράδοση, εφαρμόζοντας όλες τις

πατροπαράδοτες τεχνικές : τα Γιάννενα, τους Καλαρρύτες-Συρράκο, και την Στεμνίτσα.

Η ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΑ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ (ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ)

Ουσιαστικά, η ιστορία των Ιωαννίνων αρχίζει από την ίδρυση τους, τον 6ο αιώνα μ.χ., αλλά οι αναφορές για τους αναπτυχθέντες κλάδους μικροτεχνίας-βιοτεχνίας, στους οποίους ανήκει και η αργυροχοΐα, ξεκινούν από το 1430, δηλαδή μετά την κατάλυση του Δεσποτάτου της Ηπείρου και την κατάληψη των Ιωαννίνων από τους Τούρκους.

Πριν από το 1430 τα στοιχεία που υπάρχουν, οδηγούν απλώς σε υποθέσεις, για την επαγγελματική και εμπορική συγκρότηση και κίνηση των Ιωαννίνων. Ειδικότερα για το 1153, από τα γραπτά του Άραβα περιηγητή Εντρισή, «διαφαίνεται η ακμή των κατοίκων, το πλήθος και ο πλούτος» των Ιωαννίνων. Από την τελευταία αυτή αναφορά και μέχρι το 1430, δεν υπάρχουν αναφορές για τα επαγγέλματα και τα στοιχεία της οικονομίας της πόλης.

Η εξέλιξη της αργυροχοϊκής τέχνης στην Ήπειρο από το 1430 έως τις μέρες μας είναι απόλυτα συνυφασμένη με την ιστορική και πολιτιστική ζωή των Ιωαννίνων και οπωσδήποτε με την πορεία των συντεχνιών στα πλαίσια των εμπορικών και οικονομικών λειτουργιών της πόλης αυτής. Είναι λοιπόν απαραίτητο να δώσουμε μια σύντομη σκιαγράφιση τόσο της ζωής της πόλης των Ιωαννίνων στα χρόνια αυτά, όσο και της λειτουργίας των συντεχνιών της.

Βέβαια η Ήπειρος δεν αποτελείται μόνο από τα Γιάννενα, ούτε ήταν μόνο αυτά που πρόσφεραν στην εξέλιξη της αργυροχοΐας, πάντως αυτά αποτέλεσαν επί σειρά αιώνων την κοιτίδα της τέχνης και της γενικότερης πολιτιστικής ανάπτυξης της Ηπείρου, μια και ακολουθούν μια ιστορική πορεία μάλλον ομαλή σε αντίθεση με το μεγαλύτερο μέρος του λοιπού Ηπειρωτικού χώρου, ο οποίος διακρίνεται από ποικίλες μεταλλαγές οφειλόμενες στις διάφορες ιστορικές περιπέτειες.

Τα στοιχεία που διαθέτουμε για την εξέταση της αργυροχοΐας στην Ήπειρο ασφαλώς δεν είναι αρκετά, τουλάχιστον όσον αφορά τα πρώιμα χρόνια, 1430-1821. Οι κατάλογοι των ισναφίων, τα διάφορα αρχεία, μελέτες-γενικές περισσότερο η αλληλογραφία των Ζωσιμάδων, διάφορες καταγραμμένες λαογραφικές πληροφορίες και μια διατριβή που κυκλοφόρησε πρόσφατα με θέμα της: «Οι συντεχνίες στα Γιάννενα κατά τον 19ο και τις αρχές του 20ου αιώνα», αποτελούν τις βασικές πηγές πληροφόρησης.

Αμέσως, λοιπόν, μετά την σταδιακή κατάκτηση της Ηπείρου από τους Τούρκους, η αργυροχοΐα θα περάσει κάποια κρίση, αν και τα Γιάννενα, με τα προνόμια που τους παραχώρησε ο Σινάν-Πασάς το 1430, θα πρέπει να παρουσιάζουν μια παραγωγή, έστω και μικρή, τη στιγμή μάλιστα που κατά πάσα πιθανότητα ο συντεχνιακός θεσμός που ίσχυε στο Βυζαντινό κράτος πριν την Τουρκική κατάκτηση διατηρήθηκε και μετά από αυτή.

Αργότερα, στη διάρκεια δηλαδή του 16ου αιώνα έχουμε στην Ήπειρο, όπως άλλωστε και σ' ολόκληρη την Οθωμανική αυτοκρατορία, μια βελτίωση στο συντεχνιακό σύστημα, που φυσικά συνεπάγεται ανάπτυξη παραγωγής.

Στον 17ο αιώνα ανάγονται και οι πρώτες συγκεκριμένες πληροφορίες για επώνυμους Ηπειρώτες αργυροχόους που δημιουργούν στα Γιάννενα, ενώ το όνομά τους γίνεται γνωστό και έξω από αυτά.

Μέχρι το 1730 τα Γιάννενα είχαν γίνει το εμπορικό κέντρο όλης της σημερινής Ηπειρωτικής Ελλάδας, ενώ το 1731, σύμφωνα με την γενική απογραφή που έκαναν οι Τούρκοι, βρέθηκαν να κατοικούνται από 40.000 χιλ. κατοίκους.

Βέβαια την μεγαλύτερη ανάπτυξη τους, τα Γιάννενα την γνώρισαν επί της εποχής του Αλή Πασά, από το 1788 και μετά. Ειδικότερα, για αυτήν την εποχή, τα στοιχεία φανερώουν ότι τα Γιάννενα είχαν γίνει πρωτεύουσα ενός μεγάλου συγκεντρωτικού κράτους, είχαν όλα τα πλεονεκτήματα μιας σχεδόν βασιλικής αυλής, έγιναν πολλοί δρόμοι και δημόσια έργα, είχε παταχθεί η ληστεία, υπήρχε αποτελεσματική δικαιοσύνη και η βιομηχανία και το εμπόριο έλαβαν εξαιρετική ανάπτυξη. Εμπορικοί οίκοι των Ιωαννίνων, ίδρυσαν υποκαταστήματα σε διάφορες Ευρωπαϊκές πόλεις και έτσι μαζί με τα χρηματικά οφέλη, πέτυχαν και την κοινωνική ανάπτυξη και πολιτισμό.

Όσον αφορά τον αριθμό των αργυροχόων της πόλης, οι πρώτες μας εξακριβωμένες πληροφορίες έρχονται από το 1812 και εξής. Στα 1812 την συντεχνία των αργυροχόων αποτελούν 54 μέλη. Στα 1813, 49. Από το 1814 και πέρα παρατηρείται μια σταδιακή μείωση στον αριθμό των μελών για να καταλήξουμε στα 26 μέλη.

Η συντεχνία των αργυροχόων εκτός από τους μόνιμα εγκατεστημένους στα Γιάννενα τεχνίτες, περιλάμβανε και τους πλανόδιους χρυσικούς. Ήταν μέλη της συντεχνίας με μια ιδιαίτερη σχέση. Οι πλανόδιοι με τα εργαλεία τους στον ώμο και μ' ένα ή δύο βοηθούς συντροφιά ταξίδευαν από τις πόλεις ως τα ψηλότερα βουνά και έστηναν πρόχειρα τα εργαλεία τους σε κωμοπόλεις και χωριά για λίγο, όσο να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους κι έπειτα ξανάρχιζαν την περιπλάνησή τους. Μερικές φορές τους βρίσκουμε και στα πανηγύρια, έτοιμους να συναγωνιστούν τους ομότεχνους τους, των πόλεων.

Τα προϊόντα της δουλειάς τους οι ασημιτζήδες τα διέθεταν συνήθως, εκτός από τις περιπτώσεις των εξαγωγών και των εμπορικών πανηγυριών, στην Γιαννιώτικη αγορά (παζάρι), που βρισκόταν απέναντι από το κάστρο, δίπλα ακριβώς στην Παμβώτιδα. Σε αυτό το παζάρι στα χρόνια 1812-1813 επισημαίνονται και 34 χρυσοχοεία.

Η διακίνηση των προϊόντων δεν σταμάταγε εκεί. Το εξαγωγικό εμπόριο στα χρόνια του Αλή Πασά, αλλά και παλιότερα, βρισκόταν σε μεγάλη άνθιση και συνδεόταν και με τις αποδημίες των Ηπειρωτών καθώς και με την εγκατάστασή τους στις ανθηρές Ελληνικές παροικίες Δύσης και Ανατολής.

Οι Ηπειρώτες χρυσικοί είχαν επιχειρήσει μεγάλα ανοίγματα στη Δύση και είχαν ιδρύσει αλυσίδες καταστημάτων και εργαστηρίων σε πολλά μέρη της Ευρώπης. Ακόμα και μέσα στα ίδια τα Γιάννενα συγκεντρώνεται το άνθος της Ηπειρωτικής αργυροχρυσοχοΐας, γιατί ο Αλή Πασάς μαζεύει τους καλύτερους τεχνίτες, για να δουλεύουν το ασήμι και το χρυσάφι για κείνον, για να στολίζονται τα παλάτια και οι γυναίκες του χαρεμιού του.

Όλη αυτή η άνθιση και η ακμή άρχισε να υποχωρεί γύρω στα 1820, αν και δεν σταμάτησε το εξαγωγικό εμπόριο ή η παραγωγή. Αιτίες της κάμψης αυτής θεωρούνται καταρχήν οι έκτακτοι φόροι που έβαζαν στα εισαγόμενα προϊόντα τελωνοφύλακες εγκατεστημένοι από τον Αλή Πασά στις εισόδους της πόλης των Ιωαννίνων, εκεί δηλαδή που κατέληγαν οι εμπορικοί δρόμοι και έπειτα η ίδια η εσωτερική φθορά της συντεχνίας που έχανε στα χρόνια αυτά τον κλειστό της χαρακτήρα. Άτομα ξένα εισχωρούσαν παράνομα στην συντεχνία και καταργούσαν το εθιμικό καθεστώς της υποχρεωτικής και αυστηρά καθορισμένης μαθητείας σ' αυτήν και της ελεγχόμενης εσωτερικής προαγωγής των μελών (τσιράκι-κάλιφας-μάστορας). Την κατάσταση αυτή επιδεινώνουν και τα ακόλουθα γεγονότα:

- Η πανούκλα, που για μεγάλο χρονικό διάστημα (Μάιος 1822-Νοέμβριος 1823), σκόρπισε τον θάνατο στα Γιάννενα και ανάγκασε όλους σχεδόν τους επαγγελματίες και τεχνίτες, που είχαν επιστρέψει στην πόλη, κατά την περίοδο της ακμής της, να ξαναφύγουν στην ύπαιθρο για να γλιτώσουν την ζωή τους. Στο διάστημα αυτό είχαν παραλύσει τα πάντα, όχι μόνο στα Γιάννενα, αλλά και στις γύρω περιοχές.

-Η Ελληνική επανάσταση, που είχε έμμεσα δυσμενέστατες επιπτώσεις οικονομικές και μη στην ζωή της πόλης.

-Η ληστεία, που, ενώ στα χρόνια του Αλή Πασά είχε εξαφανιστεί τελείως, αναζωπυρώθηκε την περίοδο αυτή και άρχισε να δημιουργεί σοβαρά και έντονα προβλήματα στην ομαλή διακίνηση του εμπορίου στην περιοχή.

-Η πυρκαγιά των Ιωαννίνων το 1869, που είχε ως επίκεντρο την αγορά της πόλης (το παζάρι).

-Ο πόλεμος του 1897, με τις γνωστές ανασταλτικές επιπτώσεις στην περιορισμένη πια κίνηση της Γιαννιώτικης αγοράς.

Όλες αυτές οι αιτίες επιφέρουν μια σοβαρή κρίση στην αργυροχοΐα. Έτσι η αργυροχοΐα της Ηπείρου θα λειτουργήσει -μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα όπου και έχουμε ανάκαμψη της τέχνης- από τα Επτάνησα κυρίως όπου και κατέφυγαν οι μεγάλοι Ηπειρώτες τεχνίτες : οι Κοντοχρόνηδες, Βούλγαρης, Μπάφας, Τζημούρης, Χριστόδουλος, Βαρσάμης κ.α, καθώς και από τα μεγάλα εμπορικά κέντρα του εξωτερικού (Βενετία, Τεργέστη κ.α).

Στις αρχές του 20ου αιώνα και ουσιαστικά μετά τους Βαλκανικούς πολέμους του 1912-13, αρχίζει να ανασυγκροτείται η οικονομία των Ιωαννίνων και τελικά ακολουθεί την ανασυγκρότηση του Ελληνικού κράτους μετά την απελευθέρωση του, το 1945, από τους Γερμανούς.

Τέλος, σ' όλο το ως άνω διάστημα, η αργυροχοΐα, από το 1930 και μετά, θα συνεχίσει ν' αναπτύσσεται με χαμηλούς ρυθμούς, για να ακολουθήσει την εξελικτική της πορεία μέχρι σήμερα, μετά το 1945.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

1.ΥΛΙΚΑ

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα μας απασχολήσει η προσέγγιση του τρόπου με τον οποίο δουλευόταν και δουλεύεται το ασήμι, στα εργαστήρια των Ιωαννίνων και της άλλης Ηπείρου.

Το ασήμι είναι το κατεξοχήν υλικό για την κατασκευή κοσμικών και εκκλησιαστικών αντικειμένων στην Ήπειρο, αφού ο χρυσός -που τόσο μεγάλη χρήση είχε στο Βυζάντιο- έχει σχεδόν εκλείψει στα χρόνια αυτά,(αυτό το αποδεικνύει και η απουσία χρυσών αντικειμένων στη μεταβυζαντινή και νεοελληνική περίοδο). Βέβαια σ' αυτό το χώρο της Ηπείρου συναντιόνται και αντικείμενα (κοσμικά και μη), κατασκευασμένα από φτωχότερα υλικά, όπως χαλκός, ορείχαλκος, μπρούντζος, τα επάργυρα μέταλλα. Ο χρυσός, εμφανίζεται στην νεοελληνική λαϊκή τέχνη μόνο με τη μορφή της επιχρύσωσης.

Το ασήμι που χρησιμοποιούσαν οι Ηπειρώτες τεχνίτες των περασμένων αιώνων προερχόταν ή από λιώσιμο παλαιότερων ασημένιων αντικειμένων και Ευρωπαϊκών νομισμάτων, ή από τα μεταλλεία των Μαντεμοχωριών ή και από το εξωτερικό(Ιταλία, Οδησό).

Στα χρόνια μας οι αργυροχρυσοχόοι της Ηπείρου προμηθεύονται το ασήμι άλλοτε από τα μεταλλεία του Λαυρίου(μικρές ποσότητες) και άλλοτε από την Αγγλία και την Γερμανία, σε ράβδους, πλάκες και σε σπυριά.

Όπως σήμερα μας ενδιαφέρει ο βαθμός του ασημιού, που επιβάλλει τη χρήση σφραγίδων που αναγράφουν τους βαθμούς (800-925 βαθμοί) που δηλώνουν το σημείο τήξης του μετάλλου, έτσι και παλιά το ασημένιο αντικείμενο είχε πάνω του κάποια σφραγίδα, σημάδι του βαθμού καθαρότητά του. Οι σφραγίδες ποίκιλαν από περιοχή σε περιοχή, όπως και από εποχή σε εποχή. Και σήμερα είναι πολύ διαφωτιστικές για το μελετητή που θέλει να προσδιορίσει την ηλικία, τον τόπο κατασκευής και την καθαρότητα του ασημιού του αντικειμένου που εξετάζει. Όμως δυστυχώς δεν υπάρχουν πάντα. Πολλά από τα αντικείμενα δεν έχουν ούτε σφραγίδα, ούτε κάποιο άλλο σημείο, π.χ. υπογραφή ή χρονολογία. Έτσι το εργαστήριο κατασκευής είναι άγνωστο και ο καλλιτέχνης ανώνυμος. Είναι ευνόητο ότι τέτοια στοιχεία, όταν υπάρχουν, είναι πολύτιμα. Ονόματα και ημερομηνίες βρίσκουμε κάποτε, κάτω από μαστραπάδες και πάνω σε ευαγγέλια.

Στην σημερινή εποχή οι βαθμοί του ασημιού είναι διεθνώς καθορισμένοι και η ακριβής πληροφορία της σφραγίδας είναι υποχρεωτική και δεν εξαρτάται από την φιλοτιμία του τεχνίτη, όπως συνέβαινε παλιά.

2.ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι πατροπαράδοτες τεχνικές κατεργασίας του κοσμήματος διακρίνονται σε σφυρήλατο, εγχάρακτο, συρματερή, χυτά καθώς και η τεχνοτροπία του σμάλτου.

ΧΤΥΠΗΤΟ-ΣΦΥΡΗΛΑΤΟ

Από τις τεχνοτροπίες αυτές, μεγαλύτερη διάδοση είχε το "χτυπητό" ή σφυρήλατο.(εικόνα 1). Με την τεχνοτροπία αυτή, οι τεχνίτες σχεδίαζαν πρώτα τα θέματα, τις ανάγλυφες παραστάσεις, στην εσωτερική πλευρά και τα χτυπούσαν έπειτα με καλέμι πάνω σε μια μάζα από πίσσα για να προβάλλουν στην κυρία όψη ανάγλυφα, "φουσκωτά". Έτσι είναι δουλεμένες μερικές από τις καλύτερες πόρπες, με τις μεγάλες διακοσμητικές επιφάνειες γεμάτες περίπλοκα φυτικά στοιχεία, σε μια ευφορία ανεξάντλητων παραλλαγών, καθώς και τα χαϊμαλιά, τα φυλαχτά που κρεμούσαν στο στήθος με τις πιο σύνθετες απεικονίσεις θρησκευτικών παραστάσεων.

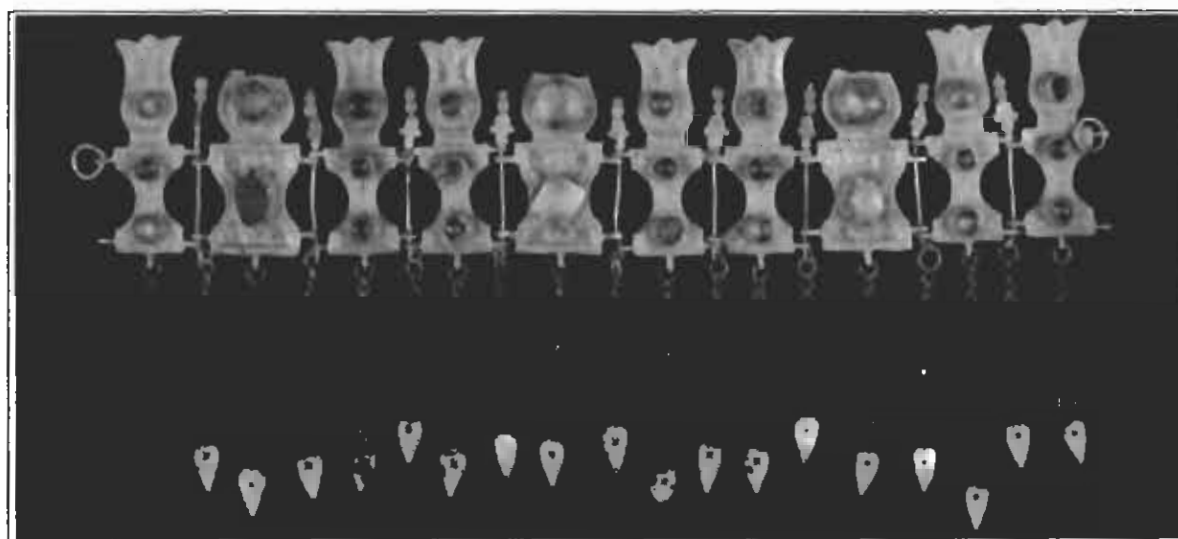
Εικόνα 1.Επίχρυσο, σφυρήλατο, νυφικό διάδημα από το Παγώνι με αγάτες, κοράλια, τουρκουάζ και επίθετους ασημένιους ρόμβους με σαβάτι. Οι διάτρητες κεραιές καταλήγουν σε αντικρειστά πουλιά και ένα αποτροπαϊκό γυναικείο πρόσωπο.

ΔΙΑΤΡΗΤΗ

Η σφυρήλατη τεχνική συνδυάζεται συχνά με τη διάτρητη, που τη χαρακτηρίζει η αφύιρση της ακόσμητης επιφάνειας γύρω από τα διακοσμητικά θέματα. Με τον τρόπο αυτό το κόσμημα ελαφραίνει και ισορροπεί η βαριά επίσημη διάθεση που προκαλεί το σφυρήλατο θέμα. Φυσικά τα χειροποίητα σφυρήλατα έργα έχουν μια ιδιαιτερότητα, ποτέ δεν μπορούν να είναι μεταξύ τους απόλυτα ίδια, καθώς επίσης και μια ζωντάνια πού φανερώνεται σε πιθανή ανισομέρεια του πάχους του ασημιού και σε μικρές ατέλειες που αφήνει το ανθρώπινο χέρι στο πέρασμά του.

ΕΓΧΑΡΑΚΤΗ

Απλούστερη της τεχνοτροπίας αυτής ήταν εκείνη που το κόσμημα χαραζόταν επάνω στο μέταλλο, με κατάλληλα εργαλεία. Η τεχνοτροπία αυτή ονομαζόταν εγχάρακτος (εικόνα 2). Πολλές φορές η τεχνική αυτή βρίσκεται σε συνδυασμό με την προηγούμενη, όπου γινόταν πρώτα η σχεδίαση του θέματος πάνω στην πλάκα του ασημιού και ακολουθούσε η διακόσμηση, με τα ποικίλα καλέμια, που αποτελούσαν τα κύρια εργαλεία της χαρακτηριστικής. Η τεχνική της χάραξης δεν ήταν τόσο πλατιά διαδεδομένη στους κύκλους των τεχνιτών, γιατί χρειάζεται πολλή υπομονή και χρόνο για τη δημιουργία ενός έργου. Χρειάζεται ακόμα έντονη καλλιτεχνική έμπνευση όταν το έργο γίνεται χωρίς προκαθορισμένο σχέδιο και χέρι έμπειρο, σταθερό, με ιδιαίτερη ικανότητα στο σχέδιο ή έστω στην αντιγραφή του σχεδίου, όταν η χάραξη γίνεται με βάση κάποιο άλλο σχέδιο.

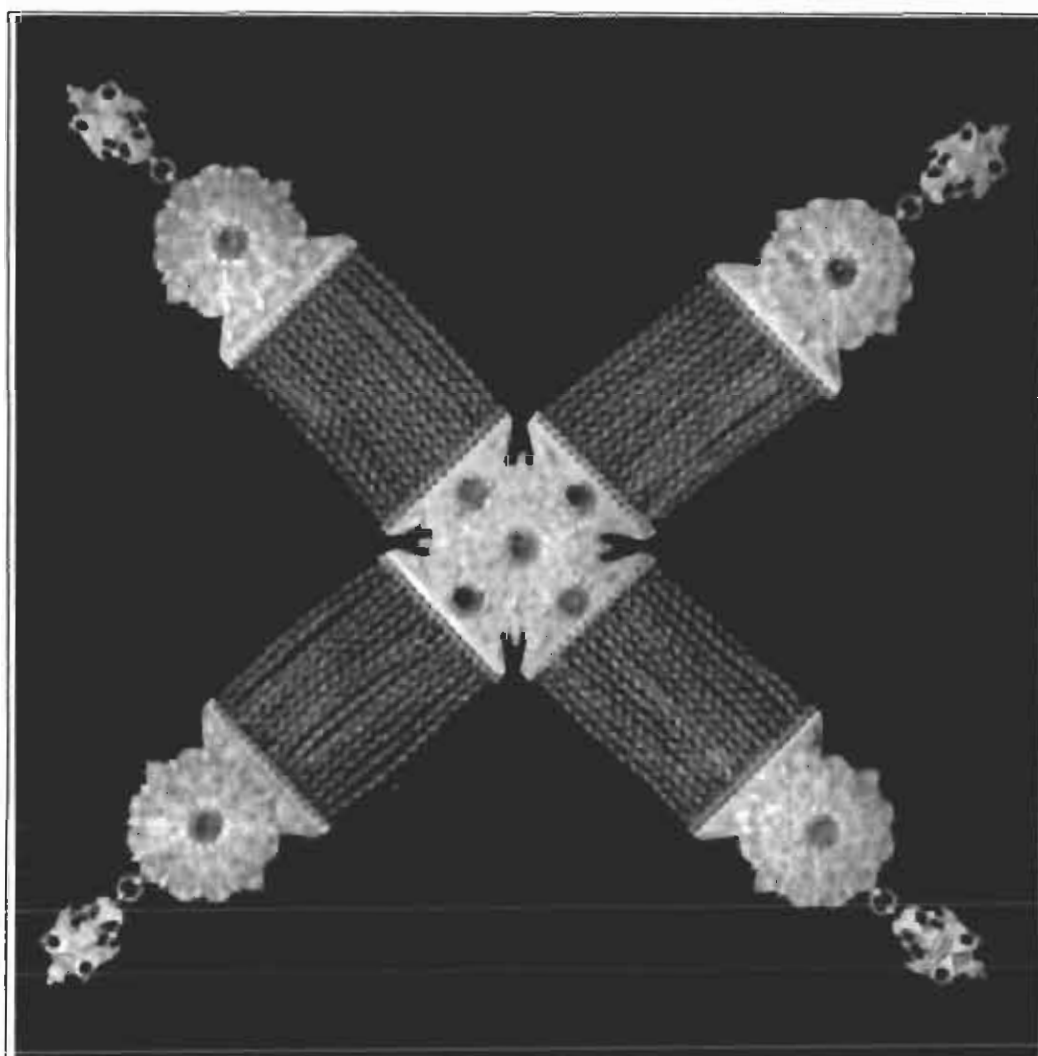
Εικόνα 2. Επίχρυσο διάδημα από την Ήπειρο με χυτά, εγχάρακτα στοιχεία σε σχήμα τουλίπας, αχάτες, πέτρες από ορεία, κρύσταλλο, τουρκουάζ κοράλλια και λεπτές αλυσίδες.

ΣΥΡΜΑΤΕΡΗ-ΦΙΛΙΚΡΑΝ

Μερικές από τις πιο σημαντικές κατηγορίες κοσμημάτων γινόταν με τη συρματερή ή φίλικράν. Η τεχνική αυτή είχε γνωρίσει ιδιαίτερη άνθιση κυρίως στα Βυζαντινά χρόνια. Όπως δηλώνει και το όνομα της τεχνικής (συρματερή), η κατασκευή του αντικειμένου γίνεται με σύρμα. Για να γίνει σύρμα το ασήμι χρειάζεται προηγούμενα να λιώσουν οι πλάκες του σε χυτήριο, που λειτουργεί με γκάσι (παλιότερα δούλευε με κάρβουνο) και έτσι λιωμένο όπως είναι να χυθεί σε καλούπια που έχουν την μορφή βέργας. Έπειτα οι βέργες θα μπουν σε ηλεκτρικό κύλινδρο και θα βγουν αποκεί με μορφή σύρματος. Το σύρμα αυτό όταν στρέφεται κατάλληλα σχηματίζει διάφορα σχέδια, που συγκρατούνται μεταξύ τους με λεπτή ειδική κόλληση που αποτελείται από μίγμα αργύρου, που μεταβάλλεται σε σκόνη και ψήνεται στην φωτιά. Τα έργα της τεχνικής αυτής

ονομάζονται συρματερά. Πολύ λίγα, όμως, αντικείμενα της τεχνικής αυτής κατεργασίας, έχουν σωθεί.

Στον Ελλαδικό χώρο τα εντυπωσιακότερα συρματερά κοσμήματα, απαρτίζουν μια ομοιογενή οικογένεια, με κέντρο την Αττική. Η τεχνική όμως αυτή, είναι διαδεδομένη ευρύτερα και χρησιμοποιείται τόσο στα αλυσιδωτά "κιουστέκια" και τα "τεπελίκια" της κεντρικής και βόρειας Ελλάδας, όσο και σε πολλά από τα κοσμήματα των Επτανήσων (εικόνα 3). Από τα παλιότερα και καλύτερα Ηπειρωτικά δείγματα είναι μια μνημειακή πόρπη, με δικέφαλο αετό στο κεντρικό έξαρμα και αδιόρατα ίχνη από το αρχικό βαθυγάλανο σμάλτευμα της επιφάνειας. Στα συρματερά κοσμήματα ο διάκοσμος στηρίζεται σε συνθέσεις από σχηματοποιημένα άνθινα και άλλα φυτικά θέματα.

Εικόνα 3. Ασημένιο διπλό "κιουστέκι" στήθους με συρματερό διάκοσμο, που φορούσαν και οι άντρες στην Ήπειρο και το Μεσολόγγι.

Η τεχνική της συρματερής είναι η πλέον δύσκολη και πολύπλοκη, μιας και το ασήμι γινόταν πολύ λεπτό σύρμα και με αυτά ο τεχνίτης, καρφώνοντάς τα και συγκολλώντας τα με επιδεξιότητα, σχημάτιζε τα διάφορα διακοσμητικά του θέματα και το ασημικό όταν τελείωνε έπαιρνε την όψη αργυροπλεκτική δαντέλας. Συρματερά γίνονταν διάφορα εκκλησιαστικά σκεύη, κυρίως σταυροί και δισκοπότρηρα, καθώς και πόρπες και κάθε λογής κρεμασίδια και πλάκες που συμπλήρωναν τα κοσμήματα της Ελληνικής φορεσιάς.

Σε συνδυασμό με την τεχνική της συρματερής, έχουμε και το κοκκίδωμα ή μιλιγκράν. Η τεχνική της κοκκίδωτης διακόσμηση, συμπληρώνει τη συρματερή τεχνική. Η τεχνική αυτή αφορά στην τοποθέτηση ασημένιων κοκκίδων(γράνες), σε διάφορα σημεία της συρματερής επιφάνειας. Τέλος όταν οι γράνες είναι πολλές και υπερτερούν σε σχέση με τη συρματερή διακόσμηση, η τεχνική μετονομάζεται σε μιλιγκράν(χιλίες γράνες).

ΣΜΑΛΤΩΣΗ

Μια άλλη διαδεδομένη τεχνική, είναι αυτή του σμάλτου (εικόνα 4). Υλικό καθαρά ανατολικής καταγωγής, γνωστό στους Άραβες και στους Πέρσες, το σμάλτο πέρασε στο Βυζάντιο κατά την τόσο ανοιχτή στις ανατολικές επιδράσεις εποχή της εικονομαχίας, για να διαδοθεί σ' ολόκληρη την Ευρώπη και να επιβιώσει και στην Νεοελληνική αργυροχρυσοχοΐα. Σμάλτα γίνονταν κυρίως τα πολυτιμότερα είδη της λαϊκής κοσμηματοποιίας και περίφημα σ' ολόκληρη τη Βαλκανική, ήσαν τα χρυσαφικά με σμάλτο και κοράλλια της Σαφραμπόλεως, στη Μ.Ασία.

Τα σμάλτα είναι μείγματα υαλομάζας και οξειδίων του μολύβδου. Για να κοσμήσουν το μέταλλο, απλώνονται πάνω σε αυτό ως σκόνη και θερμαίνονται σε θερμοκρασία 600 έως 800 βαθμούς Κελσίου, οπότε λιώνουν και δίνουν πολύχρωμες διαφανείς ή αδιαφανείς επιφάνειες. Μεγάλη προσοχή χρειάζεται στη διάρκεια της θέρμανσης, γιατί υπάρχει φόβος, αν ανέβει η θερμοκρασία πάνω από το σημείο τήξης του μετάλλου, να λιώσει και αυτό μαζί με το σμάλτο. Το καλό αισθητικό αποτέλεσμα στα ασημένια με σμάλτο εξαρτάται καθαρά από τον επιτυχημένο συνδυασμό των χρωμάτων.

Η διάκριση των σμάλτων σε δυο κατηγορίες γίνεται ανάλογα με τον τρόπο κατασκευής τους. Έχουμε τα κυψελωτά ή περικλειστα σμάλτα και τα λακκωτά ή σκαφτά. Τα κυψελωτά, λέγονται ακόμα και Βυζαντινά, είναι αυτά στα οποία η ουσία τοποθετείται ανάμεσα σε διαφράγματα από λεπτό μέταλλο, που είναι κολλημένα κάθετα πάνω σε ασημένια επιφάνεια. Σκαφτά ή λακκωτά σμάλτα είναι εκείνα, στα οποία η ουσία έχει τοποθετηθεί σε μικρά βαθουλώματα που σχηματίζουν το σχέδιο. Αυτά τα δεύτερα (λακκωτά) ήταν συνήθως φτηνότερα από τα πρώτα, μιας και η διαδικασία κατασκευής τους είναι ευκολότερη αλλά και το υλικό, πάνω στο οποίο γινόταν δεν ήταν πάντα καθαρό ασήμι ή έστω κατώτερο, αλλά κάποτε επαργυρωμένος χαλκός. Από αυτό το υλικό και με τέτοια διακόσμηση φτιάχνονταν οι ζώνες των χωρικών.

Στην Ήπειρο τα σμάλτα λέγονταν τζοβαϊρικά και οι κατασκευαστές του τζοβαερτζήδες, ονομασία που τελικά περιέλαβε όλους τους αργυροχρυσοκόους και κατόντησε συνώνυμη του χρυσικός. Έτσι, στο Αρχείο του Σταύρου Ιωάννη (Ήπειρωτικά χρονικά 1939), στους καταλόγους των ισναφιών των Ιωαννίνων επί Τουρκοκρατίας, βρίσκουμε το ισνάφι των χρυσικών να ταυτίζεται με το ισνάφι των τζοβαερτζήδων.

Εικόνα 4. Χρυσή ζώνη με σμάλτο και πολύτιμες πέτρες.

ΣΑΒΑΤΙ-ΝΙΕΛΟ

Τελευταία τεχνική διακόσμησης είναι το σαβάτι ή νιέλο. Η λέξη σαβάτι είναι Αραβική (σαβάτι=μαύρος) και η τεχνοτροπία αυτής της διακόσμησης γνωστή από τα πολύ παλιά χρόνια. Λέγεται πως το σαβάτι ήταν το υποκατάστατο του σμάλτου, για τους φτωχούς Χριστιανούς της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Το σαβάτι ήταν γνωστό και στο Βυζάντιο, αλλά και στα περίφημα Μυκηναϊκά εμπίεστα εγχειρίδια ή σε κύπελα στους Ρωμαϊκούς χρόνους, όπου είναι γνωστό για την διακόσμηση γαμήλιων δαχτυλιδιών με τα διακριτικά αξιωματούχων της αυλής. Ωστόσο ο Μ.Μπότσαρης υποστηρίζει πως πρώτη φορά το σαβάτι χρησιμοποιείται στη Δύση, για διακόσμηση σε κοσμικά αντικείμενα, το 12ο αιώνα, ενώ τον 11ο αιώνα, ένας Βενεδικτίνος καλόγερος της μονής Helmershausen της Γερμανίας, γράφει για την τεχνική του σαβατιού όπως το έφτιαχναν στη Τοσκάνη. Οπωσδήποτε στη Δύση η διακόσμηση με σαβάτι δε μαρτυρείται το 16ο αιώνα ενώ, το 17ο στη Γαλλία με σαβάτι διακοσμούν τα ρολόγια. Και τον επόμενο αιώνα, 18ος, το σαβάτι αποτελεί στη Ρωσία βασική τεχνική διακόσμησης των μετάλλινων αντικειμένων. Στην Κωνσταντινούπολη το βρίσκουμε σε χρήση και μετά την πτώση. Σε μεγάλη έκταση σε εκκλησιαστικά και κοσμικά αντικείμενα το συναντάμε στην Ήπειρο.

Το σαβάτι της Ηπείρου, όπως άλλωστε και της υπόλοιπης Ελλάδας, δεν είναι κατάμαυρο σαν το Ανατολίτικο αλλά αποτελείται από διακριτικές γκρίζες γραμμές, που σχηματίζουν σχέδια γεωμετρικά, μορφές ή ακόμα και θέματα παρμένα από τον φυτικό κόσμο.

Το σαβάτι συχνά παρομοιάζεται με σμάλτο, όμως είναι διαφορετικό από εκείνο, γιατί αποτελείται από ασήμι (σε μικρή ποσότητα), χαλκό, μολύβι και θειάφι.

Το σχέδιο χαράζεται βαθιά με το καλέμι πάνω στην επιφάνεια του ασημιού και επάνω του απλώνεται το μείγμα, που λιώνει με τη φωτιά και σταθεροποιείται. Μόλις το αντικείμενο αποπυρακτωθεί, το τρίβουν με σμυριδόχαρτο. Έτσι όπου υπάρχει χάραξη και φυσικά νιέλο, το αντικείμενο μαυρίζει, ενώ στα ανάγλυφα σημεία του το ασήμι παραμένει όπως είναι.

Σαβάτι φτιάχνουν ακόμα και σήμερα σε μερικά μέρη της Ελλάδας και προπαντός στην Ήπειρο. Κατά γενική ομολογία η τεχνική αυτή είναι εξαιρετικά δύσκολη και μόνο ένας έμπειρος στο είδος καλλιτέχνης μπορεί να επιτύχει άριστα αποτελέσματα.

Κλείνοντας το κεφάλαιο με της τεχνικές διακόσμησης, θα πρέπει να τονίσουμε πως τίποτα στην πολύπλοκη αυτή εργασία, δεν είναι απόλυτο. Δεν είναι δηλαδή απαραίτητο ένα αντικείμενο να είναι μόνο εχαρακτό, μόνο χυτό ή μόνο συρματερό. Μπορεί να συνδυάζει πολλές τεχνικές διακόσμησης μαζί, να είναι δηλαδή εγχάρακτο και φουσκωτό, φιλιγκράν σμαλτάτο, εγχάρακτο με συρματερό διάκοσμο ή σαβάτι. Η μοναδική διάκριση, που υπάρχει, είναι τα σφυρήλατα και τα χυτά (αλλά και αυτή φυσικά στο επίπεδο της επεξεργασίας της πρώτης ύλης και όχι της διακόσμησης). Δεν μπορεί δηλαδή ποτέ ένα κομμάτι σφυρήλατο να είναι και χυτό, εκτός αν είναι σφυρήλατο και επιπρόσθετα έχει κάποια συμπληρωματικά χυτά κομμάτια. Γενικά, όλα, σ' αυτούς τους τεχνικούς διαχωρισμούς στην Ήπειρο, είναι ρευστά, γιατί ήταν και είναι οι περισσότεροι, μάστοροι καλλιτέχνες, με μεγάλη φαντασία, επιδεξιότητα και μεράκι.

ΧΥΤΗ

Τεχνική απλούστερη και ευκολότερη ήταν η χυτή (εικόνα 5). Το ασήμι χυνόταν μέσα σε ειδικά πήλινα καλούπια και ύστερα γινόταν η τελική επεξεργασία στο χέρι, με το καλέμι. Χυτά γίνονταν κυρίως τρυπητά ασημικά, συνήθως πόρπες και ευαγγέλια, οπότε το βάθος στρωνόταν με χρωματιστό βελούδο ή ατλάζι και το αντικείμενο τελειωμένο έδινε την εντύπωση του σμαλτωμένου. Χυτά είναι και τα διακοσμητικά στοιχεία με τα περίκλειστα άνθη σε επιμετώπια και σκουλαρίκια. Η τεχνική αυτή διευκόλυνε και επιτάχυνε την παραγωγή, τις περισσότερες όμως φορές οι τεχνίτες ξαναδούλευαν τις λεπτομέρειες με το καλέμι ή ποίκιλαν το διάκοσμο με εγχάρακτα σχέδια. Επίσης τα χυτά ήταν ή μικρά ενιαία αντικείμενα, ή στοιχεία μεγαλύτερων αντικειμένων, π.χ πλακίδια που κολλούνται σε κοσμήματα, πλακίδια που προσαρμόζονται σε βελούδινες σταχώσεις ευαγγελίων. Αυτά παράγονταν και παράγονται ακόμα με τα καλούπια, μπρούντζινα άλλοτε και κάποτε σιδερένια, γεμιστά με χώμα ειδικό, μέσα στο οποίο υπήρχε αιωτυπωμένο το πρότυπο. Μέσα σ' αυτό το καλούπι διοχέτευαν το λιωμένο μέταλλο για να πάρει την μορφή του προτύπου. Το έργο φυσικά τελείωνε με την αποκόλληση του από την μήτρα.

Συμπληρώνεται και διακοσμείται με τα διάφορα σχέδια, που γίνονται με το καλέμι και τα διάφορα πιτσούνια. Οι τεχνικές της διακόσμησης ήταν άλλες απλές και άλλες πολύπλοκες. Όλες από τα παλιά χρόνια καθιερωμένες στο Βαλκανικό χώρο,

, συνεχίζονται έως και σήμερα στα εργαστήρια της Ηπείρου, ενώ εισάγονται και νέες εκσυγχρονισμένες μέθοδοι, στα πλαίσια ωστόσο των παλιών τεχνικών.

Εικόνα 1. Χρυσό περιδέραιο με αλεπάλληλες σειρές από χυτά κρεμαστά στοιχεία.

Κλείνοντας το κεφάλαιο με της τεχνικές διακόσμησης, θα πρέπει να τονίσουμε πως τίποτα στην πολύπλοκη αυτή εργασία, δεν είναι απόλυτο. Δεν είναι δηλαδή απαραίτητο ένα αντικείμενο να είναι μόνο εχαρακτό, μόνο χυτό ή μόνο συρματερό. Μπορεί να συνδυάζει πολλές τεχνικές διακόσμησης μαζί, να είναι δηλαδή εγχάρακτο και φουσκωτό, φιλιγκράν σμαλτάτο, εγχάρακτο με συρματερό διάκοσμο ή σαβάτι. Η μοναδική διάκριση, που υπάρχει, είναι τα σφυρήλατα και τα χυτά (αλλά και αυτή φυσικά στο επίπεδο της επεξεργασίας της πρώτης ύλης και όχι της διακόσμησης). Δεν μπορεί δηλαδή ποτέ ένα κομμάτι σφυρήλατο να είναι και χυτό, εκτός αν είναι σφυρήλατο και επιπρόσθετα έχει κάποια συμπληρωματικά χυτά κομμάτια. Γενικά, όλα, σ' αυτούς τους τεχνικούς διαχωρισμούς στην Ήπειρο, είναι ρευστά, γιατί ήταν και είναι οι περισσότεροι, μάστοροι καλλιτέχνες, με μεγάλη φαντασία, επιδεξιότητα και μεράκι.

3. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΝΕΟΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΑΣ

Όπως συμβαίνει και με άλλους κλάδους της λαϊκής μας τέχνης τα έργα της αργυροχοΐας, χωρίζονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες, στα κοσμικά και στα εκκλησιαστικά.

Στην πρώτη κατηγορία δηλαδή στα κοσμικά αργυρά, ανήκουν τα κοσμήματα (ποικίλης μορφής και χρήσης) της γυναικείας φορεσιάς, τα εξαρτήματα της ανδρικής φορεσιάς και τέλος όλα τα αργυρά αντικείμενα οικιακής χρήσης (σκεύη ως επί το πλείστον).

Στην δεύτερη κατηγορία, στα εκκλησιαστικά, περιλαμβάνονται τα αργυρά σκεύη των εκκλησιών και μονών και γενικότερα όσα αντικείμενα έχουν σχέση με την λατρεία.

ΚΟΣΜΙΚΗ ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΑ

Τα αντικείμενα της κοσμικής αργυροχοΐας περιλαμβάνουν πρώτα απ' όλα τα κοσμήματα της γυναικείας φορεσιάς που, όπως ξέρουμε, από τα αρχαία χρόνια χρησιμοποιούνται πολύ. Είναι μια διάκριση του ατόμου γενικά στην ομάδα ο στολισμός. Ιδιαίτερα στην γυναίκα με την πρωιμότητα σημασία που απόκτησε και η μόδα, έγινε στοιχείο απαραίτητο. Έτσι η γυναίκα στολιζέται αλλιώς στις καθημερινές και αλλιώς στις σχολές, αλλιώς πάλι, για να δηλωθεί η εξαιρετικότητα μιας μέρας. Επιπλέον το κόσμημα καλύπτει, και πιο πολύ αυτό ίσχυε για το παρελθόν, και μια άλλη πρακτική σκοπιμότητα, την "αποταμίευση" των αγαθών και την εύκολη μεταφορά τους σε καιρό ανάγκης. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, με τις αυθαιρεσίες των Τούρκων αυτό παίρνει μεγάλη ένταση. Και θεωρείται φυσική συνέπεια η επένδυση σε κοσμήματα, η συχνή μεταφορά τους από τον έναν τόπο στον άλλο και η εκποίηση τους καμιά φορά. Αυτό ήταν και ένας λόγος για τον οποίο αποτέλεσε πρόβλημα ο προσδιορισμός της προέλευσής τους. Είναι επομένως δύσκολο να καθορίσουμε αυστηρά τους τύπους των κοσμημάτων που από παράδοση συνηθίζονταν στις ποικιλίες των Ελληνικών ενδυμασιών.

Ένα από τα βασικά εξαρτήματα της γυναικείας φορεσιάς, που αποτελεί και αντιπροσωπευτικό έργο της Ελληνικής αργυροχοΐας, είναι η ζώνη. Η παρουσία και η χρήση της στην ενδυματολογία της Ελλάδας είναι συνεχής από την Αρχαιότητα έως σήμερα. Οι αναθηματικές ζώνες της Μινωικής εποχής, ο "κεστός ιμάς" της Αφροδίτης, όπου κρύβονταν τα φίλτρα του έρωτα, τα ζωστρία" ή τα "ζώσματα" των Βυζαντινών, που ήσαν δηλωτικά της κοινωνικής τάξης ή του αξιώματος, δείχνουν πως η ζώνη, πέρα από την απλή διακοσμητική ή πρακτική της σκοπιμότητα, έκρυβε και έννοιες συμβολικές.

Ο χαρακτηριστικότερος τύπος Ελληνικής ζώνης είναι η λεγόμενη "κορώνα", της Σουλιώτικης φορεσιάς. Ονομάστηκε έτσι από τό σχήμα της πόρπης της, που μοιάζει πραγματικά με κορώνα. Τις ζώνες αυτές τις δούλευαν οι χρυσοί της Θράκης και αποτελούσαν απαραίτητο δώρο του γαμπρού στη νύφη.

Με το διάκοσμο της ζώνης, της μεταλλικής και της υφασματένιας, συνδέεται η πόρπη, αποκλειστικό και αυτή στολίδι, της γυναικείας φορεσιάς.

Οι πόρπες, δουλεμένες μ' όλες τις τεχνικές (με σαβάτι, με σμάλτο, φουσκωτές, χυτές, συρματερές), παρουσιάζουν αφάνταστη ποικιλία τύπων και είναι από τα πιο αντιπροσωπευτικά έργα της Νεοελληνικής αργυροχρυσοχοΐας. Στην κατηγορία της πόρπης ανήκουν και τα διάφορα κλειδατάρια ή θηλυκωτάρια. Τα συναντάμε σε διάφορα μεγέθη και χρησιμεύουν για να κλείνουν τα ανοίγματα του στήθους και του λαιμού.

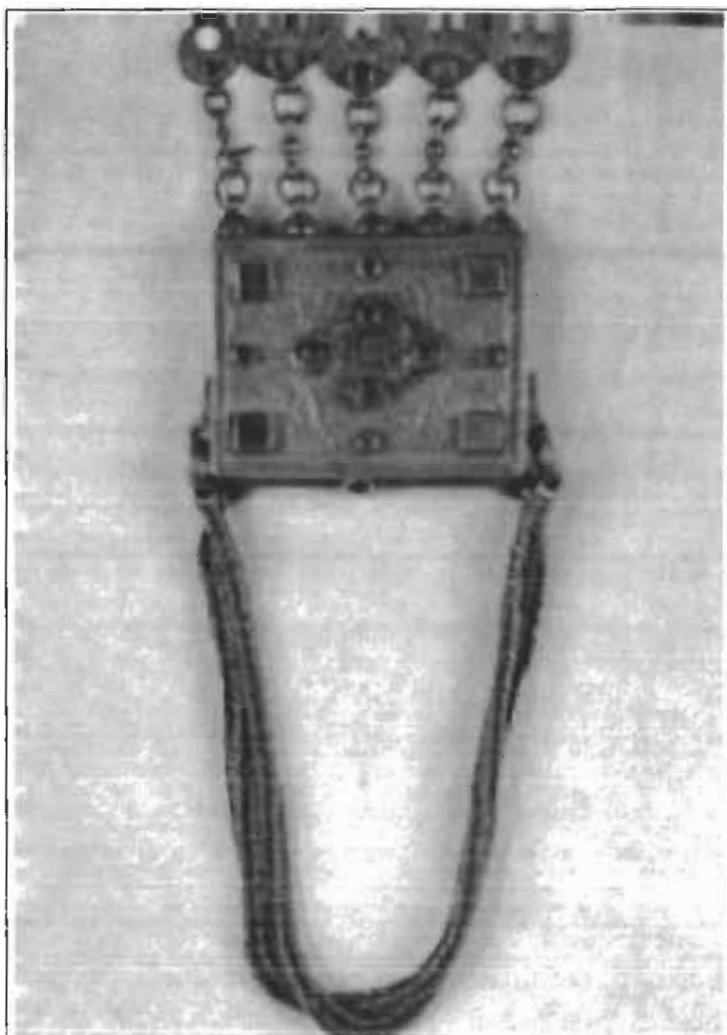

Εικόνα 2. Πόρπη από την Ήπειρο με σφυρήλατο επίχρυσο διάκοσμο, αχάτες και μια ασημένια ταινία με σαβάτι.

Στην συνέχεια σημειώνονται τα ποικίλα βραχιόλια, καρφίτσες, περιλαίμια, δαχτυλίδια, τεπελίκια. Το τεπελίκι ήταν ασημικό που αποτελούσε τη διακόσμηση του κεφαλόδεσμου.

Μια άλλη ιδιότυπη κατηγορία κοσμημάτων, η μόνη που φορέθηκε και από άνδρες, είναι τα λεγόμενα κιουστέκια. Πρόκειται για μεγάλα, πολύπλοκα και βαριά κοσμήματα που αποτελούνται από πολλές σειρές αλυσίδες και συνήθως συρματερές μαλαμοκαπνιστές πλάκες, στολισμένες με χρωματιστές πέτρες. Τα κιουστέκια είναι δύο ειδών : του στήθους και της μέσης.

Στα αργυρά κοσμήματα της ανδρικής φορεσιάς ανήκουν και τα κάθε τύπου χαϊμαλιά, χωρίς να αποκλείεται και η χρήση τους από τις γυναίκες, ιδιαίτερα τις χωρικές. Το χαϊμαλί είναι συνήθως μικρή ασημένια θήκη, στρογγυλή, τετράγωνη ή τρίγωνη, με αγιογραφικές παραστάσεις στην μια ή στις δυο όψεις. (εικόνα 7). Στην θήκη αυτή ο λαός, με την γνωστή του προσήλωση στα αντιβασκάνια και τα φυλαχτά, έκλειναν φυλαχτικά αντικείμενα κάθε λογής, τιμιόξυλο, φιλοκέρατο ή αγιοταφικά λουλούδια και την κρεμούσε στο λαιμό με μια μικρή αλυσίδα που την περνούσε χιαστί κάτω από την αμασχάλη. Πολλές φορές όμως η θήκη αυτή, ξεφεύγοντας από τον απλό φυλακτικό προορισμό της, γινόταν μεγαλύτερη, πλουτιζόταν με χάντρες, πολύπλοκες αλυσίδες, κρεμασίδια και κατέληγε να γίνει ένα βαρύ κόσμημα, που φοριόταν από τον λαιμό ή κρεμιόταν στη ζώνη.

Εικόνα 3. "Χαϊμαλί", φυλαχτό από επίχρυσο ασήμι με εγκόλλητο συρματερό διάκοσμο.

Ως άλλα αντρικά αργυρά αντικείμενα αναφέρουμε τις ασημένιες ταμπακέρες, ασημένια δαχτυλίδια (συνήθως αντρικό πρόνομιο) που τις περισσότερες φορές περιείχαν τη σφραγίδα του ιδιοκτήτη ή το μονόγραμμά του, ενώ σπανιότερα ήταν διακοσμημένα με πέτρες.

Επίσης θήκες για μπαρούτι, οι λεγόμενες παλάσκες. Πολλές φορές οι θήκες και οι λαβές των όπλων ήταν επίσης ασημένιες.

Στην κατηγορία των κοσμικών αργυρών, ανήκουν και όλα εκείνα τα σκεύη που μπορεί να έχουν σχέση με το σπίτι. Και αυτά είναι σερβίτσια τσαγιού, δίσκοι, διακοσμητικά σκεύη (πιάτα π.χ), γλυκοδοχεία, τασάκια, ναργιλέδες, καντήλες σπιτιού, κανάτια, θυματήρες σπιτιού, λάμπες, λυχνάρια, επενδύσεις καθρεφτών κ.α.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΑ

Η δεύτερη βασική κατηγορία των αργυρών περιλαμβάνει όλα τα αντικείμενα που έχουν σχέση με την εκκλησιαστική λατρεία. Τέτοια αντικείμενα συναντιούνται άπειρα σ' όλες τις περιοχές της Ελλάδας, στα αμέτρητα μοναστήρια και στις πάμπολλες εκκλησίες. Και είναι αυτά δημιουργήματα μιας παράδοσης που ακολουθεί τα χνάρια της Βυζαντινής, καθώς είναι σ' όλους γνωστή η χλιδή των ναών του Βυζαντίου. Μετά την άλωση και ιδιαίτερα στην εποχή της γενικής αφυπνίσεως του Ελληνισμού (18ος), η παράδοση των πολύτιμων εκκλησιαστικών σκευών αναβίωσε με μεγαλύτερη ορμή. Γιατί η εκκλησία με τα σχετικά προνόμια, που πάντα διατηρούσε και μετά την Τουρκική κατάκτηση και με τα έσοδα από τα κτήματα της, δεν έπαψε ποτέ να είναι πελάτης των ασημιτζήδων. Έτσι λαϊκοί και κληρικοί -μητροπολίτες, επίτροποι, ιερείς- καταγίνονται με ζήλο στον πλουτισμό των εκκλησιών, με κάθε λογής αργυρά αντικείμενα και σκεύη, όπου πολύ συχνά, πλάι στο όνομα του αδώρητου γράφεται και η χρονολογία. Έτσι η εκκλησιαστική αργυροχρυσοχοϊά παρουσιάζει πολλά χρονολογημένα έργα, πράγμα που δεν συμβαίνει με την κοσμική. Αυτό μας επιτρέπει να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη των αισθητικών και τεχνοτροπικών στοιχείων καθώς και την επίδραση του Δυτικού μπαρόκ, περισσότερο έντονη εδώ παρά στην κοσμηματοποιϊα.

Αρχίζουμε με τα καλύμματα (σταχώσεις) ευαγγελίων, σφυρήλατα φουσκωτά ή χαρακτά, ασημένια και άλλοτε επιχρυσωμένα. Με πλούσιο διάκοσμο και πολλές παραστάσεις, σώζονται πολλά στην Ήπειρο και σ' άλλες περιοχές της Ελλάδας. Μερικά μάλιστα είναι και ενεπίγραφα και μας πληροφορούν για τον κατασκευαστή, τον χρόνο κατασκευής τους, την εκκλησία που προορίζονται και τέλος το όνομα εκείνου που πλήρωσε για να γίνουν (τα περισσότερα προέρχονται από δωρεές). Τα ευαγγελιοκαλύμματα γενικά είναι από τα πιο χαρακτηριστικά και αντιπροσωπευτικά έργα της Νεοελληνικής εκκλησιαστικής αργυροχοϊας.

Ενεπίγραφα είναι μερικές φορές και τα δυσκοπότερα που άφθονα και αυτά βρίσκονται μέχρι σήμερα. Επίσης δείγματα εκκλησιαστικής αργυροχοϊας αποτελούν και οι σταυροί, μεγάλοι για λιτανεία ή και μικρότεροι για ευλογία και αγίασμα, όπως και σταυροί στήθους ιερέων και θυμιατά (σαν και αυτά που βρίσκονται ανάμεσα στα ονομαζόμενα κειμήλια της Πάργας(Ναός Αγ.Αποστόλων). Επίσης εξαιρετικής τέχνης λειψανοθήκες, καντήλια, εκκλησιαστικά εγκόλπια, επενδύσεις εικόνων, εκκλησιαστικές πόρπες, δίσκοι και εξαπτέρυγα.

4.ΜΟΤΙΒΑ

Τα χαρακτηριστικά της αργυροχοϊκής Ηπειρωτικής τέχνης συμπληρώνουν τα μοτίβα.

Ο διαχωρισμός και η απαρίθμηση των Ηπειρωτικών μοτίβων που συναντώνται στα αργυρά, είναι δύσκολος, διότι οι αλληλεπιδράσεις στην τέχνη είναι πολλές και η προέλευση, καθώς και η χρονολογία κατασκευής των αντικειμένων είναι συχνά άγνωστη και η φαντασία των καλλιτεχνών πλούσια, ως ένα βαθμό τουλάχιστον, με διάθεση για αυτοσχεδιασμό.

Ακόμα, ο εντοπισμός στα αργυρά της νεώτερης Ηπειρωτικής αργυροχοϊας παλαιών μοτίβων, που προέρχονται από την π.χ. εποχή, αλλά και τους πρώτες αιώνες μ.χ(ο ταύρος π.χ. που υπήρχε στα νομίσματα του Κοινού των Ηπειρωτών), δημιουργεί ερωτήματα που μένουν αναπάντητα. Είναι π.χ. ο ταύρος ο πλαισιωμένος με την δρυ, που συχνά συναντάμε στα κοσμικά αργυρά των τελευταίων αιώνων, μοτίβο που χρησιμοποιείται στο χώρο, χωρίς διακοπή από τον καιρό του Κοινού των Ηπειρωτών ή μήπως επανήλθε σε χρήση μετά την ανακάλυψη του από τους αργυροχρυσοχόους σε κάποιο μουσείο όπου υπήρχαν ανάλογα, ή ακόμα, μετά τις αναζητήσεις τους σε παλαιά βιβλία και σε σύγχρονα ιστορικά εγχειρίδια ή εγχειρίδια τέχνης, για τον εμπλουτισμό των θεμάτων τους; Το ερώτημα θα παραμείνει αναπάντητο, αν δεν βρεθούν οι συνδετικοί κρίκοι που λείπουν ανάμεσα στις εποχές. Εάν δεν βρεθούν π.χ αργυρά των χρόνων του Δεσποτάτου και προγενέστερα.

Ένα άλλο αγαπημένο μοτίβο, που χρησιμοποιείται και στην κοσμική και στην εκκλησιαστική αργυροχοϊα, είναι τα κλαδιά, τα φύλλα και οι καρποί της αμπέλου. Αυτά, άλλοτε μόνα τους και άλλοτε σε συνδυασμό με τα πουλιά της Ελληνικής υπαίθρου ή και δρακόμορφα ταπεινά παρμένα από την Ανατολική παράδοση, εμφανίζονται πάνω στα δημιουργήματα παλαιότερων και νεώτερων εποχών. Φαίνεται πως το μοτίβο του αμπελιού και του πουλιού, ικανοποιούν λίγο πολύ το λαϊκό αίσθημα όλων των εποχών. Γιατί βέβαια ο τεχνίτης θα φτιάξει περισσότερο ό,τι έχει ζήτηση, παρά ό,τι ο ίδιος επιθυμεί, έστω και αν δεν υπάρχει η γνώση, για το αν τα δημιουργήματα κάθε εποχής εκφράζουν απόλυτα τον τεχνίτη ή τον πελάτη, και αν οι αισθητικές αντιλήψεις των δυο αυτών ταυτίζονται και σε κάποιο βαθμό.

Οπωσδήποτε από μια κοινή ευαισθησία προέρχεται το αργυρό της τέχνης της Ηπείρου, που ποτέ δεν είναι χοντροκομμένο ή φανταχτερό. Είτε κόσμημα είναι αυτό, είτε σκεύος, διακρίνεται από μια ευγενική λεπτότητα στις γραμμές του, μια ιδιαιτερότητα στα μοτίβα του και μια αφομοίωση, την οποία καταφέρει πάνω σε ξένα στοιχεία που κατά καιρούς εισβάλλουν από τα άλλα μέρη. Φτάνει ο Ηπειρώτης τεχνίτης να χρησιμοποιήσει κάποτε π.χ. μοτίβα με ρόδακες, φύλλα και ανθόκλαδα επηρεασμένα από το Δυτικό μπαρόκ, αλλά κάθε φορά θα τα προσαρμόσει στην αισθητική του και στη λιτότητα της δικής του τέχνης, ώστε να φαίνονται σαν καθαρά Ηπειρώτικα, αφομοιωμένα από την παράδοση.

Από την παράδοση, την άμεση παράδοση, την Βυζαντινή, ο Ηπειρώτης θα χρησιμοποιήσει το δικέφαλο αετό, που χρησιμοποιείται με εξαιρετική συχνότητα

στο χώρο ως τις μέρες μας και τους όμορφους ζωηρούς χρωματισμούς των περίκλειστων σιμάτων. Και από την αρχαία παράδοση (αλλά και την Βυζαντινή), θα δανειστεί τη συρματερή μαργαρίτα και τα γυριστά ελάσματα, που κάποιοι μελετητές τα απέδωσαν σε Ιταλική επιρροή και σε μίμηση του Βενετσιάνικου στυλ, χωρίς όμως να μπορούν με σιγουριά να το αποδείξουν και να αποκλείσουν την αδιάκοπη χρήση των μοτίβων αυτών και τεχνικών στην Ήπειρο, από τα αρχαία χρόνια ως τις μέρες μας.

Συνηθισμένο μοτίβο ακόμα σε εκκλησιαστικά αλλά και κοσμικά αντικείμενα είναι ο Αϊ-Γιώργης, προστάτης των παλικαριών και ιδιαίτερα των βλάχων ποιμένων της Ηπείρου. Εικονίζεται συχνά καβαλάρης που σκοτώνει το θηριό και είναι άλλοτε χαραγμένος πάνω σε παλάσκες, ταμπακέρες, και χαϊμαλιά, ενώ άλλοτε η μορφή του μαυρίζει δουλεμένη στο ασήμι με σαβάτι (νιέλο). Την ίδια θέση πάνω σε χαϊμαλιά και ταμπακέρες, κατέχει κάποτε ο Άγιος Δημήτριος, καβαλάρης και αυτός, που όμως, αντί για θηριό, εικονίζεται να σκοτώνει τον βάρβαρο.

Μετά την Ελληνική επανάσταση, οι μάστοροι αρέσκονται να αποτυπώνουν στο ασήμι και το νεομάρτυρα φουστανελοφόρο Ηπειρώτη Γεώργιο, ενώ τα σαβάτια εμπλουτίζονται στην ίδια εποχή με νέες μορφές (ξέχωρες από αυτή του νεομάρτυρα). Εμφανίζονται δηλαδή στα αργυρά, η θεά της σοφίας Αθηνά και ο ήλιος της Ελευθερίας. Αυτά τα μοτίβα καθιερώνονται ως αποτέλεσμα του επαναστατικού πνεύματος της εποχής και του αέρα της ελευθερίας που πνέει μετά τον μακρόχρονο ζυγό σε ορισμένα μέρη του Ελλαδικού χώρου.

Και οι ίδιοι μάστοροι, που προβάλλουν τα καλά της λευτεριάς και της αρχαίας σοφίας, όταν ήταν κάποτε πλανόδιοι, έξυπνοι έμποροι πανηγυριώτες, έφερναν μαζί τους τα διάφορα γαντζούδια και σκουλαρίκια μιας μορφής, χυτά, φτηνά, χωρίς διάκοσμο. Το χτύπημα γινόταν εκεί, στο κέντρο του πανηγυριού, με το σφυρί και το καλέμι πάνω στο αμόνι και το μοτίβο ποίκιλε από πελάτη σε πελάτη. Αν κάποιος Τούρκος ζητάγε δώρο για τη γυναίκα του, η Ημισέληνος με δυο αστεράκια ήταν αρκετά, ενώ ο Χριστιανός αγοραστής θα έφευγε καταγοητευμένος από τον σταυρό και τα μικρά λουλούδια που στόλιζαν το δώρο για τις Χριστιανές κυράδες (μανάδες και αδερφές) του δικού του σπιτιού.

Στην περίπτωση των εκκλησιαστικών αργυρών, τα μοτίβα, άσχετα με κάποιες ιδιαιτερότητες, που επιβάλλει η προσωπικότητα του χώρου και η επιδεξιότητα των συγκεκριμένων τεχνιτών, είναι λίγο ως πολύ υποταγμένα σε μια ευρύτερη αισθητική και σ' ένα εκκλησιαστικό τυπικό, που επικρατεί κοινό για όλη την Ελλάδα και για τ' άλλα ορθόδοξα μέρη της Βαλκανικής. Τα αργυρά π.χ. ευαγγελιοκαλύμματα πολλές φορές έχουν στο κέντρο της εμπρός πινακίδας τους τη σταύρωση και στην πίσω την κάθοδο του Ιησού στον Άδη. Όταν το κάλυμμα είναι συμπαγές (από συμπαγές ασήμι και όχι από διακοσμημένο βελούδο), γύρω από τις κεντρικές πλάκες θα υπάρχουν παραστάσεις Αποστόλων, Ευαγγελιστών ή σκηνών του δωδεκάορτου και διάφοροι Προφήτες, αλλά οι περισσότερες σταχώσεις δεν ξεφεύγουν και πολύ από τη συγκεκριμένη μορφή.

Ακόμα σταυροί και λειψανοθήκες έχουν λίγο πολύ τα ίδια διακοσμητικά μοτίβα σε ολόκληρη σχεδόν την Ελλάδα (με λίγες παραλλαγές). Οι λειψανοθήκες δηλαδή κοσμούνται συνήθως στην Ήπειρο με εικόνες από τη ζωή του Αγίου, στον οποίο

ανήκε το λείψανο και συμπληρωματικά με άλλες μορφές Αγίων και φυτικό διάκοσμο.

Τέλος, ξεχωριστά ακόμα ίσως θα έπρεπε να αναφερθούν οι Εκκλησιαστικές Ηπειρωτικές πόρπες, που δείγματα τους υπάρχουν αρκετά, διακοσμημένα με ποικίλα μοτίβα, που συνήθως σπανίζουν στην λοιπή Ελλάδα.

Ας εξετάσουμε όμως, σε αυτό το σημείο, την σχέση των Γιαννιώτικων και γενικότερα των Ηπειρωτικών έργων, με τα έργα των άλλων Ελληνικών Βαλκανικών κρατών. Τα έργα της εργαστηριακής αυτής τέχνης, εξεταζόμενα γενικά, παρουσιάζουν πολλά κοινά στοιχεία αναμεταξύ τους. Συχνά βρίσκονται μεγάλες ομοιότητες σε κατασκευάσματα που γίνονται στις πιο απόμακρες Ελληνικές περιοχές. Κόσμημα δηλαδή Ηπειρωτικό, το οποίο είναι φτιαγμένο στην Ήπειρο, μοιάζει πάρα πολύ με κόσμημα που κατασκευάστηκε στη Μακεδονία. Είναι δυνατόν όμως και ένα Μακεδονικό κόσμημα να έχει πολλές ομοιότητες μ' ένα που έγινε στην Κύπρο κ.ο.κ.

Η ομοιότητα των κοσμημάτων αυτών σε περιοχές που γειτονεύουν μπορεί να εξηγηθεί από την επαφή, την γνωριμία και την αλληλεπίδραση των διαφόρων βιοτεχνιών. Μπορεί εκτός αυτού να εξηγηθεί από τους περιοδεύοντες τεχνίτες και τις διάφορες εμπορικές συναλλαγές, παραγγελίες κ.τ.λ. Η καλύτερη όμως, η βασικότερη εξήγηση για την ενιαία έκφραση, δεν μπορεί να είναι άλλη παρά η κοινή Βυζαντινή καταγωγή τους και η συντηρητικότητα της λαϊκής τέχνης που συνεχίζει την παράδοση. Το ίδιο μπορεί να πει κανείς και για ' κείνα τα Βαλκανικά έργα που έχουν τις ρίζες τους στον Βυζαντινό πολιτισμό ή τουλάχιστον δέχτηκαν επιδράσεις από αυτόν.

Εκτός όμως από τα έργα που ακολουθούν πιστά τις Ελληνικές, Βυζαντινές παραδόσεις, υπάρχουν και πολλά στα οποία βλέπουμε ότι έχουν προστεθεί και άλλες ξένες επιδράσεις. Και έτσι παρουσιάζονται Βυζαντινά θέματα, ενωμένα με φόρμες Ανατολικές και άλλα συγχωνευμένα με φόρμες Δυτικές ή ακόμα και Τούρκικες, όπως και άλλα έργα με Ρωσική επίδραση, κυρίως στα Εκκλησιαστικά είδη. Την Ανατολική επίδραση βρίσκουμε, από τους αρχαιότετους ακόμη χρόνους, σ' όλες τις εποχές μέχρι και σήμερα. Την Δυτική επίδραση αρχίζει να δέχεται από τους χρόνους της Φραγκοκρατίας και έπειτα. Η Τουρκική επίδραση, παρά το γεγονός της μακροχρόνιας δουλείας, δεν κατόρθωσε να μεταβάλλει την τέχνη.

Ο κατασκευαστής, ενώ δεχόταν την ξένη επίδραση, επαναλάμβανε ασυνείδητα και πατροπαράδοτα θέματα. Εκτός όμως απ' αυτά τα θέματα που χαρακτηρίζουν όλο σχεδόν τον κύκλο της ασημοουργίας μας και δίνουν τη μορφή στη γενική της έκφραση, υπάρχουν και πολλά που βλέπουμε ότι έχουν ξεκινησει αιθόρμητα μέσα από την εσωτερική φύση του απλοϊκού τεχνίτη, με απλοϊκές και αφηρημένες παραστάσεις (ζώα, ανθρώπινες μορφές) που αποδίδονται με την ίδια απλότητα και αφέλεια και απaráλλαχτα όπως γεννήθηκαν μέσα τους. Με αυτά ο τεχνίτης εξωτερικεύει τις σκέψεις του, τα συναισθήματα του, τους πόθους και τα όνειρά του, τον καλαισθητικό του κόσμο, την ζωντάνια, την εξυπνάδα του, τις προοπτικές του κ.α. Συγχρόνως, όμως, ο τεχνίτης ή οι τεχνίτες αντιπροσωπεύουν ένα λαό σ' όλες του τις εκδηλώσεις και παρουσιάζουν αυτόν στην τέχνη, την ιστορία, τον πολιτισμό

ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΟΥ

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα παρατηρήσουμε προσεκτικά τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή αυτών των τεχνικών κατασκευής των αργυρών.

Βέβαια θα ήταν υπερβολικά δύσκολο να αναπαραστήσουμε το εργαστήρι ενός τεχνίτη του ασημιού που δούλεψε στην Ήπειρο στην εποχή της Τουρκοκρατίας, γιατί οι εξακριβωμένες πληροφορίες είναι λίγες. Μπορούμε όμως να μιλήσουμε για τα τωρινά εργαστήρια που κατασκευάζουν τα χειροποίητα ασημένα αντικείμενα και νά εξετάσουμε τα εργαλεία τους. Για τα εργαλεία που δεν χρησιμοποιούνται πια ή και δεν σώζονται εμπιστευτήκαμε σε περισσότερες από μια περιγραφές μεγάλων στην ηλικία μαστόρων ή και ανθρώπων που κατάγονται από οικογένειες ασημιτζήδων και έχουν ζωντανές μνήμες.

Μετά αμόνι και τα σφυριά, κύρια όργανα των αργυροχρυσόχων, θέση έχουν τα μικρά στενόμακρα εργαλεία με τις ποικίλες απολήξεις ανάλογες με τον προορισμό τους. Είναι αυτά που λέγονται στη γλώσσα των Ηπειρωτών αργυροχόων σπιτσούνια. Και ονομάζονται ανάλογα με το σχήμα τους και τη χρήση τους : δρόμος, νύχι, ψώρες, γυριστάρι, πόντα, πατητό, μπαλάκια, φόλα, γραμμωτά, κοφτικό, καλέμια γραμμωτά, καλέμια ίσια, καλέμια γαργαρά. Τα καλέμια σε άλλες περιοχές, επειδή χαράζουν το ασημί και καθοδηγούνται μόνο με το χέρι τα κατατάσσουν σε ξεχωριστή κατηγορία, ενώ οι Ηπειρώτες μάστορες τα λογαριάζουν στην κατηγορία των σπιτσουνιών, καθώς επίσης στην κατηγορία των σπιτσουνιών βάζουν και τα κοπίδια, που χρησιμεύουν για την αφαίρεση κομματιών μετάλλου και κατασκευή του διάτρητου διάκοσμου, ενώ οι μάστορες άλλων περιοχών τα θεωρούν επίσης ξεχωριστή ομάδα εργαλείων. Τα σπιτσούνια του Ηπειρώτη τεχνίτη ήταν και είναι το άλφα και το ωμέγα της δουλειάς του. Ο αριθμός τους ποικίλει από 20-50 και εξαρτάται από τις απαιτήσεις, τις ανάγκες και την εφευρετικότητα του τεχνίτη. Πάντως παλιότερα, όπως μας σώζουν οι παραδόσεις, οι τεχνίτες κράταγαν τους τρόπους της δουλειάς τους κρυφούς και δεν έδειχναν τα εργαλεία τους από το φόβο της αντιγραφής και της μίμησης. Λέγεται πως ο γνωστός Καλαρρυτιώτης Α.Τζημούρης έφτιαχνε μόνος του τα αντικείμενα αφήνοντας για τους μαστόρους και τους βοηθούς τους μόνο φινιρίσματα και ασπρίσματα.

Αυτονόητη είναι στον εξοπλισμό του εργαστηρίου η παρουσία του πάγκου και του καμινιού για το λιώσιμο των μετάλλων, που συνήθως στα τωρινά εργαστήρια βρίσκεται σε ιδιαίτερο χώρο, δωμάτιο χύτευσης και τήξης. Εδώ εκτός από το καμίνι υπάρχει και χύτης, ένα μεταλλικό σκεύος, μέσα στο οποίο το λιωμένο ασημί μετατρέπεται σε πλάκες ορθογωνίου σχήματος, καθώς και το καζάνι, όπου γίνεται το λιώσιμο της πίσσας, του μίγματος δηλαδή πίσσας (κολοφωνίου και κεραμιδιού), που χρησιμοποιείται για τη στήριξη του αντικειμένου κατά τη διάρκεια του σχεδιάσματος και του φουσκώματος του. Αυτή η πίσσα μετά το λιώσιμό της θα στηριχτεί σε ειδικό, ξύλινο ως επί το πλείστον ταμπλό, φορητό, το οποίο αποτελεί τη βάση της και την εμποδίζει να λερώσει τις γύρω επιφάνειες.

Κάπου εκεί κοντά βρίσκονται τα αμόνια, δυο ή περισσότερα, σε ποικίλα μεγέθη πάνω στα οποία γίνεται η σφυρηλάτηση, καθώς και τα χωνιά μέσα στα οποία λιώνει το μέταλλο.

Από τον πάγκο των αργυροχρυσόχων δεν λείπουν τα πριόνια που χρησιμεύουν στο φινίρισμα και στην κοπή των μετάλλων.

Ένας ηλεκτροκίνητος τροχός στίλβωσης, με βούρτσες από σίδηρο στις δυο του άκρες, έχει αντικαταστήσει τον παλιό μασγαλά, το ατσάλινο δηλαδή στίλβωμένο σπιτσούνι, με το οποίο γινόταν άλλοτε η στίλβωση σκευών και κοσμημάτων. Τώρα με τον ηλεκτροκίνητο τροχό γίνεται μόνο η στίλβωση σκευών. Τα κοσμήματα, (κυρίως τα χρυσά στίλβώνονται σε μίαν άλλη, ηλεκτρική επίσης συσκευή, στην οποία θα αναφερθούμε παρακάτω. Κάτω από τις βούρτσες του ηλεκτροκίνητου τροχού βρίσκονται δυο τεράστια χαρτόκουτα, που δέχονται τα ρινίσματα του ασημιού που πέφτουν από το αντικείμενο στη διάρκεια της στίλβωσής του. Αυτά τα ρινίσματα στο τέλος της χρονιάς θα μαζευτούν σ' ένα μεγάλο κουτί μαζί με τα ρινίσματα που θα έχουν μαζευτεί από το σκούπισμα του πατώματος του εργαστηρίου, που γίνεται μια φορά το χρόνο. Και συμβαίνει αυτό, γιατί τα πατώματα των εργαστηρίων συνήθως είναι στρωμένα με τριχιά ή τουλπάνι δίχτυ, για να μην αφήνουν τα ρινίσματα των μετάλλων να χάνονται ανάμεσα στα σανίδια των δαπέδων ή να γλιστρούν στα μωσαϊκά. Μια φορά, λοιπόν, το χρόνο αυτές οι τριχιές ή τα τουλπάνια τινάζονται κι όλο μαζί το υλικό, μαζί με τα ρινίσματα του τροχού στίλβωσης του μετάλλου, μαζεύονται σ' ένα κουτί. Υπάρχει μάλιστα στα Γιάννινα ένα έθιμο, να μοιράζονται τα ρινίσματα ο ιδιοκτήτης του εργαστηρίου, συνήθως πρωτομάστορας και οι τεχνίτες του. Η μοιρασιά γίνεται ως εξής : ζυγίζουν τα ρινίσματα και τα μισά τα παίρνει ο ιδιοκτήτης, ενώ τα υπόλοιπα μοιράζονται μεταξύ τους οι βοηθοί.

Ένα άλλο μηχάνημα, ηλεκτροκίνητο κι αυτό, είναι ο δονητής στίλβωσης. Ένα τετράγωνο κουτί γεμάτο ατσάλινες μπάλες που, μόλις το μηχάνημα ηλεκτροδοτηθεί, δονούνται με μεγάλη ταχύτητα στίλβώντας το αντικείμενο που τοποθετήθηκε μέσα στον δονητή, προτού τεθεί σε λειτουργία.

Ηλεκτρικός είναι και ο κύλινδρος, μέσα στον οποίο οι βέργες του ασημιού μετατρέπονται σε σύρμα χρήσιμο για την κατασκευή των φιλιγκράν. Παλιότερα το μηχάνημα για την εξέλαση ήταν χειροκίνητο. Τέτοια, άχρηστα πια, βρίσκονται μερικά στα παλιά εργαστήρια των Ιωαννίνων. Π.χ. ο κ. Ν. Κόντος έχει στο εργαστήριό του ένα τέτοιο κύλινδρο εξέλασης. Ακόμα στο εργαστήριο αυτό μπορεί να δει κανείς ένα παλιό ματικάπι (εργαλείο από σίδηρο, ξύλο και πετσί, που έκανε τρύπες στα μέταλλα), που δεν χρησιμοποιείται πια, γιατί αντικαταστάθηκε με ηλεκτρικά μοτέρ που έχουν τρυπανάκια προσαρμοσμένα στις άκρες τους. Και είναι απόλυτα απαραίτητα τα τρυπάνια στην αργυροχοΐα, τη στιγμή που κάθε εργαστήριο διαθέτει το λιγότερο δυο.

Ακόμα απόλυτα απαραίτητα στο κάθε εργαστήριο είναι τα καμινέτα, που με τη φλόγα τους κάνουν οι τεχνίτες τις κολλήσεις ή τα τοπικά λιωσίματα των μετάλλων και λειτουργούν με μικρές φορητές ή μεγάλες με μόνιμη εγκατάσταση φιάλες προπανίου που συνδέονται με έναν μηχανισμό, ο οποίος θυμίζει γκαζάκι εξοχής και καταλήγει στο πάνω άκρο του σ' ένα σωλήνα από τον οποίο βγαίνει η

φλόγα (μπεκ). Το μπεκ διαθέτει ρυθμιστήρα φλόγας για τις ανάγκες των τεχνιτών. Την εποχή που οι φιάλες προπανίου δεν υπήρχαν, το μπεκ ή έστω ο σωλήνας που τροφοδοτούσε τους τεχνίτες με φλόγα συνδεόταν μ' ένα δοχείο γεμάτο βενζίνη. Το δοχείο με τη σειρά του επικοινωνούσε με ένα ασκί (γκάϊντα) ποδοκίνητο. Η κίνηση της γκάϊντας εξαέρωνε την βενζίνη από το δοχείο και από την άκρη του σωλήνα έβγαινε ανάλογη φλόγα. Ακόμα πιο παλιά τη θέση της γκάϊντας είχαν, όπως είπαμε πιο πάνω τα φυσηχτά καμινέτα, μακριά και κυλινδρικά, που συνδέονταν με ένα δοχείο με πετρέλαιο η βενζίνη. Ο τεχνίτης ήταν όλη την ώρα υποχρεωμένος να φυσάει με το στόμα σε μια τρύπα του κυλίνδρου του καμινέτου ή στην άκρη ενός χωνιού, που συνδεόταν μ' αυτό για να δημιουργεί τη φλόγα.

Τα εργαστήρια που κατασκευάζουν δίσκους πρέπει να διαθέτουν ένα κομμάτι ίσιο μάρμαρο, πάνω στο οποίο γίνεται το ίσιωμα του δίσκου. Αφού θερμάνουν δηλαδή ελαφρά τον τελειωμένο ήδη δίσκο, τον χτυπούν πάνω στην λεία επιφάνεια του μαρμάρου με ξυλόσφυρο για να ισιώσει από τα πιθανά στραβώματα που απέκτησε κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας (κολλήματα από την πίσσα, βρασμοί, φουσκώματα, φινιρίσματα, επανειλημμένες θερμάνσεις κ.λ.π.).

Ένα άλλο εργαλείο, που δεν χρησιμοποιείται πια, αλλά υπάρχει ακόμα στα παλιά εργαστήρια, είναι ο τρουμπουλές ή μάλλον οι τρουμπουλέδες (γιατί είναι δυο). Είναι ένα σιδερένιο σωληνοειδές αντικείμενο που έχει κωνική την κορυφή ενώ φαρδαίνει καθώς κυλινδρικό προχωράει προς τη βάση, ύψους περίπου 50-70 εκ., πάνω στο οποίο περνούσαν τα δαχτυλίδια και σφυρηλατώντας τα, τα στρογγύλευαν. Και είναι δυο οι τρουμπουλέδες γιατί υπήρχε και ένας μεγαλύτερος ως προς τη διάμετρο, που χρησίμευε για το στρογγύλεμα των βραχιολιών. Αυτός ο δεύτερος (των βραχιολιών), άλλοτε ήταν σιδερένιος και άλλοτε ξύλινος.

Αυτά είναι σε γενικές γραμμές τα κυριότερα εργαλεία και τα αντικείμενα που αποτελούν τον εξοπλισμό ενός εργαστηρίου (χειροποίητων) αργυρών ειδών.

ΟΙ ΣΧΟΛΕΣ ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΙΑΣ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Βλέποντας τα πανέμορφα αργυρά δημιουργήματα της Ηπειρώτικης τέχνης, πολλοί εύλογα θα αναρωτηθούν: αυτοί οι άνθρωποι που δουλεύουν με τόσο μεράκι και τέτοια θαυμάσια αποτελέσματα το ασήμι, πού τα διδάχτηκαν όλα αυτά;

Η απάντηση δεν είναι απλή, μια και δεν μπορούμε να κατατάξουμε τους τεχνίτες, σύγχρονους και παλιούς, εμπειροτέχνες και σπουδαγμένους σε σχολές, σε μια κατηγορία, και να δώσουμε μια και μόνη απάντηση.

Και πρώτα απ' όλα θα πρέπει να κάνουμε ένα χρονικό διαχωρισμό. Υπάρχουν λοιπόν, χοντρικά, οι τεχνίτες του χθες (και θα δούμε από που εκτείνεται αυτό το χθες) και οι τεχνίτες του σήμερα.

Και εννοούμε λέγοντας τεχνίτες του χθες όλους εκείνους που δούλεψαν το ασήμι στους περασμένους αιώνες (16ο, 17ο, 18ο και 19ο) από την εποχή της κατάληψης της Ηπείρου από τους Τούρκους ως και τις αρχές του αιώνα μας. Εκείνους που δούλεψαν, ή μάλλον εκείνους που διδάχτηκαν, πως να δουλεύουν το ασήμι από τις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας και μετά, θα τους ονομάσουμε τεχνίτες του σήμερα. Γιατί οι πληροφορίες μας για τον τρόπο εκπαίδευσης αυτών των τελευταίων είναι αρκετές και λίγο ως πολύ τεκμηριωμένες, ενώ οι ίδιοι κινούνται σε ένα γνωστό σε μας χρονικό και τοπικό πλαίσιο.

Εξετάζοντας διεξοδικά την πρώτη από τις δυο κατηγορίες, συμπεραίνουμε πως οι πληροφορίες που μπορούμε να δώσουμε σχετικά με την επιμόρφωσή τους, είναι λίγες και ως επί το πλείστον αστήρικτες, βασισμένες περισσότερο σε υποθέσεις παρά σε συγκεκριμένες μαρτυρίες. Οι μοναδικές σίγουρες πηγές είναι αδιάφορα αρχεία, οι κατάλογοι και τα καταστατικά των ισναφιών που λειτουργούσαν στην Ήπειρο τα χρόνια της Τουρκοκρατίας και βοηθήματά μας οι μελέτες που έχουν γίνει με βάση αυτά τα κείμενα. Οι πηγές αυτές λοιπόν δεν κάνουν την παραμικρή νύξη για ύπαρξη αργυροχρυσοχοϊκής σχολής στην Ήπειρο ως το 1930. Μα ούτε και κανένα άλλο κείμενο που να έρχεται από τους παρελθόντες αιώνες και να αναφέρεται στον χώρο της Ηπείρου, μας επιτρέπει μια τέτοια υπόθεση.

Τι ψάχνουμε λοιπόν; Ίσως κάποια σχολή ιδρυμένη από το σινάφι των χρυσικών που να συντηρείται από τους ίδιους και την Εκκλησία; Ή μήπως κάποια σχολή δημιουργημένη από έναν ομότεχνο ξενιτεμένο Ηπειρώτη και εθνικό ευεργέτη; Όμως οι εθνικοί ευεργέτες έβλεπαν την ανάγκη της μύησης των Ηπειρωτών στα γράμματα μεγαλύτερη από εκείνη της μύησής τους σε κάποια τέχνη, που κάποτε έφτανε και να μην είναι διόλου προσοδοφόρα. Όσο για τις συντεχνίες, αυτές δεν είχαν ανάγκη να φτιάξουν σχολή, μια και ο κύκλος τους ήταν πάντα κλειστός, το επάγγελμά τους ως επί το πλείστον κληρονομικό και η συνεννόηση με τους ομότεχνούς τους των άλλων περιοχών μάλλον ανύπαρκτη. Δεν γνωρίζουμε δηλαδή κατά πόσο οι συντεχνιώτες των Ιωαννίνων συνεργάζονταν με τους μαστόρους της Πρέβεζας ή της Πάργας. Από την μια μεριά δεν μπορούσαν να συνεργαστούν λόγω της απόστασης και της δύσκολης συγκοινωνίας, αλλά επιπλέον ίσως δεν τους συνέφερε να συνεργαστούν, γιατί είχαν τον φόβο του αλληλοδανεισμού που, σα συνέπειά του θα είχε τη βελτίωση της δουλειάς. Και

αυτό στους δύσκολους καιρούς ισοδυναμούσε με καταστροφή μια και οι πελάτες ήταν λίγοι. Ακόμα και ανάμεσα στα μέλη της ίδιας συντεχνίας βλέπουμε πως η συνεργασία στο επίπεδο της συλλογικής παραγωγής είναι ανύπαρκτη. Το κάθε εργαστήρι ή ο κάθε τεχνίτης δουλεύει μόνος, ενώ οι σχέσεις καλλιεργούνται μόνο στο επίπεδο των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Κλεισμένοι λοιπόν στο εργαστήρι τους οι παλαιοί τεχνίτες μάθαιναν να δουλεύουν το καλέμι και το σφυρί από τους πατεράδες τους ή τους μαστόρους τους ή κάποτε (σπάνια βέβαια) και μόνοι τους.

Εμπειροτέχνες λοιπόν οι μαστόροι του χτες και κάποτε αυτοδίδακτοι, από μικρά παιδιά σε κάποιο εργαστήρι μάθαιναν πρώτα να σκουπίζουν το μαγαζί και έπειτα να στιλβώνουν και, σαν μεγάλωναν λίγο, να κολλούν και έπειτα να χρησιμοποιούν κοπίδι και σπιτσούνι. Και είχαν την ίδια μεταχείριση και ο γιος του πρωτομάστορα και ο ορφανός μικρός δουλευτής, ο παραγιός που έλεγαν. Περνάγανε έτσι όλοι απ' όλες τις δουλειές, μαθήτευαν και χρόνια πολλά χρειάζονταν για να μπορέσει κανείς μονάχος του να φτιάξει τέλειο ένα κομμάτι. Γιατί από τη μια μεριά ο καθένας είχε και μια σχετική ειδίκευση και από την άλλη, το σχέδιο, η σύλληψη και η αποτύπωση του και ίσως κάποια μικρά μυστικά που έδιναν μια ιδιαιτερότητα στα δημιουργήματα, ήταν προνόμια μονάχα του πρωτομάστορα, που θα τα αποκάλυπτε μετά από χρόνια στον πιο ικανό, στον πιο εμπνευσμένο και φυσικά στον περισσότερο έμπειρο αλλά και πιο έμπιστο από τους μαστόρους του, για να είναι σίγουρος πως το εργαστήρι του θα μείνει σε καλά χέρια και πως η τεχνική του δι θα γίνει κοινός τόπος, χάνοντας την προσωπική της σφραγίδα.

Κάπως έτσι θα εκπαιδεύονταν οι Ηπειρώτες τεχνίτες του χτες, ενώ για τους τεχνίτες του σήμερα η πρώτη σχολή αργυροχοΐας λειτούργησε στα 1930, σαν παράρτημα του Οικοτροφείου του Γεωργίου Σταύρου. Το Οικοτροφείο αυτό, δημιουργημένο με τις δωρεές του Ηπειρώτη ευεργέτη πρωτολειτούργησε στα 1888 στο Γιαλί Καφενέ των Ιωαννίνων. Το ίδρυμα δεχόταν ορφανά από 8 έως 12 ετών που φοιτούσαν αρχικά σε τρία τμήματα : α) ξυλουργών, ξυλόγλυπτων επιπλοποιών β)ραπτικής ανδρικών ενδυμάτων και γ) παπουτσήδων.

Στα 1930 μετά την άφιξη της Αγγελικής Χατζημιχάλη (1928) στην Ήπειρο και τις συζητήσεις της με τον τότε Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σπυρίδωνα Βλάχο, το οικοτροφείο του Γ.Σταύρου απέκτησε και ένα τέταρτο τμήμα, ανεξάρτητο όμως από τα υπόλοιπα, παρόλο που στεγαζόταν στο ίδιο οίκημα. Το τμήμα αυτό δεχόταν μαθητές όχι κατ' αποκλειστικότητα ορφανούς. Εδώ τοποθετούν οι μελετητές τη νεότερη αναγέννηση της τέχνης αυτής στην Ήπειρο. Γιατί δεν πήγαιναν στη σχολή μόνο ανήλικοι μαθητές, μα και νεαροί ασημιτζήδες και ακόμα γέροι πασίγνωστοι τεχνίτες. Τέτοιος ήταν ο Μετσοβίτης Κύργος Λάκας, γνωστός τεχνίτης και γόνος μιας παλιάς οικογένειας με μακριά παράδοση στην ασημουργία, 82 χρονών τότε, που φοίτησε ως μαθητής στην νεοσύστατη σχολή και ύστερα έμεινε εκεί ως δάσκαλος μέχρι το 1936 που πέθανε σε βαρύ γήρας. Έτσι και ο μπάρμπα Αλέκος ο Τζουμάκας, ένας από τους γνωστότερους και καλύτερους τεχνίτες των Ιωαννίνων που πέθανε πρόσφατα, όταν ιδρύθηκε η σχολή, νέο παλικάρι τότε και ήδη τεχνίτης του ασημιού, πήγε μαζί με τον παλιό

του αφεντικό Λάκα στη σχολή και έμεινε τα πέντε πρώτα χρόνια ως μαθητής και έπειτα ως δάσκαλος μέχρι το 1940.

Η φοίτηση στη σχολή ήταν πέντε ως επτά χρόνια, πράγμα που εξαρτιόταν από την ηλικία και τις επιδόσεις του μαθητή. Τα μαθήματα, εκτός από κείνα της τεχνικής του ασημιού, ήταν τα ίδια με των εξαταξίων δημοτικών σχολείων. Αποκτούσε λοιπόν ο μικρός τεχνίτης και μια στοιχειώδη μόρφωση, την οποία δεν είχαν οι εμπειροτέχνες που από μικροί μαθήτευαν σ' ένα μάστορα. Συγχρόνως με τα μαθήματα ο σπουδαστής στις ελεύθερες ώρες του διδασκόταν στην πράξη, κοντά σε κάποιο μάστορα, αυτά που μάθαινε θεωρητικά στη σχολή. Γι' αυτή του την απασχόληση έπαιρνε και κάποιο μισθό (τον μισθό του μαθητευόμενου).

Πόσους μαθητές φιλοξενούσε στο σύνολό του το τμήμα Αργυροχοΐας και πόσους νέους δεχόταν κάθε χρόνο, στάθηκε αδύνατο να το πληροφορηθούμε. Πάντως η Αγγελική Χατζημιχάλη στο άρθρο "Ελλάς, Λαϊκή Τέχνη" της Μεγάλης Ελληνικής Εγκυκλοπαίδειας, αναφέρει πως στα 1934 η σχολή φιλοξενούσε 46 τροφίμους.

Στα 1940 η σχολή έκλεισε, όπως άλλωστε και το οικοτροφείο του Γ. Σταύρου. Έτσι για 19 χρόνια, μέχρις ότου δημιουργηθεί η νέα Σχολή Αργυροχοΐας στα Γιάννενα, στον τομέα αυτό της εκπαίδευσης έχουμε ένα κενό. Βέβαια οι τεχνίτες (εκτός από τα χρόνια του πολέμου, της κατοχής και του εμφυλίου, όπου υπάρχει πλήρης ανακοπή της εργασίας) συνέχισαν να εργάζονται και να μούν τους βοηθούς τους στα μυστικά της τέχνης, ενώ στα 1959 ιδρύθηκε η δεύτερη Σχολή Αργυροχοΐας στα Γιάννενα, που δικαιοδοσία του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) . Δεν πρέπει να παραλείψουμε να πούμε πως η σχολή λειτούργησε με τη βοήθεια σε έντυπο υλικό και σε υποτροφίες του Εθνικού Οργανισμού Ελληνικής Χειροτεχνίας. Η φοίτηση στη σχολή αυτή ήταν τετραετής και μόνο μετά την υπαγωγή της στον Ο.Α.Ε.Δ. τριετής.

Η σχολή διέθετε και οικοτροφείο και στεγαζόταν στο κτίριο που είναι τώρα ο Κινηματογράφος Παλλάδιο, στον τελευταίο όροφο. Ανήκε στις σχολές της κατώτερης εκπαίδευσης και δεχόταν περίπου 20 μαθητές στην κάθε χρονιά, ενώ το ανώτατο επιτρεπτό όριο ηλικίας των μαθητών ήταν το εικοστό έτος, δέσμευση που καταργήθηκε στα 1980. Οι μαθητές παλιότερα για να εγγραφούν στη σχολή, έπρεπε να έχουν αποφοιτήσει το λιγότερο από το εξατάξιο δημοτικό σχολείο. Τα τελευταία χρόνια η σχολή δεχόταν μόνο τελειόφοιτους τριτάξιου γυμνασίου.

Η επιλογή των μαθητών γινόταν με γραπτές εξετάσεις, κάθε Σεπτέμβριο, και αφού ο μαθητής κατέθετε αίτηση στη γραμματεία της σχολής. Μέρος στις γραπτές εξετάσεις έπαιρναν μόνο όσοι είχαν υποβάλλει τέτοιες αιτήσεις που είχαν γίνει δεκτές από τη σχολή.

Ο μαθητής που εισαγόταν είχε την υποχρέωση να εργάζεται τις πρωινές ώρες σε βοηθός σε κάποιο εργαστήριο ασημοουργίας. Ο αριστούχος μαθητής, αμέσως μετά την αποφοίτηση του, μπορούσε να πάρει κάποια υποτροφία για τη Γαλλία ή Ιταλία. Τέτοιες υποτροφίες δίνονταν μια ή δυο φορές το χρόνο, από τον Ε.Ο.Ε.Χ. Την τελευταία πενταετία οι μαθητές είχαν δικαίωμα για τριετή αναβολή στράτευσης, ενώ το οικοτροφείο που ήδη αναφέραμε, παρείχε με ελάχιστη οικονομική συμμετοχή των οικοτρόφων σε συνεργασία με τους εργοδότες τους,

τη στέγη και τροφή. Ο ιματισμός (πετσέτες, σεντόνια, κουβέρτες) καθώς και η καθαριότητα των κοιτώνων παρέχονταν επίσης από τη σχολή.

Τα μαθήματα ήταν βραδινά, για να δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να εργάζονται στα εργαστήρια, που βέβαια λειτουργούν το πρωί. Καθημερινά οι μαθητές είχαν τρεις ώρες υποχρεωτική παρακολούθηση μαθημάτων.

Τα μαθήματα (όλων των ετών) θα μπορούσαμε να τα χωρίσουμε σε δυο βασικές κατηγορίες, στα γυμνασιακού περιεχομένου (μαθηματικά, ελληνικά, θρησκευτικά, φυσική, υγιεινή) και στα ειδικά: τα σχετικά με την αργυροχοχοία. Οι γνώσεις μας γύρω από τα τελευταία μαθήματα και το περιεχόμενό τους περιορίζονται στα χρόνια 1965-1981. Πληροφορίες γύρω από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της σχολής 1959-1965 δεν μπορούσαμε να έχουμε. Άλλωστε από το 1965 και εξής γίνεται μια ριζική ανανέωση στη σχολή, με την πρόσληψη νέων καθηγητών, το πλείστον σπουδασμένων στην Ιταλία που επιφέρουν αλλαγές στα ως τότε ισχύοντα προγράμματα καθώς και γενικότερες μεταβολές. Ξεφεύγει πια η διδασκαλία αυτής της τέχνης από το καθαρά εμπειρικό επίπεδο και τοποθετείται σε πιο σωστές βάσεις θεωρητικής και συνάμα πρακτικής κατάρτισης.

Τα μαθήματα που διδάσκονται από το 1965 και πέρα στη σχολή σχετικά με την αργυροχοχοία είναι :

1) γραμμικό και ελεύθερο σχέδιο, μάθημα που διδασκόταν και στα τέσσερα έτη της φοίτησης. Στο Α και Β έτος γραμμικό σχέδιο, στα άλλα το ελεύθερο.

2) καλλιγραφία που διδασκόταν στα πρώτο και δεύτερο έτος.

3) σύνθεση αργυροχοχοίας από το Β ως και το τελευταίο έτος. Προϋπόθεση για την επιτυχία του μαθήματος αυτού ήταν η γνώση ελεύθερου σχεδίου, γιατί, στη σύνθεση αργυροχοχοίας έπρεπε να κάνουν οι μαθητές δικά τους σχέδια, που θα τα μετέφεραν μετά στα άλλα τους μαθήματα (τεχνικής), πάνω στο μέταλλο. Το μάθημα αυτό είναι εξαιρετικά χρήσιμο, καλλιεργεί τη φαντασία του αυριανού τεχνίτη και του δείχνει μέσα από τα άλλα μαθήματα (τεχνική φιλιγκράν, φουσκωτού κ.λ.π.) κατά πόσον αυτή είναι πραγματοποιήσιμη.

4) ανάγλυφο σκάλισμα (τεχνική), σε όλα τα έτη.

5) χαρακτική (τεχνική). Είναι ο τρόπος με τον οποίο επιτυγχάνεται ο χαρακτός διάκοσμος στο ασήμι.

6) πλαστική ή πλαστιλίνη. Ήταν το μάθημα, στο οποίο ο μαθητής ήταν υποχρεωμένος να φτιάξει με πλαστελίνη όλα τα σχέδια. Αυτό αποσκοπούσε στο να συλλάβει ο νεαρός τεχνίτης την έννοια του όγκου. Το μάθημα διδασκόταν στα δυο τελευταία έτη. Τοποθετούσαν την πλαστελίνη επάνω σε γυαλί στο οποίο προηγουμένως ο μαθητής, με αιχμηρό αντικείμενο, είχε χαράξει το σχέδιο. Όταν η όλη εργασία τελείωνε, το αντικείμενο ήταν τέλειο κατασκεύασμα, κόσμημα ή σκεύος, από το οποίο δεν έλειπαν ούτε οι διακοσμητικές πέτρες μόνο που βασικό υλικό του ήταν η πλαστιλίνη, στην οποία κάθε λάθος διορθώνεται εύκολα.

7) συρματερά (τεχνική φιλιγκράν). Το μάθημα περιλαμβανόταν στην ύλη και των τεσσάρων ετών και περιείχε τον τρόπο κατασκευής των συρματερών αργυρών αντικειμένων.

8)σμάλτο (τεχνική). Η τεχνική δηλαδή της κατασκευής σμαλτάτων αντικειμένων
9)καρωτική, η μέθοδος δηλαδή με την οποία στερεώνεται μια πέτρα στο μέταλλο χωρίς κόλληση.

10)χυτόπρεσσα, ένα μάθημα δηλαδή σχετικό με τη δημιουργία καλουπιών για τη χύτευση αργυρών

11)ένα άλλο θεωρητικό μάθημα ήταν ένα είδος ιστορίας της τέχνης, με σκοπό να κάνει τους μαθητές ικανούς να ξεχωρίζουν τα στυλ που επικρατούσαν στις διάφορες εποχές.

12) γαλβανοπλαστική, γνωστή με το όνομα "επιμεταλλώσεις". Το μάθημα αυτό αφαιρέθηκε από το διδακτικό πρόγραμμα πριν μερικά χρόνια.

Βοηθήματα αξιώσεων για όλα τα μαθήματα δεν υπήρχαν, όπως δεν υπήρχε και βιβλιογραφία προσιτή στα παιδιά. Στους μικρούς τεχνίτες μοιράζονταν κάποια εγχειρίδια σχετικά με τη δουλειά, που ήταν εκδόσεις του Ε.Ο.Ε.Χ. καθώς και τα βιβλία του Λυκείου του Ο.Ε.Δ.Β. (για τα γυμνασιακά μαθήματα)

Η λειτουργία της σχολής δεν ήταν και τόσο ομαλή την τελευταία διετία. Συγκεκριμένα από το 1980 ή 1981 δεν εγγράφηκαν πρωτοετείς. Έτσι τώρα (1982-1983) έχει μείνει εν ενεργεία μόνο ένα τμήμα της (των τριτοετών που θα αποφοιτήσουν). Επίσης ορισμένοι καθηγητές παραιτήθηκαν. Η ανωμαλία στη λειτουργία της σχολής από άλλους αποδόθηκε σε έλλειψη μαθητών ή και άλλους λόγους. Το σταμάτημα αυτής της εκπαιδευτικής δραστηριότητας θα είναι εξαιρετικά λυπηρό.

Βέβαια η ύπαρξη της σχολής στα Γιάννενα, στα χρόνια που αυτή λειτούργησε (1959-1980), δεν σημαίνει πως έπαψαν να υπάρχουν εμπειροτέχνες ή αυτοδίδακτοι τεχνίτες, και μάλιστα πολύ καλοί. Ο μάστορ-Βασίλης ο Γκίγκης, που ποτέ δεν πήγε σε σχολή, είναι από τους καλύτερους ηλικιωμένους καλλιτέχνες των Ιωαννίνων. Άλλωστε πως θα ήταν δυνατό μια σχολή με τόσο λίγες θέσεις να καλύψει τις ανάγκες ολόκληρης της Ηπείρου. Αυτή τη στιγμή γύρω στα 300 εργαστήρια (με το λιγότερο τρία ή τέσσερα άτομα προσωπικό το καθένα) λειτουργούν μόνο στα Γιάννενα και η Ήπειρος δεν είναι μόνο τα Γιάννενα. Ούτε αργυροχόοι είναι μονάχα εκείνοι που διαθέτουν εργαστήριο, ας μη ξεχνάμε πως εδώ (στην Ήπειρο) είναι εξαιρετικά αναπτυγμένη και η οικοτεχνία. Μαζί λοιπόν με τους εμπειροτέχνες και οι αυτοδίδακτοι και εκείνοι που δεν έχουν καν εργαστήριο, οι λαϊκοί τεχνίτες που ανώνυμα και σιωπηλά στα σπίτια τους συνεχίζουν την παράδοση του χθες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΑΝΑΔΡΟΜΗΣ

Από την γενική ιστορική αναδρομή που προηγήθηκε, προκύπτουν τα εξής βασικά συμπεράσματα:

- Η αργυροχοΐα έχει μια ιστορία, που ξεκινά από την προελλαδική εποχή και φτάνει ως τις μέρες μας.
- Στα Ιωάννινα η αργυροχοΐα φαίνεται να ξεκινά από την ίδρυση τους και φτάνει ως τις μέρες μας.
- Τα χαρακτηριστικά της Ηπειρώτικης αργυροχοϊκής τέχνης διαμορφώθηκαν από το μεράκι, την επιδεξιότητα και την αισθητική των ντόπιων τεχνιτών, που ενσωμάτωσαν τεχνικές και λοιπά χαρακτηριστικά, που είχε η τέχνη αυτή, από την Αρχαία Ελλάδα, το Βυζάντιο κ.α., δημιουργώντας την παραδοσιακή Ηπειρωτική τέχνη, όπως διατηρείται μέχρι σήμερα.
- Κατά την διάρκεια του χρόνου η αργυροχοΐα υπήρξε ένας σημαντικός κλάδος για οικονομία και την προβολή των Ιωαννίνων και της γύρω περιοχής.
- Ακόμα και μετά τις αρχές της βιομηχανικής επανάστασης διατήρησε σχεδόν στο ακέραιο τον παραδοσιακό χαρακτήρα της.

Έτσι και σήμερα ακόμα, παρά την παρακμή της λαϊκής τέχνης και την βιομηχανοποίηση των προϊόντων, υπάρχουν πολλά εργαστήρια στα οποία κατασκευάζονται έργα, τα οποία αντεπεξέρχονται στις ανάγκες όχι μόνο της Ηπείρου, αλλά στέλνουν αντικείμενα και στις άλλες μεγάλες Ελληνικές πόλεις και στο εξωτερικό ακόμα.

Πάρα πολλά προσέφερε επίσης στην λαϊκή τέχνη και ο Εθνικός Οργανισμός Ελληνικής Χειροτεχνίας, που ιδρύθηκε με σκοπό την προαγωγή της χειροτεχνίας, οικοτεχνίας και βιοτεχνίας, ειδών λαϊκής τέχνης, ο Ε.Ο.Ε.Χ. (Ε.Ο.Μ.Ε.Χ.)

ΚΑΛΑΡΡΥΤΕΣ ΚΑΙ ΣΥΡΡΑΚΟ

Στην ασημουργική δραστηριότητα του 18ου αιώνα, ξεχωριστή θέση κρατούν, με τους τεχνίτες και τα εργαστήρια τους, οι δυο ανθηρές πολιτείες της Πίνδου, το Συρράκο και οι Καλαρρύτες.

Πάνω στους βράχους τους σκαρφαλωμένοι Συρρακιώτες και Καλαρρυτινοί βόσκουν τα ζώα τους, απολαμβάνουν το φαράγγι που χωρίζει τα χωριά τους και το ορμητικό ποτάμι που κυλάει μέσα σ' αυτό, τον όμορφο Καλαρρυτινό. Τους χειμώνες, μια και το χιόνι πέφτει πυκνό στις παρυφές της Πίνδου, οι χωρικοί κατεβαίνουν μαζί με τα κοπάδια τους να ξεχειμάσουν στον γειτονικό Θεσσαλικό κάμπο για να μπορέσουν, την Άνοιξη, να κατεβάσουν στις αγορές του Αμβρακικού τα προϊόντα τους, τυρί, μαλλί και δέρμα. Αλλά ο κάμπος πέφτει κάπως μακριά, οι Θεσσαλικοί βοσκοί, βλέπουν ανταγωνιστικά τους Ηπειρώτες συναδέλφους τους και η γη της Πίνδου είναι ξερή. Έτσι Καλαρρυτινοί και Συρρακιώτες θα κινητοποιηθούν, θα γίνουν πλανόδιοι έμποροι, θα εξελιχθούν, θα βγουν από την Ελλάδα θα φτάσουν ως το Τριέστι και την Οδησό, μέχρι την Ρώμη και την Επτάλοφο. Στον ερχομό τους θα φέρνουν χρήματα, αγαθά και τους εαυτούς τους κάθε φορά πιο μορφωμένους. Γιατί στην ξενιτιά θα μάθουν Εγγλέζικα και Γαλλικά.

Την οικονομική αυτή ακμή, ακολούθησε λοιπόν η πνευματική άνθηση της Ηπειρώτικης πολιτείας.

Ο χώρος όμως όπου πραγματικά θαυματούργησαν οι Καλαρρυτινοί είναι η ασημουργία. Η επεξεργασία του ασημιού στον τόπο τους έφτασε σε τέτοιο σημείο τελειότητας και ακμής, ώστε μπορούμε να πούμε, ότι σε Καλαρρυτινά εργαστήρια και από Καλαρρυτινούς χρυσοκούς έγιναν τα διασημότερα αργυροχοϊκά έργα της Νεότερης Ελλάδας.

Η ιστορική διαδρομή των δυο αυτών πολιτειών είναι η ακόλουθη:

-1810:Οι Καλαρρύτες και το Συρράκο ακμάζουν μαζί με το Μέτσοβο, τον Αστραπόταμο και το Ζαγόρι. Ιδρύουν παντού οίκους εμπορικούς και αναπτύσσουν έντονη δραστηριότητα. Τα αργυρά και οι τεχνίτες ταξιδεύουν (Λιβόρνο, Βιέννη, Μόσχα, Αίγυπτο, Τριέστι) για να διαδώσουν τα αγαθά της τέχνης που ανθεί στις απόκρημνες πλαγιές της Πίνδου.

-1815:Οι Καλαρρύτες έχουν 200 οικογένειες, ενώ οι ξακουστοί τεχνίτες τους, Τζημούρης, Μπάφας, Πολυχρόνης, Παπαγεωργίου, Παπαμόσχοι, Βούλγαρης, Ποντίκης, με το σφυρί και το καλέμι τους δημιουργούν στο ασήμι ευαγγέλια και κεμέρια, δισκοπότηρα και τάστα, λουτρικά, θυμιατά και χαϊμαλιά. Θα πρέπει να φανταστούμε ένα χωριό να αντηχεί από τα χτυπήματα του σφυριού στο αμόνι.

-1820:Οι Καλαρρύτες έχουν 2.956 ψυχές και ανθούν, το Συρράκο επίσης. Όχι όμως για πολύ. Ένα χρόνο αργότερα, το καλοκαίρι του '21, οι Τουρκαλβανοί με αρχηγό τον Ιμπραήμ Πρεμέτη θα καταστρέψουν τα χωριά. Οι προνομιακοί πληθυσμοί θα μετατραπούν σε πρόσφυγες. Οι τεχνίτες, άστεγοι, με τα εργαλεία τους σ' ένα δισάκι, θα αναζητήσουν ένα τόπο για να σταθούν, για να μορφοποιήσουν την έμπνευσή τους, να εμποδίσουν τον θάνατο της τέχνης. Τέλος θα το επιτύχουν αυτό στα Εφτάνησα κυρίως (Ζάκυνθο, Κέρκυρα) και αλλού. Έτσι

θα ιδρυθεί ο Καλαρρυτινός οίκος του Βούλγαρη στη Ρώμη και θα έρθει η ώρα της Εφτανησιώτικης αργυροχοΐας στα νησιά του Ιονίου, που θα γεμίσουν με τα αργυρά και τα χρυσά αντικείμενα σπάνιας τέχνης, βγαλμένα από τα χέρια των Ηπειρωτών ασημιτζήδων.

Εικόνα 1. Ευαγγελιοκάλυμμα φιλοτεχνημένο από τον Α.Τζημούρη (1Η' με αρχές 1Θ'αι.), που ανήκει στον Μητροπολιτικό Ναό Ιωαννίνων.

σχεδόν τα κοσμικά του έργα. Σίγουρα όμως πολλά από τα σκεύη του Αλή Πασά και τα κοσμήματα που στόλιζαν τους λαιμούς των γυναικών του, θα βγήκαν από το εργαστήρι του Τζημούρη.

Η συμβολή του όμως και τα δημιουργήματά του στον χώρο της εκκλησιαστικής αργυροχοΐας είναι ανεπανάληπτης καλλιτεχνικής αξίας. Ο απaráμιλλος Καλαρρυτινός χρυσικός φαίνεται πως συνέλαβε και εξετέλεσε ένα τύπο σταχώσεως ευαγγελίων, που με την εικονογραφική της σύνθεση και την εκτελεστική της τελειότητα εντυπωσίασε την εποχή της και εξακολουθεί να

Σ' αυτό το σημείο οφείλουμε να αναφέρουμε ξεχωριστά τα ονόματα δυο μεγάλων Καλαρρυτινών ασημουργών: του Αθανάσιου Τζημούρη και του Γεωργίου Διαμαντή Μπάφα. Με την κορυφαία και αξεπέραστη τέχνη τους, φιλοτέχνησαν έργα μεγάλης καλλιτεχνικής πνοής, όπου η έκταση και η ποίηση εναρμονίζονται. Οι δυο αυτοί μεγάλοι τεχνίτες ανάμεσα στα τέλη του 18ου και τα μέσα του 19ου αιώνα σφράγισαν με την παρουσία τους τη Νεοελληνική εκκλησιαστική αργυροχοΐα. Καταδιωγμένοι από τους Τούρκους εγκαταστάθηκαν στην Ζάκυνθο και εκεί πέθαναν, ο Μπάφας στα 1854 και ο Τζημούρης στα 1823. Μεγάλο μέρος της δουλειάς τους έγινε στη Ζάκυνθο.

Ο Τζημούρης ήταν διάσημος αρχιτεχνίτης του Αλή Πασά. Άγνωστα είναι

εντυπωσιάζει και σήμερα. Αναφερόμε εδώ ενδεικτικά της δουλειάς του, εννέα γνήσια ενυπόγραφα ευαγγέλια τα οποία βρίσκονται : στην Παναγία των Ξένων και στην Μονή Πλατυτέρας στην Κέρκυρα, στην Μονή Αγίου Διονυσίου και στην Αγία Μαύρα Ζακύνθου, στη Μητρόπολη Ιωαννίνων (εικόνα 7), στην Αγία Θεοδώρα Άρτας, στους Καλαρρύτες, στα Άνω Σουδενά και στο Καπέστοβο. Από άποψη οργανώσεως της δουλειάς του, ο Τζημούρης φαίνεται να έχει ξεπεράσει τα όρια της απλής

Εικόνα 2. Ευαγγελιοκάλυμμα της Χρυσοπηγής Ζακύνθου, φιλοτεγνημένο από τον Μπάφα.

Η τέχνη του άλλου διάσημου Καλαρρυτινού του Γεωργίου Μπάφα, είναι δεμένη κυρίως με την λατρεία του Αγίου Διονυσίου. Τα έργα του, σε αντίθεση με τον Τζημούρη, καλύπτουν όλα σχεδόν τα είδη της εκκλησιαστικής αργυροχοΐας. Αναφερόμε και εδώ ενδεικτικά, εννέα γνήσια ενυπόγραφα έργα του: το ευαγγέλιο της Χρυσοπηγής, (εικόνα 9), η λειψανοθήκη και η λάρνακα του Αγίου Διονυσίου, ο δίσκος της Αγίας Λικατερίνης του Σινά, η εικόνα της Παναγίας στο τέμπλο του Αγίου Ιωάννη στη Λαγκαδά, ο δίσκος της Χρυσοπηγής και η εικόνα Αγίου Γεωργίου στους

Ιηωμένους Ναούς Κατασταρίου.

ΣΤΕΜΝΙΤΣΑ

Η Στεμνίτσα είναι μια κωμόπολη της Αρκαδίας στο κέντρο του Μοριά κτισμένη πάνω στο ορεινό συγκρότημα του Μαινάλου και σε μια περιοχή γεμάτη δάση και πηγές. Σαν Στεμνίτσα ήταν και είναι γνωστή ευρύτερα, γιατί μ' αυτό το όνομα έδωσε πολλά σε εθνικές οικονομικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Το υποστηριζόμενο ότι η Στεμνίτσα χτίστηκε στα ερείπια της αρχαίας Υψούντα είναι ακόμα αναπόδεικτο γιατί κανένα σχετικό εύρημα ή ένδειξη υπάρχει παρ' ότι βρισκόταν σε κάποιο σημείο της περιοχής της.

Ο Πausανίας στην αναφορά που κάνει για αυτήν στα «Αρκαδικά» του είναι ασαφής και λιγόλογος γιατί δεν την επισκέφθηκε αφού ήταν τότε ερειπωμένη και ίσως καθόλου αξιόλογη.

Ειδικά για την Στεμνίτσα θα υπήρχαν σήμερα μαρτυρίες κι αρκετά διαφωτιστικά στοιχεία με την ύπαρξη της ανάλογα με τον κοινωνικοοικονομικό ρόλο που έπαιξε. Αυτά δε από τις σημειώσεις που θα υπήρχαν κατά την κοινή συνήθεια στα περιθώρια των εκκλησιαστικών βιβλίων, ως και στα χειρόγραφα της παλιάς Ελληνικής σχολής της.

Οι σημειώσεις αυτές που θα ήταν αναγραφές συμβάντων ή ακόμα κατάλοιπα αφηγήσεων, θα μας έδιναν αρκετά διαφωτιστικά στοιχεία αν όχι για το πολύ μακρινό παρελθόν της, τουλάχιστον όμως για τους τελευταίους αιώνες.

Δυστυχώς τα βιβλία αυτά χρησίμευσαν κατά την γνωστή τους μοίρα στην κατασκευή των φυσεκιών στο ξεσήκωμα του 1821. Όσα από αυτά απέμειναν τα κατάστρεψε η υγρασία όταν τα έκρυσαν στην στέρνα της Παναγιάς της Μπαφέρως στο τρομερό πέραςμα του Ιμπραήμ από τον Μοριά.

Με το πέραςμα των χρόνων η Στεμνίτσα παρουσιάζεται μεγάλη ώστε να λέγεται Χ Ω Ρ Α. Όμως από την διαρκεί αυτή αύξηση σε κατοίκους οι άνθρωποι της αρχίζουν να αντιμετωπίζουν προβλήματα στη διαβίωση τους. Γιατί η μικρή παραγωγή του ορεινού τόπου της δεν ήταν σε θέση να ικανοποιήσει της ανάγκες τους παρά την εντατική του καλλιέργεια.

Έτσι αναγκάστηκαν κατά την επιτυχημένη τοπική έκφραση «να βάλουν το μυαλό τους να κόψει» ώστε να βρουν νέους πόρους ζωής, στράφηκαν λοιπόν κι αξιοποίησαν έναν άλλο τομέα επεξεργασίας των μετάλλων που τον υπηρέτησαν πιστά από τότε μέχρι σήμερα και χάρι σ' αυτόν εξασφάλισαν τους πόρους αυτούς.

Με την τέχνη τους στην συνέχεια έδωσαν όχι μόνο μια μεγάλη οικονομική ανάπτυξη στον τόπο τους, αλλά και έγιναν για μεγάλο χρονικό διάστημα οι μοναδικοί σ' αυτήν, κρατώντας τα πρωτεία και με γενική αναγνώριση της αξιοσύνης τους.

Η διαρκής επικοινωνία με τον άλλο κόσμο για τον τρόπο εξασκήσεως της τέχνης τους, επέφερε στο πέραςμα του χρόνου το ανέβασμα της πνευματικής τους στάθμης και τους έδωσε μια χαρακτηριστική μορφή αντιλήψεως. Αυτό έκανε στον περασμένο αιώνα και τον τότε Γορτύνιο πρωθυπουργό Δεληγιάννη να τους προσφωνήσει σε μια περιοδεία του με τα εξής λόγια στα οποία βεβαίως υπάρχει

το στοιχείο της υπερβολής « Ελλήνων εξυπνότεροι οι Πελοποννήσιοι Πελοποννησίων οι Αρκάδες, Αρκαδών οι Γορτύνιοι και Γορτύνιων οι Στεμνιτσιώτες»

Στους χρόνους του μεγάλου αγώνα το 1821 οι τεχνίτες αυτοί μαζί με τους υπόλοιπους συμπατριώτες τους προσέφεραν πολλά. Συνέδεσαν τα ονόματα της πατρίδας τους με τα μεγάλα ονόματα και γεγονότα της εποχής εκείνης.

Η ακμή αυτής της Στεμνίτσα που παρουσίασε επίσης αρκετή διανόηση σε όλο το διάστημα της ζωής της κράτησε μέχρι το τέλος του περασμένου αιώνα. Με την εμφάνιση του νέου αιώνα άρχισε προοδευτικά η δύση της όταν οι φημισμένοι τεχνίτες της έφυγαν από αυτή και εγκαταστάθηκαν επαγγελματικά στην Πόλη.

Αυτό και μόνο είναι η μεγαλύτερη απόδειξη ότι η ύπαρξη της και η ζωή ολόκληρη του τόπου εξαρτιόταν από τις τέχνες που άνθισαν εκεί. Αυτές που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της και επέδρασαν πνευματικά στους ανθρώπους που τις υπηρέτησαν.

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ 1. ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ

Για διάστημα πολλών αιώνων όπως αναφέρθηκε άνθισαν και αξιοποιήθηκαν στην Σταμνίτσα οι τέχνες ή η τέχνη της επεξεργασίας των μετάλλων. Χάρη δε σε αυτές έγινε πολυάνθρωπη ώστε να λέγεται «Χώρα» και με αυτές οι κάτοικοι της ικανοποιούσαν τις βιοτικές τους ανάγκες πράγμα που δεν τους προσέφερε το ορεινό του τόπου της.

Οι τέχνες αυτές ήταν οι κατασκευές από τα γνωστά μέταλλα κοινά κι ευγενή σε πολλές εκδόσεις κι εφαρμογές που εξυπηρετούσαν τις θρησκευτικές και γενικά τις κοινωνικές ανάγκες.

Ο χρόνος της πρώτης εμφανίσεως τους στην Στεμνίτσα είναι άγνωστος. Τούτο οφείλεται και στην έλλειψη ντοκουμέντων και στο ότι κανείς δεν ασχολήθηκε ειδικά γι' αυτές μέχρι σήμερα παρά το ενδιαφέρον που παρουσιάζει το θέμα.

Έτσι δεν μπορούμε να μιλήσουμε με βεβαιότητα και να καθορίσουμε αυτόν τον χρόνο αφού τα πρώτα έργα των τεχνιτών της Στεμνίτσα δεν έχουν κριθεί από ειδικούς. Γιατί μόνο με μια τέτοια κρίση θα καθορίζονταν χωρίς επιφυλάξεις η ηλικία των τεχνών αυτών οι ξένες επιδράσεις σ' αυτές ακόμα δε και το σπουδαιότερο η τοπική προσφορά στην εξέλιξή τους. Η διενέργεια όμως σήμερα μιας τέτοιας έρευνας είναι αρκετά δύσκολη γιατί η παλιές κατασκευές των τεχνιτών δεν υπάρχουν ή δεν βρίσκονται. Δεν υπάρχουν γιατί από την ανάγκη και την άγνοια της αξίας τους παραδόθηκαν οι περισσότερες στα χυτήρια του τόπου για να ξαναχυθούν καινούργιες.

Τούτο έγινε ιδιαίτερα με τα σκεύη των παλιών εκκλησιών και με πολλά οικιακά σκεύη. Δεν βρίσκονται γιατί είναι διάσπαρτες σε πολλά και άγνωστα μέρη για τα οποία φτιάχτηκαν χωρίς επιγραφές μάλιστα, λόγω της αγραμματοσύνης των κατασκευαστών τους.

Ακόμα δε όσες από τις παλιές κατασκευές απόμειναν συμπτωματικά στον τόπο τους δηλ. στην Στεμνίτσα εξαφανίστηκαν με τον καιρό. Κι αυτό γιατί διάφοροι ντόπιοι και ξένοι έμποροι τις αγόρασαν και τις πούλησαν για αντίκες σε πόλεις. Έτσι σχεδόν τίποτα δεν απόμεινε απ' αυτό στον τόπο και αναγκαστικά μοναδική

πηγή πληροφοριών για ότι αφορά τις τέχνες είναι οι σημερινοί Στεμνιτσιώτες τεχνίτες.

Αυτοί που συνεχίζουν ακόμα και σήμερα σκορπισμένοι όμως , την παλιά τοπική ασχολία και γνωρίζουν αρκετά πράγματα από την τεχνική και της παραδόσεις της. Τα στοιχεία αυτά τα άκουσαν από τους παλιούς τεχνίτες και δασκάλους τους όταν μάθαιναν την τέχνη τους. Μια τέχνη που απαιτούσε και τότε και τώρα από τον υπηρέτη της μεγάλη προσωπική αντίληψη και καλλιτεχνική φινέτσα.

Θα πρέπει δε να τονίσουμε ότι καλλιεργούσαν την τέχνη αυτή με φτωχά και ατελή μέσα σε αντίξοες συνθήκες με διαρκή αναζήτηση και με στείρες για άλλους τομείς εποχές. Εποχές που ήταν φτωχές σε επιτεύγματα.

Ενώ η παράδοση είναι σχετικά κατηγορηματική ως προς την ηλικία των τεχνών αντίθετα για την προέλευση της παρουσιάζεται διαχωρισμένη σε πολλές απόψεις. Οι απόψεις αυτές δεν είναι σημερινές και κατά συνέπεια κι αυτές πρέπει να χαρακτηρισθούν παραδοσιακό στοιχείο.

Όλες όμως υποστηρίζουν απλώς τον τόπο από τον οποίο πιστεύουν ότι προήλθαν οι τέχνες. Δεν καθορίζουν όμως τις αιτίες του μέσου και τον τρόπο της μεταφοράς τους στην Στεμνίτσα. Έτσι όμως παραμένει αναπάντητο το ερώτημα το πως βρέθηκαν οι τέχνες σ' αυτό το ορεινό μέρος.

Η Πρώτη άποψη που πιστεύεται από την πλειονότητα υποστηρίζει αόριστα χωρίς και να δικαιολογεί ότι οι τέχνες έχουν την προέλευσή τους από την Κωνσταντινούπολη όμως η άποψη αυτή δεν ευσταθεί κυρίως χρονικά γιατί στην εποχή που εκ των πραγμάτων αποδεικνύεται ότι φάνηκαν οι τέχνες στην Στεμνίτσα ήταν για διάστημα στην Βυζαντινή κυριαρχία.

Επιπλέον στους χρόνους εκείνους επικρατούσε στον Μοριά μια ασάφεια και αναρχία που προερχόταν από την συνεχή εναλλαγή των κυριάρχων τους. Επικρατούσε δε αυτή η άποψη για την προέλευση των τεχνών από την Πόλη και έγινε πίστη σε πολλούς όχι τυχαία. Η πρώτη αιτία γι' αυτό ήταν η συχνή αλλά μεταγενέστερα μεγάλη επαφή των τεχνικών της Στεμνίτσας με αυτήν (Πόλη), ο οποίος πήρε μεγάλη έξαρση στους προεπαναστατικούς χρόνους.

Η Δεύτερη αιτία η οποία ενίσχυσε τους υποστηρικτές της απόψεως αυτής ήταν η επίδραση της Πόλης στις τέχνες και γενικά στην όλη εξέλιξη τους. Ασφαλώς τότε οι τεχνίτες στις συχνές μετακινήσεις τους, δέχτηκαν αναγκαστικά την επίδραση της.

Ακολούθησαν την παραδοσιακή Βυζαντινή τεχνοτροπία με αποτέλεσμα την ανταλλαγή τεχνικών γνώσεων με τεχνίτες άλλης καταγωγής με κάθε τρόπο γνώση άλλων μεθόδων και γενικά η προσπάθεια διατηρήσεως της παρουσίας τους.

Η Δεύτερη άποψη υποστηρίζει ότι η προέλευση των τεχνών είναι Ηπειρωτική η οποία για τους ίδιους ακριβώς λόγους οι οποίοι αναφέρθηκαν προηγουμένως δεν είναι σωστή. Στην Ήπειρο υπάρχουν δύο καλές τεχνικές παράδοσης της αργυρορχοίας στους Γιαννιώτες η οποία μάλιστα πρωτοτύπησε και της χρυσοχοίας στους Καλαρύτες. Μια και αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί σαν απόδειξη και να ενισχύσει αυτή την εκδοχή γιατί εκτός του ότι δεν αποδεικνύεται

η σχέση, υπάρχει χρονολογικά διαφορά στην εμφάνισή τους με παλιότερη τη Στεμνιτσιώτικη πλευρά.

Έπειτα οι παραπάνω δύο παραδόσεις αφορούν αποκλειστικά την τεχνική επεξεργασία ενός και μόνο μετάλλου η κάθε μια. Τούτο όμως έρχεται σ' αντίθεση με την μορφή της τέχνη στη Στεμνίτσα η οποία επεξεργάζονταν όλα τα μέταλλα.

Η Τρίτη άποψη η οποία είναι γνώμη λίγων και διατυπώθηκε τελευταία από την επίδραση της αρχαίας ιστορίας (Μινωικός Πολιτισμός), υποστηρίζει ότι η προέλευση των τεχνών είναι Κρητική. Κι αυτή βεβαίως δεν έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα και αποκλείεται τελείως, διότι δεν αποδεικνύεται η επαφή και δεν δικαιολογείται από καθαρώς οικονομικές αιτίες.

Η Τέταρτη άποψη η οποία και είναι γνώμη μίας μικρής μερίδας προσώπων υποστηρίζει ότι η προέλευση των τεχνών είναι Επτανησιακή και κατά προέκταση Ιταλική η οποία ήρθε στην Στεμνίτσα σε μια απλή μορφή.

Η Στεμνιτσιώτικη όμως τέχνη από τα μέχρι σήμερα γνωστά δεν παρουσίασε δείγματα τέτοιων Δυτικών προτύπων ούτε έχει αναφερθεί κάτι σχετικό. Παρουσίασε δείγματα παραδοσιακών Ελληνικών κατασκευών μ' ένα έντονο και βαρύ πρωτογονισμό στα πρώτα της έργα.

Αφού καμία λοιπόν από της παραπάνω απόψεις δεν είναι αποδεικτική και πειστική γιατί όλα είναι χαμένα στα βάθη των χρόνων απομένει μόνο μια σαν ιδέα λύση περισσότερο. Κι η άποψη αυτή είναι ότι η τέχνη της επεξεργασίας των μετάλλων στην Στεμνίτσα μόνη της.

Γεννήθηκε η καλύτερα δημιουργήθηκε εκεί κι αναπτύχθηκε στην συνέχεια σαν μέσο βιοπορισμού. Είναι μια αλήθεια που βγαίνει από την συνάρτηση όλων των στοιχείων κι όλων των δεδομένων που αφήνει τα λιγότερα ερωτήματα και φαίνεται η λογικότερη.

Η ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Οι Στεμνιτσιώτες τεχνίτες δεν εξασκούσαν τις τέχνες τους με την διαμορφωμένη σήμερα εργαστηριακή μορφή εργασίας. Την εξασκούσαν περιοδεύοντας σε διάφορους τόπους. Ήσαν δηλαδή γυρολόγοι τεχνίτες και αυτό ήταν μια καθιερωμένη σχεδόν μορφή εργασίας στο παρελθόν διαμορφωμένη από τις συνθήκες.

Με βάση τον τρόπο εξασκήσεως της τέχνης τους, τους χωρίζουμε σε τρεις κατηγορίες. Αυτό αφορά την εποχή που οι τέχνες είχαν πάρει την σχεδόν καθολική τοπική συμμετοχή και την οριστική πλέον μορφή τους.

Πρώτη κατηγορία ήταν των τεχνιτών εκείνων που έφτιαχναν τις κατασκευές τους στον τόπο παραμονής τους και τα πουλούσαν στα επαγγελματικά τους ταξίδια. Η κατηγορία αυτή περιλάμβανε τους περισσότερους τεχνίτες της Στεμνίτσας.

Δεύτερη κατηγορία τεχνιτών ήταν εκείνων οι οποίοι στο διάστημα της παραμονής τους στον τόπο τους δεν έκαναν καμία κατασκευή και αυτό γιατί ήταν αδύνατη η μεταφορά τους λόγω βάρους ή όγκου.

Τρίτη κατηγορία ήταν εκείνων, που παρά το καθιερωμένο έφτιαχναν της κατασκευές στα εργαστήρια τους στη Στεμνίτσα, αλλά δεν έφευγαν καθόλου από τον τόπο τους. Οι κατασκευές αυτές γινόντουσαν ή κατά παραγγελία ή με γενικότερη παραγωγή και την πώληση τους αναλάμβαναν άλλοι ομοτεχνίτες ή άσχετοι με την ειδικότητα τους.

Τα ταξίδια αυτά των τεχνιτών δεν ήταν καθορισμένα ούτε χρονολογικά ούτε ως προς τον τόπο που θα εξασκούσαν την τέχνη τους. Γινόντουσαν ομαδικά και συνεταιρική ήταν η εξάσκηση της τέχνης τους, συνήθως την ομάδα αποτελούσαν δύο άτομα και σπάνια υπερέβαιναν σε αριθμό τα τέσσερα μέλη. Και αυτό τόσο για λόγους τεχνικούς κι οικονομικούς όσο και για λόγους διαβίωσης στην διάρκεια των ταξιδιών τους.

Προτιμούσαν όμως τη συγγενική ή καλύτερα την οικογενειακή σύσταση των ομάδων γιατί η παράδοση στις τέχνες τους ήταν οικογενειακή. Την τέχνη του πατέρα θα την ακολουθούσαν και θα την συνέχιζαν τα παιδιά και χάρη σ' αυτό ήρθε με το καιρό η μεταγενέστερη εξέλιξη σ' αυτές.

Και σήμερα ακόμα υπάρχουν πολλές Στεμνιτσιώτικες οικογένειες οι οποίες κατά παράδοση ασχολούνται αποκλειστικά με την τέχνη των μετάλλων και μάλιστα ,με μεγάλο αριθμό μελών τους. Πολλές δε προσωνυμίες τους, προέρχονται από το είδος αυτής τους της τέχνης, οι οποίες και παμπάλαιες είναι και χαρακτηριστικές.

Ήρθε όμως η εποχή που ο αριθμός των τεχνικών της Στεμνίτσας είχε αυξηθεί σημαντικά κι η αγορά άρχισε να στενεύει. Οι καλές σχέσεις, που διατηρούσαν από την αρχή άρχισαν τότε να χάνονται. Άρχισαν να παρουσιάζονται ξένοι τεχνίτες και να τους δημιουργούν προβλήματα και συναγωνισμό.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την εχθρική αντιμετώπιση κάθε ξένου σχετικού ή άσχετου με τις τέχνες. Δεν έλεγαν τίποτα που αφορούσε τις τέχνες τους, σε κανέναν και σε καμία περίπτωση.

Ακόμα διαστρέβλωναν σκόπιμα τα πράγματα στις τεχνικές λεπτομέρειες προσπαθώντας να κρατήσουν μυστικές τις πρακτικές τους επινοήσεις. Έτσι πίστευαν ότι θα εξασφάλιζαν πάντα δουλεία για τους εαυτούς τους και τους συμπολίτες τους. Θα πρέπει δε να αναφερθεί ότι και σήμερα υπάρχουν τεχνίτες που διατηρούν τα μυστικά τους, τις προσωπικές τους επινοήσεις και αρνούνται να τις ανακοινώσουν.

Η τακτική αυτή που ακολούθησαν μπορεί να διατάραξε κατά περιόδους τις καλές τους σχέσεις, δεν είχε όμως αντίκτυπο ούτε στις τέχνες ούτε στον τόπο τους. Ήταν μια εκδήλωση άμιλλας που διαμόρφωσε σε ορισμένους μόνιμα και παράξενα την ψυχοσύνθεσή.

Τόσο ώστε να δείχνουν και μια εχθρότητα μεταξύ τους κυρίως όταν βρισκόντουσαν σε ξένα μέρη. Όταν όμως βρισκόντουσαν στον τόπο τους, άλλαζαν, δείχνοντας τον καλύτερο εαυτό τους ακόμα και σε ζητήματα της δουλειάς τους.

ΤΑ ΜΑΚΡΙΝΑ ΤΑΞΙΔΙΑ

Τα πρώτα ταξίδια των τεχνιτών πρέπει να ήταν μικρά σε διάρκεια και κοντινά σε απόσταση. Αυτό δε λόγω μικρής παραγωγής και ελλείψεως σχετικής πείρας. Με την εξέλιξη της τέχνης και την διαπίστωση της ωφέλειας, έγιναν με τον καιρό και διαρκέστερα και σε μακρύτερες αποστάσεις .

Έως ότου η ίδια η αύξηση του αριθμού των τεχνιτών, κι οι οικονομικές ανάγκες τα έκαναν τελικά απεριόριστα

Τούτο παρατηρήθηκε ιδιαίτερα στους χρυσοκούς οι οποίοι ήταν οι πρώτοι που στράφηκαν σε νέες και πιο πλούσιες περιοχές ,οι πρώτοι σε ποσοστό από τους τεχνίτες που άρχισαν να περνάνε θάλασσα τους οποίους ακολούθησαν κατά σειρά οι καμπανάδες. Οι άλλοι τεχνίτες του τόπου, έκαναν κι αυτοί σποραδικές μακρινές αποδημίες κυρίως όμως περιορίζονταν στον Μοριά και γύρω από αυτόν.

Η οικονομική ωφέλεια που προέκυψε για την Στεμνίτσα από τις μακρινές αυτές αποδημίες των τεχνιτών ήταν σημαντική γιατί τα κέρδη τους που πάντα σ' αυτήν κατέληγαν, αυξήθηκαν. Μεγάλη ωφέλεια αποκόμισαν οι τεχνίτες μ' αυτή τη νέα επικοινωνία τους την γνωριμία τους μ' άλλο κόσμο γιατί η πνευματική τους στάθμη ανέβηκε.

Ακόμα δε με την αντίληψη και το ενδιαφέρον που είχαν κατόρθωσαν να αφομοιώσουν τεχνικές εφαρμογές και διαφορετικούς ξένους τρόπους εργασίας στον τομέα της τέχνης τους βοηθώντας έτσι την άνοδο της.

Πολλά μακρινά ταξίδια όπως αναφέρει η παράδοση γινόντουσαν συχνά στην Ήπειρο εξ αιτία των οποίων δημιουργήθηκε και η άποψη , για την προέλευση των τεχνών από αυτήν.

Από διάφορες δε ανέκδοτες ιστορίες τους, βεβαιώνεται κατά κάποιον τρόπο, κι η προσωρινή εγκατάσταση ορισμένων στα Γιάννενα. Από αυτήν την εκδοχή διεκδικούν ορισμένοι και την πατρότητα μιας εκεί τεχνοτροπίας στα ασημένια κατασκευάσματα.

Παρ' ότι όμως τα μακρινά αυτά ταξίδια των τεχνιτών αποτελούσαν το σημαντικότερο κεφάλαιο στην ιστορία τους τα υπάρχοντα σήμερα στοιχεία δεν είναι ανάλογα. Θα ήταν απαραίτητο για αυτό μια ειδική έρευνα η οποία γνωρίζοντας την τεχνοτροπία τους, θα εύρισκε στους διάφορους τόπους τις κατασκευές τους τις οποίες θα αξιολογούσε και θα χρονολογούσε ακόμα θα εξακρίβωνε τον βαθμό της παρουσίας τους.

Απομένουν σήμερα σαν στοιχείο τους μόνο οι αφηγήσεις, κατάλοιπα της παραδόσεως και των αναμνήσεων, οι οποίες αναφέρουν ταξίδια κι εγκαταστάσεις τεχνιτών, στην Αλεξάνδρεια, Κύπρο και μεταγενέστερα στην Σύρο. Για την Κύπρο ειδικά, ένα τεχνίτης τις τότε γνωστής πολυάριθμης οικογένειας χρυσοχών, Γιώρμα εγκαταστάθηκε κι έζησε σε αυτήν πολλά χρόνια.

Όλοι αυτοί οι ξενιτεμένοι τεχνίτες εκτός της εθνικής τους προσφοράς, ήταν πάντα και οι χορηγοί στις ανάγκες του τόπου και μεταγενέστερα άφησαν, αρκετά κληροδοτήματα για κοινωφελείς σκοπούς.

Ακόμα η παλιά Ελληνική σχολή της Στεμνίτσα ήταν βασικά έργο δικό τους κι ενισχύθηκε αρκετά από αυτούς ώστε να βγάλει πολλά για εκείνους τους χρόνους μορφωμένα άτομα.

Με την πάροδο όμως του χρόνου , την διαμόρφωση συνόρων και δυσκολιών στις μετακινήσεις, τα μακρινά ταξίδια των τεχνιτών άρχισαν να αραιώνουν. Σ' αυτό συνέβαλε αρκετά η ανοδική πορεία της οικονομίας του Ελληνικού κράτους η δημιουργία θέσεων εργασίας.

Τα ταξίδια τότε συνεχίστηκαν στο εσωτερικό της χώρας και με την πάροδο του χρόνου, ορισμένες ειδικότητες τεχνιτών εγκαταστάθηκαν οριστικά, σε διάφορες πόλεις. Η μορφή όμως των τεχνιτών που γύριζαν σε διάφορους τόπους δεν έπαψε να υπάρχει. Εξακολούθησε σε μικρό και περιορισμένο αριθμό να κάνει ατομικά και συντροφικά ταξίδια σύμφωνα με την παράδοση του τόπου, τηρώντας ελάχιστα από τα καθιερωμένα, μέχρι το τέλος του προηγούμενου πολέμου. Ύστερα εκτός από ελάχιστες μεμονωμένες περιπτώσεις, εξαφανίστηκαν τελείως, για λόγους καθαρά κοινωνικοοικονομικούς

Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΗΣ ΣΤΕΜΝΙΤΣΑΣ

Οι τέχνες των μετάλλων στην Στεμνίτσα αξιοποιήθηκαν για μεγάλο χρονικό διάστημα δίνοντας τα περισσότερα μέσα ζωής στους ανθρώπους της. Η παροχή αυτή όπως έχει ήδη αναφερθεί δεν ήταν σταθερή, διαμορφωνόταν από τις γύρω καταστάσεις και ιδιαίτερα από τις ανωμαλίες και τον βαθμό ησυχίας στους περασμένους χρόνους.

Η μεγαλύτερη διαταραχή με μεγάλη κάμψη στην απόδοση των τεχνών, παρουσιάστηκε στα χρόνια του μεγάλου αγώνα το 1821, ο οποίος και πολυχρόνιος ήταν και μεγάλες θυσίες χρειάστηκε.

Μετά από αυτόν και με την σύσταση του ελεύθερου Ελληνικού κράτους, άρχισε προοδευτικά να σημειώνεται και πάλι μια ανοδική τάση, με ευεργετικά για τον τόπο οικονομικά ωφελήματα. Αυτό ήταν επακόλουθο της εδραιώσεως της ασφάλειας και του ανεβάσματος της οικονομικής στάθμης. Όμως σ' αυτήν την περίοδο, αρχίζει μια στενότερη επαφή με τις Ευρωπαϊκές χώρες και φανερώνεται ένας νέος κίνδυνος .

Έρχονται απ' αυτές εκτός από τις νέες πρακτικές εφαρμογές εκτός από τα νέα μέσα παραγωγής και νέα άγνωστα μέταλλα, κράματα. Κι αυτά δεν έρχονται μόνο να βοηθήσουν και να ανεβάσουν τις τέχνες, αλλά και να τις αλλοιώσουν και να τις ξεστρατίσουν.

Κι ο κίνδυνος αυτός μεγαλώνει με την πάροδο του χρόνου από την αύξηση της επαφής μ' αυτό που λεγόταν τότε ανώτερος τεχνικός πολιτισμός και προηγμένη τεχνική.

Αρχίζει η σύγκρουση της ξεπερασμένης αλλά με καλές παραδόσεις οικοτεχνική ή ατομική παραγωγή με την νέα προσαρμοσμένη οικονομικότερη και διαρκώς ανερχόμενη βιοτεχνική και ύστερα βιομηχανική παραγωγή.

Ο καινούργιος αυτός τρόπος εργασίας που είχε στόχο να κατεβάσει το κόστος παραγωγής χρησιμοποίησε νέες μίξεις, με νέα μέσα παραγωγής με νέες μεθόδους

χωρίς να δίνει σημασία στην παράδοση, ούτε στην καθιερωμένη καλαισθησία, χτύπησε καίρια και κλόνησε την παλιά τάξη των τεχνικών. Ακόμα η εισαγωγή από την ίδια πηγή, την Ευρώπη, πραγμάτων δεύτερης σειράς φτηνών και προσιτών σ' όλους έκανε οξύτερη αυτή την κρίση.

Οι πρωτόγονες βιοτεχνίες αρχίζουν την μαζική παραγωγή μαγειρικών σκευών και χτυπούν καίρια την τάξη των χαλκωματάδων. Οι καμπανάδες, ύστερα από μια πληθωρική εργασία, που παρουσιάστηκε με την ίδρυση του ελεύθερου κράτους και με αύξηση της τάξεως τους σ' αριθμό, αντιμετωπίζουν τώρα μια κρίση και από κορεσμό της αγοράς κι από καινοτομίες στην μέθοδο παραγωγής.

Οι μπρουντζάδες αντιμετωπίζουν το ίδιο. Εποχή αλλαγής που ήρθε λίγο καθυστερημένα στην χώρα μας. Για να διώξει κάθε ντόπιο παραδοσιακό και να φέρει το ξένο, τόσο από το πρακτικό και οικονομικό του όσο κι από την νεοελληνική ξενομανία.

Η οικονομία της Σταμνίτσας που στηριζόταν στην παράδοση και την παλιά τεχνική, αρχίζει να κλονίζεται. Το ευτύχημα όμως γι αυτή ήταν ότι η αλλαγή δεν ήρθε απότομα αλλά προοδευτικά. Δεν έγινε στην αρχή, όμως οι συνέπειες της φάνηκαν αργότερα.

Με την λήξη του περασμένου αιώνα φανερώθηκε και μια άλλη καινούργια πληγή, που έπληξε και τις τέχνες και τον τόπο. Το άνοιγμα της Αμερικής και η ζήτηση εργατικών χεριών.

Εξ αιτίας της ο κάθε νέος της Σταμνίτσας άρχισε να μην σκέφτεται τις τέχνες πλέον και να μην θέλει να γίνει μάστορας τεχνίτης. Εύκολα άφηνε την κοπιαστική ζωή της τέχνης γι αυτό το μακρινό ταξίδι. Και μ' αυτό το κίνητρο πήραν το δρόμο ακόμα και φτασμένοι τεχνίτες. Όποτε για την Στεμνίτσα άρχισε ο μαρασμός κι η ερήμωση.

Η μεγάλη παράδοση του τόπου, με την ζωή τόσων αιώνων αρχίζει να σβήνει.

Τώρα πολλοί ξένοι μπήκαν στις τέχνες τους κι έμαθαν τα μυστικά τους, αυτά που τόσο αγωνίστηκαν να διαφυλάξουν. Για την Στεμνίτσα που ήταν το μοναδικό κέντρο επεξεργασίας μετάλλων στην παλιά Ελλάδα, αρχίζει ο μαρασμός.

Οι τεχνίτες της την εγκαταλείπουν, αναγκασμένοι από τις συνθήκες. Και εκεί πλέον σβήνουν με τον καιρό εκατοντάδες επώνυμα, που ξεχνούν την καταγωγή τους επώνυμα με παράδοση στις τέχνες.

Μα για τους ειδικούς όμως στις τέχνες και για τους γνώστες των πραγμάτων, στο όνομα της μένει ένα σύμβολο. Σύμβολο μεγάλης προσφοράς σ' αυτές σύμβολο, αποκλειστικότητας και ιστορίας.

Με την αλλαγή όμως των συνθηκών και την γενικότερη κρίση που επακολούθησε απόμειναν κι άτρωτοι τομείς στην δουλεία των τεχνιτών ελάχιστοι όμως. Σ' αυτό δεν παρατηρήθηκε καμία επίπτωση κι αυτό χάρη στην ίδια τους την υπόσταση.

Επίσης στους τομείς που θίχτηκαν περισσότερο, ορισμένοι τεχνίτες εξακολούθησαν να τους υπηρετούν άλλοι από πίστη στα πατροπαράδοτα άλλοι αναγκαστικά από αδυναμία προσαρμογής. Οι πλειονότητα τους όμως μέσα σε λίγο

χρονικό διάστημα, δίνοντας ένα ακόμα δείγμα της ικανότητας τους αντιμετώπισαν την νέα κατάσταση.

Από το 1850 και μετέπειτα άρχισαν να ανοίγουν εργαστήρια στις διάφορες πόλεις της Ελλάδας και να εγκαθίστανται μόνιμα πλέον εκεί και όχι προσωρινά, όπως οι πρόγονοι τους.

Αρχίζουν να χρησιμοποιούν κάθε καινούργιο μέσο και τρόπο παραγωγής. Από γυρολόγοι τεχνίτες γίνονται μαγαζάτορες κι η αξιοσύνη τους στις τέχνες αναγνωρίζεται και πάλι.

Στα εργαστήρια τους που υπάρχουν ακόμα και σήμερα με ηλικία ενός αιώνα, επιβάλλουν πάλι την παραδοσιακή τους τεχνοτροπία φτιαγμένα όμως με τα νέα μέσα, που τους έδωσε η τεχνική εξέλιξη και ο πολιτισμός. Αποκαθιστώντας με αυτόν τον τρόπο ένα μεγάλο μέρος της προσφοράς τόσων χρόνων στην ιστορία της τέχνης.

ΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ

Οι τεχνίτες επεξεργασίας μετάλλων της Σεμνίτσας και στην πρώτη περίοδο της παρουσίας τους και μεταγενέστερα όταν πλέον πήραν την οριστική τεχνική τους διαμόρφωση, έφτιαχναν όλες τις κατασκευές στον τομέα τους.

Οι κατασκευές αυτές σύμφωνα με τον τρόπο επεξεργασίας του μετάλλου τους, διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες, που είναι κλασικές και γνωστές από την αρχαιότητα. Αναφέρονται όμως με την δική τους ορολογία και αφορούν κατά γενικά όλες τις τέχνες:

1)ΣΦΥΡΙΣΤΕΣ(Σφυρήλατες).Είναι οι κατασκευές που διαμορφώθηκαν και πήραν την τελική τους μορφή, με το άπλωμα ενός ανάλογου μετάλλου, ύστερα από συνεχή χτυπήματα σφυριού

2)ΧΥΤΕΣ. Είναι αυτές που προέρχονται από χύσιμο λιωμένου μετάλλου, σε σχετικά καλούπια, τα οποία ήταν αποτυπωμένο αρνητικά το σχήμα τους.

3)ΣΥΡΜΑΤΕΡΕΣ. Είναι οι κατασκευές, κυρίως κοσμημάτων, που έγιναν από λεπτό μεταλλικό σύρμα.

4)ΚΟΛΛΗΤΕΣ(Μικτές). Είναι αυτές που προέρχονται από την συγκόλληση ή συνδετική συναρμολόγηση, διαφόρων κομματιών από τα οποία έγιναν με έναν από τους παραπάνω τρόπους κατασκευής ή την ανάμιξη μέρους ή όλων αυτών

Στις μεταλλικές κατασκευές, διακρίνουμε επίσης και τα ακόλουθα είδη διακοσμήσεως τους :

1)ΧΑΡΑΚΤΟ. Είναι το διακοσμητικό σχέδιο στις μεταλλικές κατασκευές με γραμμική χάραξη, η οποία γίνεται από ένα αιχμηρό εργαλείο.

2)ΣΚΑΛΙΣΤΟ. Είναι το σχέδιο που έγινε με τον ίδιο προηγούμενο τρόπο, με την διαφορά ότι σ' αυτό υπάρχουν ανάγλυφες παραστάσεις, προερχόμενες από σκάλισμα στην επιφάνεια του μετάλλου.

3)ΚΑΛΕΜΙΣΤΟ. Είναι το σχέδιο που δημιουργείται με καλέμια τα οποία διαμορφώνουν στις επιφάνειες των μεταλλικών φύλλων ανάγλυφες ή επίπεδες παραστάσεις.

4)ΚΟΦΤΟ. Είναι αυτό που γίνεται με μεταλλικά φύλλα κομμένα σε διακοσμητικά σχήματα.

5)ΤΡΥΠΗΤΟ. Είναι αυτό που γίνεται με συνεχείς τρύπες, στην επιφάνεια ή στο όλο σώμα του μετάλλου κάθε κατασκευής.

6)ΓΡΑΝΩΤΟ(Κοκκιδωτό). Είναι αυτό που γίνεται με την επικόλληση μικρών γράνων (μεταλλικών σφαιριδίων), στην επιφάνεια κάθε κατασκευής.

7)ΣΥΡΜΑΤΕΡΟ (Φιλγκράν). Είναι παρόμοιο του προηγούμενου με την διαφορά ότι αντί γράνων, γίνεται επικόλληση λεπτών μεταλλικών συρμάτων σε διάφορα σχήματα.

8)ΣΤΑΜΠΑΡΙΣΤΑ. Είναι το σχέδιο που προέρχεται από την αποτύπωση σχετικού του (στάμπα) χαραγμένο αρνητικά σ' ένα σκληρό μέταλλο.

9)ΧΥΤΟ. Είναι αυτό που δημιουργείται από διάφορες χυτές ανάλογες διακοσμητικές μικροκατασκευές.

Αυτές είναι οι κατηγορίες των μεταλλικών κατασκευών και τα είδη (τρόποι) διακοσμήσεως τους ,που ήταν σε χρήση από τους τεχνίτες, αναλόγως βέβαια από το μέταλλο και την τέχνη τους. Πραγματοποιήθηκε ο διαχωρισμός κατά την τέχνη του μετάλλου και αυτό φανερώνει την μεγάλη τοπική έκταση που πήραν οι τέχνες στην Στεμνίτσα καθώς επίσης και την εξαιρετική ειδίκευση των τεχνιτών της.

ΟΙ ΧΡΥΣΙΚΟΙ

Η τάξη των χρυσικών, των χρυσοχόων ήταν η πλέον πολυάριθμη τάξη στους τεχνίτες μετάλλων της Στεμνίτσας , η δε τέχνη τους μια από τις παλιότερες. Εξ αιτίας αυτού πιστεύεται από πολλούς ότι η τέχνη αυτή ήταν ο πρόδρομος των άλλων, όμως ένας τέτοιος ισχυρισμός δεν ευσταθεί για λόγους που ήδη εξετάστηκαν στο κεφάλαιο περί προελεύσεως των τεχνών.

Το πιθανότερο όμως είναι ότι ο τεχνίτης χρυσικός, έδωσε μεθόδους στις άλλες τέχνες. Έγινε ίσως σε πολλά παράδειγμα μιμήσεως, δημιουργώντας με την πάροδο του χρόνου αυτή την εντύπωση. Ακόμα ένας επίσης λόγος που συνέτεινε σ' αυτό είναι η σχέση του χρόνου με τον άνθρωπο και την εξέλιξη του.

Τα σχετικά όμως με το χρόνο της εμφανίσεως και της προελεύσεως αυτής της τέχνης, είναι τα ίδια που αφορούν και τις άλλες. Δηλαδή ότι η τέχνη αυτή παρουσιάστηκε στην Στεμνίτσα στη γνωστή πλέον εποχή σε μια πρωτόγονη μορφή και όχι τελείως διαχωρισμένη. Με πιθανότερη εκδοχή την λίγο καθυστερημένη εμφάνιση της, αλλά και την σύντομη τοπική της κυριαρχία.

Η αξία της τέχνης του χρυσικού ήταν πάντα μεγάλη γιατί ο υπηρέτης της έπρεπε να συνδυάζει την τέλεια τεχνική κατάρτιση με μια γενικότερη καλλιτεχνική

αντίληψη. Κι αυτό γιατί η κατασκευές του ήταν πολλές, προορίζονταν για στολισμό και προϋπόθεταν καλαισθησία.

Ειδικά στους παλιότερους χρόνους χρειαζόνταν και πρόσθετες ικανότητες γιατί ήταν υποχρεωμένος μ' έναν απλό τεχνικό εξοπλισμό κάτω από αντίξοες συνθήκες να καλλιεργήσει αυτή την τέχνη σ' ένα περιβάλλον φτωχό. Κι όμως η αντίληψη αυτή σε συνδυασμό με τις επινοήσεις κατόρθωσε όχι μόνο να την υπηρετήσει και να την διατηρήσει αλλά να τις δώσει τοπικά μια μεγάλη εξέλιξη.

Στα ταξίδια τους οι χρυσοκροί έπαιρναν κοντά τους όλα τα εργαλεία τους. Αυτά ήταν τοποθετημένα σε μια ειδική κασέλα, μπροστά στην οποία δούλευαν καθισμένοι σταυροπόδι φορώντας μια πέτσινη ποδιά.

Η ποδιά αυτή είχε σκοπό και να τους προφυλάσσει από την βρωμιά και να συγκεντρώνουν σ' αυτή, όλα τα ρινίσματα και τα υπολείμματα των μετάλλων. Απαραίτητο ήταν επίσης κοντά τους κι ένα μικρό «καμίνι» που το χρησιμοποιούσαν κυρίως για το λιώσιμο του μετάλλου, που γινόταν με κάρβουνα κυρίως από έλατο. Αυτό το προτιμούσαν και γιατί έκανε ευκολότερο το λιώσιμο του χρυσαφιού και γιατί η ταχύτητα που είχε στην καύση και η αναλογία της θερμοκρασίας που έδιναν έκαναν το χρυσό, μαλακότερο και καλύτερο στην επεξεργασία του.

Το λιώσιμο του χρυσαφιού γινόταν στα «χωνιά» που ήταν δοχεία σε διάφορα μεγέθη. Αυτά στους παλιότερους χρόνους ήταν φτιαγμένα από κοινό κοκκινόχωμα, μεταγενέστερα δε από ειδικό κι ανθεκτικό στη φωτιά πυρόχωμα. Σαν κατάλληλο χώμα θεωρούσαν το καλαματιανό, κοκκινόχωμα από την περιφέρεια της Καλαμάτας, που ήταν και εύπλαστο και ανθεκτικό.

Παλιά, το χώμα το ζύμωναν με πατσόζουμο, ώστε με την ζελατίνα που έχει ο ζωμός αυτός, ν' αποκτά ο πηλός σκληρότητα κι ανθεκτικότητα. Στους νεώτερους χρόνους και για τον ίδιο λόγο το ζύωμα του χώματος, έβαζαν λίγη ζάχαρη, στύπει και αλάτι.

Οι ίδιοι οι χρυσοκροί, έκαναν μεταγενέστερα και μια πρακτική ανακάλυψη την οποία χρησιμοποιούσαν αρκετά. Ανακάλυψαν ότι τα κόκαλα της σουπιάς γίνονταν, εξαιρετικό καλούπι ιδιαίτερα στις μικρές κι απλές κατασκευές τους. Τα κόκαλα όμως που χρησιμοποιούσαν ήταν μόνο για μια κατασκευή.

Αυτό δεν και μειονέκτημα γιατί και το φτιάξιμο του καλουπιού κι η αντικατάσταση του ήταν εύκολη.

Η επινοήση αυτή ήταν πολύ πρακτική κι αρκετά πρωτότυπη από την οποία και χρόνος κερδίζονταν και κόπος. Μια άλλη μέθοδος που χρησιμοποιούσαν οι χρυσοκροί ήταν τα μεταλλικά σύρματα όπου κατασκεύαζαν, τα συρματερά τις ωραιότερες κι ακριβότερες κατασκευές.

Αυτές τις χρησιμοποιούσαν για διακόσμησης όπως όπλων, πολυτελών ρούχων κ.α. Ένα παρόμοιο είδος τους είναι τα λεγόμενα Γιαννιώτικα, δηλ. παραγωγής Ιωαννίνων. Δεν αποτελούν σήμερα πρωτοτυπία διότι τα ευρήματα σε κοσμήματα των αρχαίων τάφων, προέρχονται ως επί το πλείστον από αυτό το είδος τεχνοτροπίας.

Πολύ κουραστική δουλειά για τους χρυσοκούς ήταν στην παλιά εποχή το φτιάξιμο μιας αλυσίδας. Για αυτήν το μέταλλο κυρίως χρυσάφι έπρεπε πρώτα να γίνει ψιλό μεταλλικό σύρμα κι ύστερα να γίνει σπειροειδές, κατόπιν έπρεπε να κοπούν προσεκτικά με μια ψαλίδα οι σπείρες να συνδεθούν και να κολληθούν μία μια, ώστε να γίνουν οι χαλκάδες δηλαδή οι κρίκοι της. Εργασία πολύ λεπτή που χρειαζόταν αρκετό χρόνο και παρουσίαζε μεγάλη φύρα (χάσιμο βάρους) στο μέταλλο της στο χρυσάφι.

Σήμερα με τα μηχανικά μέσα η κατασκευή της απλουστεύτηκε και το κόστος παραγωγής της είναι μικρότερο

Τις πέτρες των δαχτυλιδιών τις έφτιαχναν κι αυτές μόνοι τους, κυρίως από σπασμένα γυαλιά. Αφού έλιωναν το γυαλί του έδιναν το χρώμα που ήθελαν με διάφορες προσθήκες από προσωπικές τους επινοήσεις, το άδειάζαν σ' ένα επίπεδο μέρος. Εκεί το σταμπάρizαν με χαραγμένες σφραγίδες, που είχαν σε διάφορα σχήματα και παραστάσεις τις οποίες τόνιζαν κατόπιν.

Αυτές οι γυάλινες πέτρες, δικής τους παραγωγής ήταν οι λεγόμενες από τους ίδιους, διαμαντόπετρες, μεγάλα διαμάντια που άφησαν εποχή κι έχουν πολλές ιστορίες.

Για το δέσιμο των διαμαντιών, όπως λέγεται η τοποθέτηση τους στο δαχτυλίδι, έπρεπε να φτιάξουν τη θήκη του ασημένια γιατί έτσι το διαμάντι έκανε περισσότερες ανταύγειες και αντανakλάσεις.

Επί πλέον το ασήμι κρατούσε πιο στέρεα και δεν άφηνε να μπει στην κοιλότητα νερό και σκόνη.

Σήμερα για αυτό χρησιμοποιείται το Ορ-μπλάνκ, ο λευκόχρυσος που στις περασμένες εποχές και σπάνιο ήταν και όχι σε μεγάλη υπόληψη το είχαν γιατί το θεωρούσαν σαν ένα είδος ασημιού, δεύτερης ποιότητας. Η θήκη αυτή του διαμαντιού που γινόταν σε σχήμα χωνιού και έμπαινε χωνευτή στην κοιλότητα του δαχτυλιδιού, λεγόταν φόγια ή τσιατουμάς.

Με τον ίδιο τρόπο έδεναν και τα μαργαριτάρια τα οποία συνήθως τα έκοβαν στα δύο με ένα μικρό πριόνι, τη σέγα. Έτσι δημιουργήθηκε αργότερα η ειδικότητα του αδαμαντοδέτη η οποία απαιτεί από τον τεχνίτη της μεγάλης λεπτότητα ικανότητα και θεωρείται ένας δύσκολος τομέας της τέχνης τους.

Για την επιχρύσωση των κοσμημάτων εφαρμόζαν έναν τρόπο που είναι ο παλιότερος, το λεγόμενο τριφτό. Μ' αυτόν τον τρόπο έκαναν το χρυσάφι ρινίσματα το ανακάτωναν με υδράργυρο για αυτό και η μέθοδος αυτή λέγεται και διαργύροχρύσωμα. Με την διαλυτική ενέργεια που έχει ο υδράργυρος το μίγμα ζεσταινόμενο γινόταν ένας πολτός.

Αφού καθάριζαν το προς επιχρύσωση αντικείμενο μ' ένα οξύ. Του άπλωναν απάνω του αυτόν τον πολτό μ' ένα μαχαίρι. Κατόπιν τον έστρωναν μ' ένα μπαμπακάκι και πυράκτωναν το αντικείμενο στο καμίνι. Ο υδράργυρος τότε εξατμιζόταν και το χρυσάφι έλειωνε κι απλωνόταν σ' όλη του την επιφάνεια. Έτσι γινόταν μια ισχυρή επιχρύσωση, που χρειαζόταν όμως χρυσάφι καθαρό 24 καρατίων κι αρκετή ποσότητα.

Μεταγενέστερα εφάρμοσαν στις επιχρυσώσεις την μέθοδο του γαλβανισμού με στοιχεία κι οξέα από την Ευρωπαϊκή επίδραση.

Ο καθορισμός των καρατιών του χρυσού δηλ. η αναλογία του σε 24 μέρη κάθε κράματος, γινόταν με την ασημόπετρα, σχεδόν εμπειρικά. Με αυτήν έτριβαν ένα σημείο του αντικειμένου που ήθελαν να προσδιορίσουν τα καράτια του και στο σημείο της τριβής έριχναν λίγο νιτρικό οξύ. Όταν μετά απ' αυτό δεν άλλαζε χρώμα το χρύσιμα που αποκτούσε η πέτρα ήταν ένδειξη ότι το χρυσάφι του αντικειμένου ήταν από 14 καράτια κι απάνω .

Όταν μαύριζε ήταν φανερό σημείο παρουσίας ασημιού σ' αυτό. Όταν κοκκίνιζε το χρυσάφι ήταν σε αναλογία 10-14 καρατιών. Και όταν το χρύσιμα έσβηνε ήταν σημείο ότι το αντικείμενο δεν είχε καθόλου χρυσάφι. Πολύ παλιότερα όταν δεν είχαν στην διάθεση τους την ασημόπετρα, η δοκιμή γινόταν με λίγο ζύσιμο της επιφάνειας του αντικειμένου και με την χρήση πάλι του νιτρικού. Εξέταση πρόχειρη όμως ο κάθε τεχνίτης με την πείρα και την διαίσθηση του καθόριζε τα καράτια πλησιάζοντας πάντα την ακρίβεια.

Οι κατασκευές τους ωστόσο ήταν πολλές κι αφορούσαν κυρίως τα κοσμήματα, τα δαχτυλίδια, τους σταυρούς, τα γιορντάνια, τις πόρπες, τα φλουριά, τα ντουζουλούκια κ.α. Δεδομένου δε ότι οι περισσότεροι απ' αυτούς ήταν κι ασημιτζήδες, η δουλεία τους επεκτείνονταν και στις κατασκευές εκκλησιαστικών και άλλων ειδών.

Λέγεται ότι οι Στεμνιτσιώτες τεχνίτες έκαναν χρυσές δουλειές μετά την άλωση της Τριπολιτσάς. Τότε που τα λάφυρα γέμισαν τα σιλάχια των πολεμιστών με πολύτιμες πέτρες. Μα αυτοί από άγνοια είχαν εκτιμήσει μονάχα τα γρόσια και για γρόσια έψαχναν.

Όλα τα άλλα τα έβλεπαν μόνο σαν στολίδια. Για αυτό πουλούσαν πράγματα αξίας για ένα κομμάτι ψωμί.

Με το πέρασμα του χρόνου οι χρυσοί Στεμνιτσιώτες απέκτησαν άριστη γνώση σ' αυτόν τον τομέα ώστε να έχουν επιδείξουν πολυχρόνια προσφορά καλό όνομα και μεγάλη παρουσία τεχνιτών μ' ανάλογη κατάρτιση.

ΟΙ ΑΣΗΜΙΚΟΙ Ή ΑΣΗΜΙΤΖΗΔΕΣ

Οι ασημιτζήδες είναι οι επεξεργαστές του ασημιού του αργύρου τον οποίο οι Περούβιανοί το έλεγαν «δάκρυ της σελήνης» ενώ το χρυσάφι «ιδρώτα του ήλιου». Κατά την παράδοση, ήταν σε αριθμό η δεύτερη τάξη τεχνιτών της Στεμνίτσας αντίληψη η οποία δεν μπορεί να ελεγχθεί σήμερα παρ' ότι υπάρχουν πολλά κατάλοιπα των κατασκευών τους.

Αυτό δε γιατί η εξάσκηση της τέχνης τους ήταν συνυφασμένη στο παρελθόν με την τέχνη του χρυσοκού σχεδόν μια χωρίς περιοριστικά όρια. Ακόμη δε γιατί το εργαστήριο του ήταν κατά βάση το ίδιο.

Πιστεύεται ότι οι ασημιτζήδες της Στεμνίτσας ξεκίνησαν σαν καθαριστές των κατασκευών των χρυσοκίων.

Μετάπειτα με την επικράτηση των τεχνών εκεί και με την τεχνική γνώση που απέκτησαν στην πάροδο του χρόνου αποτέλεσαν ιδιαίτερη τάξη κάνοντας την παρουσία τους εμφανή.

Τα περιοριστικά όρια μεταξύ των δύο τεχνών δεν υπήρχαν στην πραγματικότητα κατά το παρελθόν στην Στεμνίτσα. Για αυτό διαχωρίζονται με βάση της κατασκευές τους καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι οι χρυσοκοί ήταν περισσότερο κατεργαστές ασημιού παρά χρυσαφιού. Λίγοι δε θα υπήρχαν που θ' ασχολούνταν αποκλειστικά στο μέταλλο της τέχνης τους.

Όχι βέβαια για λόγους αδυναμίας ικανοτήτων αλλά για λόγους ειδικεύσεως ή γιατί ικανοποιούσαν της απαιτήσεις της αγοράς με περισσότερη ωφέλεια.

Άσχετα βέβαια αν στους νεώτερους χρόνους έγινε ένας διαχωρισμός μεταξύ των δύο τεχνών που αφορούσαν κυρίως τις κατασκευές και μόνον χωρίς να υπάρχει καμιά διαφορετική τεχνική ικανότητα

Γίνεται αυτός ο διαχωρισμός γιατί είναι καθιερωμένος και τεχνικός και επαγγελματικός και επειδή βάση καθορισμού κάθε τέχνης είναι το μέταλλο που επεξεργάζεται.

Και αυτό γιατί οι τέχνες των μετάλλων είχαν τοπικά σχεδόν κοινό ξεκίνημα, πολλά κοινά γνωρίσματα και η μια συμπλήρωνε την άλλη.

Η προτίμηση στις ασημένιες κατασκευές κατά τις προηγούμενες εποχές είναι φανερό για αυτό και οι χρυσοκοί ήταν περισσότερο επεξεργαστές ασημιού. Όμως η προτίμηση αυτή δημιουργεί απορίες παρά την ομορφιά των κατασκευών του. Γιατί υπάρχει ανεξήγητη χρήση του ασημιού σε πολλά όπως κοσμήματα δαχτυλίδια κ.α., με πέτρες μάλιστα μεγάλης αξίας.

Ακόμη και οι επιχρυσώσεις είναι σπάνιες παρ' ότι η τεχνική τους ήταν εύκολη. Δεν πρέπει να ήταν το προσιτό της τιμής του ασημιού, ούτε η ανθεκτικότητα του σαν μέταλλο άλλες αιτίες υπήρχαν. Γιατί και το χρυσάφι παρότι ήταν ακριβότερο, κυκλοφορούσε σε νομίσματα και ανθεκτικότερο μπορούσε να γίνει σε κράμα και καλύτερο ήταν για στολίδια από το ασήμι που οξειδωνόταν (μαύριζε) εύκολα.

Η πιθανότερη εξήγηση αυτής της προτιμήσεως πρέπει να είναι ότι το ασήμι θεωρείται αγιασμένο μέταλλο, γιατί το χρησιμοποιούσαν στις κατασκευές εκκλησιαστικών ειδών. Ακόμα πιθανόν είναι να οφείλεται σε μόδα της εποχής ή σε μια παράλογη προκατάληψη των προηγούμενων χρόνων ότι το χρυσάφι επειδή είναι κίτρινο, θύμιζε ή έφερνε αρρώστια

Αυτές οι εξηγήσεις που υπάρχουν και τις δίνουν οι σημερινοί τεχνίτες κομιστές των καταλοίπων της παραδόσεως.

Χάρη σε αυτή την προτίμηση οι ασημιτζήδες έφτιαχναν όλα τα γνωστά κοσμήματα και τα μέσα στολισμού της τότε εποχής. Έκαναν επίσης τις διακοσμήσεις σε πολλά ξύλινα και μεταλλικά αντικείμενα. Ακόμα αρκετά είδη για οικιακή χρήση όπως τα κουταλάκια, τις γλυκόκουπες κι άλλα αρχοντικά σκεύη.

Αναφέρεται επίσης ότι στο χωριό Σκούπι Καλαβρύτων υπάρχει ένας παλαιότατος πολυέλιος, αγνώστου χρονολογίας. Τα σωληνωτά του μέρη είναι σφυρήλατα, οι

δε κλάρες του χυτές και κολλητές. Κατά την κρίση του τεχνίτη που το είδε είναι έργο παλιού Στεμνιτσιώτη ομότεχνου του και παρότι είναι βαριά κατασκευή είναι αρκετά καλαίσθητη.

Στην ασημιτζήδικη τέχνη γινόταν όπως και στην χρυσοχοία εφαρμογή όλων των τύπων των κατασκευών. Όμως σ' αυτήν κυριαρχούσαν ιδιαίτερα οι σφυρήλατες κατασκευές γιατί οι ίδια η φύση τους το απαιτούσε.

Για αυτό ο τεχνίτης θα ξεκινούσε με ένα κομμάτι πλάκα ασημιού ανάλογα σε ποσότητα με την κατασκευή του. Στην περίπτωση που δεν είχε αυτό το κομμάτι θα το δημιουργούσε με λιώσιμο πολλών κομματιών στο καμίνι του.

Κατόπιν θα συνέχιζε με το άπλωμα του μετάλλου η εργασία αυτή είναι η λεγόμενη «εξέλαση» την οποία σήμερα κάνει ειδικός κύλινδρος.

Αυτή η πρώτη μορφή δουλειάς στην οποία ο τεχνίτης με την βοήθεια σφυριών και ειδικών καμπουρωτών αμοনিών δίνει μορφή στο μέταλλο παραπλήσια με την κατασκευή που θέλει να κάνει. Επειδή ο κύριος τομέας του ήταν κατασκευή εκκλησιαστικών σκευών η συνηθισμένη μορφή που δίνονταν τελικά στο μέταλλο ήταν του κυπέλλου. Τα δε κατασκευάσματα αυτού του είδους, τα λεγόμενα «κουμπελίδικα»

Όταν το μέταλλο έπαιρνε το σχετικό σχήμα κι απόμενε το πάχος που χρειαζόταν του έδιναν τις προεξοχές κι εσοχές που ήθελε ο κατασκευαστής του. Ύστερα γέμιζαν την κοιλότητα του μ' ένα ειδικό μίγμα, φτιαγμένο από πίσσα. Κι ανάλογα με την εποχή ζέστη ή κρύο, έβαζαν την ανάλογη άμμο ή τριμμένο μάρμαρο όπως και λάδι. Για να γίνει το μίγμα ανθεκτικό στα χτυπήματα του καλεμιού κι ελαστικό συγχρόνως και να μην σπάξει το λεπτό πλέον τοίχωμα του μετάλλου.

Ύστερα ο χειριστής του καλεμιού με πιέσεις κι ελαφρά χτυπήματα έφτιαχνε τις παραστάσεις στο εξωτερικό του κι έκανε περισσότερο έντονες τις εξοχές ή τις εσοχές στα διάφορα σημεία του.

Η ίδια δουλειά για την εξέλαση του μετάλλου γινόταν και στις επίπεδες κατασκευές. Σ' αυτές όμως επειδή γινόντουσαν ζάρες από τα χτυπήματα του σφυριού, χρειαζόταν ιδιαίτερη δεξιοτεχνία για την διόρθωση του. Όταν τελικά το άπλωναν το έκαναν δηλ. ασημένιο φύλλο, αποτύπωναν στην πίσω επιφάνεια του σχέδια που είχαν σε χαρτί τις λεπτομέρειες της επενδύσεως που θα έκαναν. Όπως ευαγγέλια εικόνες κ.α.

Για μερικές συνηθισμένες κατασκευές είχαν έτοιμες κόπιες τις οποίες έπειτα διαμόρφωναν ανάλογα με την περίπτωση. Για τα ασημένια αφιερώματα όμως είχαν έτοιμα επίπεδα ανάγλυφα καλούπι. Πάνω σ' αυτά έβαζαν τα φύλλα του ασημιού και με πίεση κ' ελαφρά χτυπήματα έκαναν την αποτύπωση. Τα καλούπια αυτά τα έφτιαχναν μόνοι τους από χυτό σκληρό μέταλλο στους συνηθισμένους τύπους και μορφές των αναθημάτων.

Γενικά όλες τις επίπεδες κατασκευές τις έκαναν ημιανάγλυφες δηλ. όχι με έντονες προεξοχές ή κοιλότητες γιατί υπήρχε η δοξασία ότι το πολύ ανάγλυφο είναι ειδωλολατρικό.

Επίσης όπως και οι χρυσοί έτσι οι ασημιτζήδες χρησιμοποιούσαν την μέθοδο της Επαργύρωσης (ασήμωμα) όπου κι εδώ το τριπτό δηλ. την ίδια μέθοδο την επαργύρωση. Με την διαφορά όμως ότι σ' αυτήν αντί υδραργύρου χρησιμοποιούσαν τσίγκο τον οποίο ανακύτευαν με ρινίσματα ασημιού και ακολουθούσαν τον ίδιο υπόλοιπο τρόπο

Η μέθοδος αυτή όμως δεν υποστηρίχτηκε πολύ από τους τότε τεχνικούς. Οι οποίοι χρησιμοποιούσαν μια άλλη χημική μέθοδος που γινόταν με την χρησιμοποίηση του νιτρικού οξέος.

Για αυτήν έριχναν ρινίσματα ασημιού σ' ένα πήλινο δοχείο στο οποίο υπήρχε νιτρικό οξύ με την επίδραση αυτού το ασημί διαλυόταν και δημιουργώταν ένα πρασινωπό υγρό ο νιτρικός άργυρος.

Αυτό το υγρό (νιτρικό άργυρο) τον είχαν πάντα σε απόθεμα έμενε δε αναλλοίωτο για αρκετό καιρό φτάνει να ήταν σε κλειστό γυάλινο δοχείο. Για να το χρησιμοποιήσουν έριχναν σ' αυτό αλατόνερο ή θαλασσινό νερό και από τον διαχωρισμό των στοιχείων το υγρό γινόταν πυκνόρρευστο.

Έπαιρναν ένα μέρος από αυτό το πυκνόρρευστο μίγμα κι αφού το ζέσταιναν ελαφρά το διέλυαν με λίγο νερό κατά προτίμηση βρόχινο. Μέσα σ' αυτή τη διάλυση έβαζαν το προς επαργύρωση αντικείμενο κι επάνω του περνούσαν επιφανειακά συνέχεια φύλλα τσίγκου. Γινόταν τότε μια πρωτόγονη δημιουργία στατικού ηλεκτρισμού χάρη στην οποία το ασημί του μίγματος καθόταν στην επιφάνεια του αντικειμένου και την επαργύρωνε.

Μεταγενέστερα χρησιμοποιούσαν την μέθοδο του γαλβανισμού με βάση πάλι το νιτρικό άργυρο (αναλογία : 4 γραμμάρια ασημί, 1 νιτρικό άργυρο και λίγη ποτάσα).

Τα κράματα του ασημιού όπως και η νοθεία του γινόταν με τον χαλκό σ' αναλογία στο κράμα μέχρι 50 %. Πέρα από αυτό το ποσοστό δεν επιτρεπόταν άλλη προσθήκη γιατί τότε η κατασκευή έχανε το άσπρισμα της έπαυε δηλ. να φαίνεται και να λάμπει σαν ασημί.

Μπορούσαν ακόμα να πετύχουν περισσότερο άσπρισμα στις κατασκευές τους εφαρμόζοντας την λεγόμενη μέθοδο της «άσπρισης». Αυτό το κατόρθωναν πυρακτώνοντας συνέχεια το αντικείμενο τους βουτώντας το σε μια διάλυση 20%βιτριολίου και 80% νερού, ώστε το ασημί του να βγει στην επιφάνεια του. Την μέθοδο όμως αυτή σπάνια την χρησιμοποιούσαν και γιατί ήταν κοπιαστική και δεν άφηνε μεγάλη ωφέλεια.

Όπως ότι κατέστρεφε και την καλλιτεχνική δημιουργία, τις οποίας η ομορφιά έπρεπε να προέρχεται μόνο από σκαλίσματα και παρόμοιες τεχνικές διαμορφώσεις. Αντίθετα στην Ρωσία παρατηρείται μεγάλη χρησιμοποίηση του σμάλτου ειδικά στα εκκλησιαστικά σκεύη.

Όσο αφορά το διακοσμητικό σμάλτωμα των χρυσών και ασημένιων κατασκευών τους, θα πρέπει να αναφερθούν τα ακόλουθα: Η τέχνη του σμάλτου που ήταν γνωστή από την αρχαιότητα και συνεχίστηκε κατόπιν στο Βυζάντιο, Ασία και Ευρώπη στην Ελλάδα κατά τον ΙΗ' αιώνα είναι σχεδόν ανύπαρκτη.

Οι Στεμνιτσιώτες τεχνίτες , παρ' ότι γνώριζαν την χρήση του και την όλη τεχνική του σπάνια το χρησιμοποιούσαν διακοσμητικά, γιατί πίστευαν ότι το σμάλτο κατέστρεφε το πολύτιμο μέταλλο στο οποίο το επικολλούσαν.

Στον τελευταίο αιώνα οι τεχνίτες χρυσοί και ασημικοί άρχισαν να χρησιμοποιούν το σμάλτο αρκετά. Η τεχνική του είναι απλή. Το σμάλτο που είναι είδος πορσελάνης και μοιάζει σαν πέτρα αλατιού, υπάρχει σε πολλούς χρωματισμούς. Την πέτρα αυτή οι τεχνίτες την έκαναν σκόνη μέσα σ' ένα χαβάνι και την έπλεναν με βρόχινο νερό για να πάρει το χρώμα της.

Με το ίζημα που έμενε τελικά σαν πολτός γέμιζαν τις κοιλότητες του αντικειμένου που ήθελαν να σμαλτώσουν αφού προηγουμένως σ' αυτές υποδοχές και χαράγματα ώστε να γίνει καλή σύνδεση. Αφού το έστρωναν καλά το έβαζαν να λιώσει σε 600- 880 βαθμούς Κελσίου.

Όταν το έβγαζαν και πάγωνε το έτριβαν και το επανατοποθετούσαν στην φωτιά. Αυτό το έκαναν ώσπου να στιλβωθεί τελείως και να κάνει ανάλογη επιφάνεια η οποία ανάλογα με το είδος του σμάλτου χαρακτηρίζεται σε διαφανή και αδιαφανή.

Στις χυτές κατασκευές τους οι ασημικοί έκαναν την τήξη του μετάλλου με τον ίδιο τρόπο των χρυσοκίων. Είχαν τα ίδια μέσα κι εργαλεία με αυτούς, ανάλογα με τις κατασκευές τους. Τα χυτά κατασκευάσματα όπως και τα συρματερά, ήταν περισσότερο διακοσμητικά για τα έργα τους.

Επειδή οι κατασκευές των ασημιτζήδων αφορούσαν την θρησκευτική λατρεία η απασχόληση τους ήταν συνεχής στο παρελθόν, για αυτό η ειδικότητα τους ήταν επικρατέστερη στον κοινό τομέα με τους χρυσοκίους.

Επίσης συνεχή εργασία τους έδινε και η ίδια η φύση των κατασκευών τους που χρειαζόντουσαν χρόνο, εξαιτίας του μεγέθους τους και τις λεπτότητας τους.

Κατά βεβαιώσεις των σημερινών τεχνιτών υπάρχουν αρκετά δείγματα της παλιάς Στεμνιτσιώτικης , ασημιτζιδικής τέχνης, σκορπισμένα παντού και κυρίως σε εκκλησίες. Απ' αυτά χαρακτηριστικό δείγμα είναι τα κουμπελίδικα θυμιατά που δεν φτιάχνονται σήμερα, όπως και πολλά άλλα , των οποίων η προέλευση κρίνεται από την τεχνοτροπία. Αυτό γιατί είναι σπανιότατες οι επιγραφές σ' αυτά, πράγμα που αποδίδεται στην αγραμματοσύνη των κατασκευαστών τους

Αντίθετα υπάρχουν αρκετά γνωστά επίγραφα έργα τα, οποία είναι των τελευταίων χρόνων, κατασκευές των Στεμνιτσιώτικων εργαστηρίων της Αθήνας και Πάτρας.

Όπως η εικόνα του Ευαγγελισμού στην Μητρόπολη της, η λάρνακα του Αγίου Γερασίμου, το κουβούκλιο της περιφοράς της Εικόνας στην Παναγιά της Τήνου.

Επίσης ο Επιτάφιος της Παντάνασσας της Πάτρας, η εικόνα της Κοιμήσεως της Παναγιάς στην Αγία Λαύρα, η τρίμορφη Εικόνα του Αγίου Ανδρέα της Πάτρας και πολλές άλλες κατασκευές στα μεγάλα αστικά και θρησκευτικά κέντρα.

Ακόμα πλήθος από περίτεχνα καντήλια και ιερά σκευή φτιαγμένα από σφυρήλατο ασήμι, επιχρυσωμένα και επισμαλτωμένα , πράγμα που μας δείχνει την μεγάλη τεχνική άνοδο και την καλλιτεχνία των τεχνικών.

Στην Στεμνίτσα πρέπει να υπάρχουν ακόμη παλιές κατασκευές παρά την μεγάλη και γνωστή αφαιμάξη που έγινε από τους κυνηγούς τις αντίκας και παρά το ξαναχύσιμο των παλιών αυτών κατασκευών στα εργαστήρια τους για την δημιουργία άλλων καινούργιων από τους ίδιου τους τεχνίτες.

Θα ήταν καθήκον να γίνει μια έρευνα όπως καθήκον είναι η δημιουργία ενός μουσείου για την συγκέντρωση και διαφύλαξη των παλιών υπολειμμάτων όχι μόνο αυτής της τέχνης αλλά και των άλλων τεχνών του τόπου.

Η προσφορά αυτής της τέχνης στην Στεμνίτσα ήταν μεγάλη. Όμως υπάρχει στην όλη παρουσία και ένα μελανό σημείο μια γενικότερη και αθέλητη αρνητική προσφορά.

Αυτή ήταν η καταστροφή των υπολειμμάτων των όπλων του μεγάλου αγώνα του 1821 που έγινε από καθαρή άγνοια της ιστορικής τους αξίας. Λέγεται και είναι αλήθεια ότι οι τεχνίτες αγόραζαν στους περασμένους χρόνους με την οκά τις δοξασμένες ασημοκουμπούρες και τα καρυοφύλλια του αγώνα.

Όλα αυτά τα έριχναν για λιώσιμο στα καμίνια τους κι αυτό για να κερδίσουν μια μικρή ποσότητα ασημιού. Έτσι σκεπτόμενοι εμπορικά, συνέβαλαν άθελα τους στην καταστροφή τόσων κειμηλίων για το οποίο παρουσιάστηκε τελευταία όψιμο ενδιαφέρον.

ΠΗΓΕΣ ΑΝΤΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Τα στοιχεία, καθώς και το φωτογραφικό υλικό, που χρησιμοποιήθηκαν στην παρουσίαση της Ιστορικής αναδρομής του κλάδου της παραδοσιακής αργυροχοΐας, προήλθαν από την συλλογή και μελέτη των παρακάτω πηγών :

1. «Η Αργυροχοΐα στην Ήπειρο», Αθήνα 1983, Γιασμίνα Στυλ. Μουσειδου, Δήμος Ιωαννιτών.
2. «Οι συντεχνίες στα Γιάννενα κατά τον 19^ο και τις αρχές του 20ου αιώνα», Ιωάννινα 1982, Γιώργου Παπανδρέου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
3. «Η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», Τόμος Η', Αθήνα 1980, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., (Βυζαντινός Ελληνισμός - Μεταβυζαντινοί χρόνοι).
4. Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος - Λάρος, 7^{ος} Τόμος, Έκδοση 1963.
5. «Ηπειρωτική Λαϊκή Τέχνη», Αγγελική Χατζημιχάλη.
6. «Τα Ιωάννινα Πόλις Αργυροτεχνημάτων», Πόπη Ζώρα, Εθνικός Οργανισμός Ελληνικής Χειροτεχνίας, 1972.
7. «Αργυροχοΐα και Χρυσοχοΐα στα Γιάννενα», Αλεξ. Δήμου, Ιωάννινα 1981.
8. «Η Λαϊκή Τέχνη», Κατερίνας Κορρέ, Ελλάδα Ιστορία και Πολιτισμός, Ε' Θεσσαλονίκη 1981.
9. «Νεοελληνική Λαϊκή Τέχνη», Δημήτρης Σταμέλος, Gutenberg, Το μυστικό και το παράδειγμα.
10. «Ελληνικά Παραδοσιακά κοσμήματα», Άγγελος Δεληβοριάς, Μουσείο Μπενάκη, Εκδοτικός οίκος «Μέλισσα».
11. «Αργυροχοΐα», Πόπη Ζώρα.
12. «Οι Τέχνες της Στεμνίτσα - Λαογραφία», Συνοδινός Νάσιος, Αθήνα 1997.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ

Μέχρι τώρα, εξετάσαμε την εξέλιξη της αργυροχοΐας, από την αρχαιότητα και μέχρι της μέρες μας, όπως αυτή διαμορφώθηκε μέσα στο πέρασμα των των χρόνων. Είδαμε τις περιοχές όπου αυτή άκμασε.

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με την εξέταση της σημερινής διαμορφωμένης κατάστασης της παραδοσιακής τέχνης της αργυροχοΐας. Θα εξετάσουμε έτσι την αργυροχοΐα, στις περιοχές εκείνες της Ελλάδας όπου αυτή διατηρεί ακόμα τον παραδοσιακό και πατροπαράδοτο χαρακτήρα της.

Τα Γιάννενα είναι η πρώτη περιοχή όπου η αργυροχοΐα διατηρείται και ακμάζει ακόμα με τα παραδοσιακά στοιχεία της τέχνης. Ακολουθεί η Στεμνίτσα, με την παραδοσιακή σχολή αργυροχρυσοχοΐας.

Η μελέτη και η ανάλυση της παρούσας κατάστασης στις παραπάνω αναφερόμενες περιοχές, έγινε με την συλλογή πρωτογενών στοιχείων με έρευνα στις υπάρχουσες παραδοσιακές επιχειρήσεις αργυροχρυσοχοΐας, μέσα από την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Σχετικά με την περιοχή των Πατρών αναφέρουμε ότι, ύστερα από σχετική έρευνα που έγινε και με στοιχεία του Εμπορικού Επιμελητηρίου Πατρών, διαπιστώθηκε η ανυπαρξία σημερινών επιχειρήσεων αργυροχοΐας, που η λειτουργία και η δραστηριότητά τους, να εντάσσεται στη παραδοσιακή μορφή της Τέχνης της Αργυροχρυσοχοΐας που ερευνάμε στην Πτυχιακή αυτή εργασία.

Οι υπάρχοντες επιχειρήσεις αφορούν στο εμπόριο σύγχρονων χρυσών και ασημένιων κοσμημάτων και σεις επιδιορθώσεις ωρολογίων.

Επισημένεται η ανυπαρξία σχετικών πηγών άντλησης στατιστικών στοιχείων ή προηγούμενων μελετών-αναλύσεων καθώς και ο μεγάλος βαθμός δυσχέρειας στην προσέγγιση του θέματος, εξαιτίας της αναφερθείσας έλλειψης πηγών, αλλά και της μη διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα των επιχειρήσεων αργυροχρυσοχοΐας, στις διάφορες περιοχές της Ελλάδας.

Τέλος, επισημαίνουμε ότι η έρευνα (καθώς και η ιστορική αναδρομή που προηγήθηκε) στράφηκε κατά κύριο λόγο στις περιοχές των Ιωαννίνων, της Στεμνίτσας, ακριβώς επειδή σ' αυτές τις περιοχές υπήρξε και εξακολουθεί να υπάρχει (με την όποια μορφή πήρε με το πέρασμα των χρόνων), η τέχνη της Παραδοσιακής Αργυροχοΐας. Έτσι αυτές οι περιοχές (και ειδικά τα Γιάννενα και η Στεμνίτσα) υπήρξαν οι πηγές γέννησης της τέχνης. Οποιαδήποτε εξάπλωση αυτής

ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προσέγγιση της σημερινής κατάστασης της Αργυροχρυσοχοΐας στην περιοχή των Ιωαννίνων, στηρίζεται:

- Σε στοιχεία του Δήμου Ιωαννιτών, από μελέτη, που εκπονήθηκε για λογαριασμό του, στα πλαίσια του Προγράμματος Υποστήριξης Μικρομεσαίων Μεταποιητικών Επιχειρήσεων.
- Σε δειγματοληπτική έρευνα, μέσω της συμπλήρωσης ερωτηματολογίων, των Επιχειρήσεων του κλάδου, όπως αυτές διατυπώθηκαν σε ειδική συνάντηση, που πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία των μελετητών.

ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η διαγνωστική δειγματοληπτική έρευνα πραγματοποιήθηκε, με την συμπλήρωση ερωτηματολογίου, σε τυχαίο δείγμα 18% περίπου, των υφιστάμενων Επιχειρήσεων της περιοχής των Ιωαννίνων.

Ειδικότερα, συμπληρώθηκαν 33 ερωτηματολόγια, από αντίστοιχες 33 επιχειρήσεις έναντι πλήθους περίπου υπαρχουσών επιχειρήσεων στην περιοχή Ιωαννίνων.

Τα στοιχεία των 33 επιχειρήσεων δίνονται στον Πίνακα 2.1

Το δείγμα αυτό καθορίστηκε, κατά την διεξαγωγή της έρευνας και με βάση τις απαντήσεις, που έδιναν οι Επιχειρήσεις, στις διάφορες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου.

Ο τρόπος αυτός του καθορισμού του δείγματος είναι ο μόνος, που μπορεί να προσεγγίσει μία ισχυρή αντιπροσωπευτικότητα ενός ερευνώμενου πλήθους, διότι βασίζεται στην δυναμική των απαντήσεων, που κάθε φορά προκύπτουν, με την προϋπόθεση πάντα ότι η δειγματοληψία θα είναι τυχαία, όπως και στην παρούσα περίπτωση.

Ειδικότερα, όταν οι απαντήσεις, όπως αυτές κάθε φορά εισέρεαν, άρχισαν να μη διαφοροποιούν την ήδη δημιουργηθείσα εικόνα από προηγούμενες απαντήσεις, τότε το μέχρι εκείνη τη στιγμή δείγμα, θεωρήθηκε ως αντιπροσωπευτικό του κλάδου.

Το δείγμα, τη στιγμή εκείνη, έφθανε το 12% του πλήθους και για λόγους περισσότερης ασφάλειας, διερευνήθηκε μέχρι το 18%, για να διαπιστωθεί ότι η εικόνα του κλάδου, που είχε εμφανιστεί με το 12%, δεν διαφοροποιήθηκε μετά την διεύρυνσή του στο 18%.

Στη συνέχεια και προκειμένου να διασφαλιστεί πλήρως η αντιπροσωπευτικότητα του ανωτέρου δείγματος, πραγματοποιήθηκε ειδική συνάντηση μεταξύ 40 βασικών παραγόντων της αγοράς και εκπροσώπων του κλαδικού φορέα, όπου επανετέθει, προς διάλογο, ολόκληρο το ερωτηματολόγιο και με βάση τις αποδεκτές πλέον απαντήσεις, από το σύνολο των συμμετεχόντων, διορθώνονται,

στην ανάλυση, που ακολουθεί, τ' αποτελέσματα που προκύπτουν από την δειγματοληπτική έρευνα.

Ολόκληρη η παραπάνω μεθοδολογία διασφαλίζει την αντιπροσωπευτικότητα της διαγνωστικής έρευνας του κλάδου και οδηγεί σε ασφαλή συμπεράσματα, για την σχεδίαση της στρατηγικής ανάπτυξης του.

**ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΡΩΤΕΓΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ**

1. Ονοματεπώνυμο ή Επωνυμία : _____
2. Διεύθυνση : _____ Τηλ. _____

3. Έτος ίδρυσης : _____
4. Παραγώμενα προϊόντα (αναλυτικά) : _____
5. Τηρούμενα βιβλία Κ.Β.Σ. :
 - Β' Κατηγορίας _____
 - Γ' Κατηγορίας _____
6. Εγκαταστάσεις :
 - Μισθωμένες _____
 - Ιδιόκτητες _____
7. Επιφάνεια χώρου (μ²) : _____
8. Επάρκεια χώρου : ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____
9. Παίρνεται φασόν από τρίτους ;
 - Από περιοχή _____
 - Εκτός περιοχής _____
10. Δίνεται φασόν σε τρίτους ;
 - Σε περιοχή _____
 - Εκτός περιοχής _____
11. Κύκλος εργασιών μεταποιητικής δραστηριότητας (σε δρχ) :
 - 1993 _____
 - 1994 _____
 - 1995 _____
 - 1996 _____
 - 1997 _____
12. Συνολικά απασχολούμενο προσωπικό :
 - Αυτοαπασχολούμενοι επιχειρηματίες _____
 - Τεχνικό - παραγωγικό προσωπικό _____
 - Διοικητικό προσωπικό _____
 - Έκτακτο & εποχικό προσωπικό _____

13. Πόσοι είναι πτυχιούχοι τεχνικών ή επαγγελματικών Σχολών από το σύνολο του προσωπικού ;

- Αυτοαπασχολούμενοι επιχειρηματίες _____
- Τεχνικό - παραγωγικό προσωπικό _____

14. Το επίπεδο εξειδίκευσης και εμπειρίας του προσωπικού σας (τρίτοι) είναι :

- Καλό _____
- Μέτριο _____
- Κακό _____

15. Δυνατότητα εξεύρεσης εξειδικευμένου προσωπικού : ΝΑΙ ΌΧΙ

16. Όροι αγοράς πρώτων υλών (%) :

- Μετρητοίς _____
- Πίστωση _____

17. Μέσος χρόνος πίστωσης :

- 30 ημέρες _____
- 60 ημέρες _____
- 90 ημέρες _____
- > 90 ημέρες _____

18. Πωλήσεις έτοιμων προϊόντων (%) :

- Χονδρικώς _____
- Λιανικώς _____

19. Όροι πώλησης χονδρικών πωλήσεων (%) :

- Μετρητοίς _____
- Πίστωση _____

20. Μέσος χρόνος πίστωσης (χονδρικών πωλήσεων) :

- 30 ημέρες _____
- 60 ημέρες _____
- 90 ημέρες _____
- > 90 ημέρες _____

21. Πωλήσεις έτοιμων προϊόντων (%) :

- Περιοχή _____
- Ελλάδα _____
- Εξωτερικό _____

22. Ύψος εξαγωγών (σε δρχ) :

- 1993 _____
- 1994 _____
- 1995 _____
- 1996 _____
- 1997 _____

23. Τόπος προορισμού εξαγωγών (ιεραρχικά 1-2-3-4) :

- Χώρες Ε.Ε _____
- Ανατολικές χώρες _____
- Η.Π.Α _____
- Λοιπές χώρες _____

24. Ανταγωνισμός (%) :

- Τοπικές μονάδες _____
- Εγχώριες μονάδες _____
- Μονάδες εξωτερικού (εισαγωγές) _____

25. Στοιχεία ανταγωνισμού (κατά σπουδαιότητα 1-2-3-4 κλπ.) :

- Τιμές _____
- Εμφάνιση - σχεδιασμός _____
- Ποικιλία _____
- Λοιποί όροι (διακανονισμός) _____

26. Ποσοστιαία συμμετοχή στο συνολικό κόστος :

- Αναλώσεις Α & Β υλών _____
- Αμοιβές προσωπικού _____
- Λοιπές δαπάνες παραγωγής _____
- Διοικητικές δαπάνες και δαπάνες διάθεσης _____

27. Μέσος ετήσιος συντελεστής (%) τελευταίου έτους :

- Μικτού κέρδους _____
- Καθαρού κέρδους _____

28. Δανειακή επιβάρυνση :

- Κεφάλαια κίνησης : ΝΑΙ ή ΌΧΙ
- Δάνεια για επενδύσεις : ΝΑΙ ή ΌΧΙ

29. Τεχνολογική και λειτουργική κατάσταση του εξοπλισμού και εγκαταστάσεων :

- Πολύ καλή _____
- Καλή _____
- Μέτρια _____
- Κακή _____

30. Επενδύσεις τελευταίας πενταετίας (δρχ) :

- Εξοπλισμός & μηχανήματα _____
- Κτιριακές εγκαταστάσεις _____
- Λοιπές επενδύσεις _____

31. Πήρατε επιδοτήσεις - επιχορηγήσεις για τις επενδύσεις αυτές :

ΝΑΙ ή ΟΧΙ

32. Τα τελευταία πέντε χρόνια παράγεται τα ίδια προϊόντα ;

ΝΑΙ ή ΟΧΙ

33. Προτίθεστε στο εγγύς μέλλον να παράξετε νέα προϊόντα ;

ΝΑΙ ή ΟΧΙ

34. Αν ναι, θα είναι :

- Ομοειδή _____
- Συναφή _____
- Ανομοειδή _____

35. Με τον υπάρχοντα εξοπλισμό ή έστω με λίγες προσθήκες και βελτιώσεις, είναι δυνατό να παράξετε νέα προϊόντα ;

ΝΑΙ ή ΟΧΙ

36. Επίπεδο υποστήριξης από την Πολιτεία, Υπηρεσίες και Οργανισμούς (Επιμελητήριο, ΟΠΕ, ΕΟΜΜΕΧ, Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφοριών κλπ)

- Καλό _____
- Μέτριο _____
- Ανεπαρκές _____

37. Έχετε σήμερα ανάγκες από υπηρεσίες και ποιες (ιεραρχικά 1-2-3-4 κλπ);

- Διοικητικές _____
- Οργανωτικές _____
- Μάρκετινγκ _____
- Εξαγωγών _____
- Παραγωγικές _____
- Εκπαιδευτικές _____

- Χρηματοδοτικές _____
- Πληροφόρησης _____
- Προβολής - διαφήμισης _____

38. Προβάλετε σήμερα τα προϊόντα σας και πως ;

- Εκθέσεις _____
- Ενημερωτικά φυλλάδια _____
- Διαφημίσεις στο τύπο - ραδιόφωνο - τηλεόραση _____

39. Σημειώστε ιεραρχικά (1-2-3-4 κλπ) τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζετε σήμερα :

- Παραγωγικά _____
- Οργανωτικά _____
- Φορολογικά _____
- Προσωπικού(καταλληλότητα -εκπαίδευση) _____
- Ανταγωνισμού _____
- Πληροφοριών \ ενημέρωσης _____
- Διάθεσης των προϊόντων _____
- Χρηματοδοτήσεων _____
- Οικονομικά _____
- Επαγγελματικής στέγης _____
- Κόστους παραγωγής _____

40. Για την προβολή της επιχείρησης και των προϊόντων σας, ποιες ενέργειες θεωρείται αναγκαίες, μέσω ενός κατάλληλου φορέα (ΚΕΠΑΒΙ) ή αυτοτελώς :

41. Περιγράψτε τα προβλήματα που αντιμετωπίζεται τόσο εσείς όσο και ο κλάδος και υποβάλλετε επιγραμματικά προτάσεις για την άρση ή την άμβλυνση των προβλημάτων αυτών και τη βελτίωση της προοπτικής του κλάδου :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ ΣΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ή ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ
1.	Θ. & Π. Ζάρρας ΟΕ (Ασημουργική)	Μελ. Γεωγράφου 20	27.361	Αργυρά σκεύη	1972
2.	Στάθης Γεώργιος	Σπηλαιού 14, Πέραμα	81.105	Κοσμήματα	1985
3.	Ευαγγέλου Ηρακλής	Σταυράκι Ιωαννίνων	78.757	Σκεύη	1993
4.	Γ. Καλαμπόκης & Σια ΟΕ	4 ^ο χλμ. Ιωαννίνων-Αθηνών	42.980	Σκεύη - Χυτά	1987
5.	Πλιάκος Γεώργιος	Σπ. Λάμπρου 17	29.551	Σκεύη - Χυτά	1973
6.	Καριοφύλλης Ιωάννης	Ανδρον, Παλαιολόγου 70	36.047	Παραδοσιακά Κοσμήματα - Αντικείμενα	1965
7.	Γκόγκος Στέφανος	Σπηλαιού 44, Πέραμα	81.115	Κοσμήματα	1982
8.	Αναστασίου Χρήστος	Ευρυπίδη Σούρλα	25.461	Κοσμήματα Μινιατούρες	1985
9.	Μαμακής Γεώργιος	Αγία Μαρίνα Ιωαννίνων	63.179	Κοσμήματα	1993
10.	Φίτσας Κων/νος	Ευρυπίδη Σούρλα 2	70.446	Αργυρά - εκκλησιαστικά είδη	1997
11.	Βαφειάδης Αφεντούλης	Χρήστου Πάτση 33	28.863	Κοσμήματα	1998
12.	Οικονόμου Κων/νος	Αβέρωφ 6Γ	23.409	Σκεύη - Χυτά - Κοσμήματα	1965

Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ή ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ
13.	Μουσαφίρης Γεώργιος	Δία 5	34.463	Χυτά - Κοσμήματα	
14.	Γκούντας Σταύρος	Ανδρούσου 1	61.475	Κοσμήματα	1975
15.	Παλιάνγκας Ιωάννης	Γλυκιδών 25 ^ο	35.019	Σκεύη	1995
16.	Υιοί Σ. Μπενέκου Ο.Ε.	Γαριβάλδη 12	22.991	Σκεύη - Μινιατούρες	1983
17.	Παπαγιώτης Χρήστος	Βηλαρά 75	23.387	Σκεύη	1978
18.	Χ. Ευθυμίου Ο.Ε.	Κορνηνών 40	31.148	Χυτά	1976
19.	Βαρτζώκας Κ. & Αν. ΟΕ	Διάκου 4	35.996	Αργυρά εκκλησιαστικά σκεύη	1976
20.	Κατσάνος Θωμάς	Γερβασίου 2	43.958	Σκεύη - Εκκλησιαστικά είδη	1977
21.	Πέτρου Ελευθέριος	Κ. Φρότζου 10	31.316	Σκεύη - Χυτά - Σκαλιστά - Επάργυρα	1976
22.	Κούργιας Κων/νος	Λ. Ελευθερίας 119	61.607	Κοσμήματα	1978
23.	Αφοί Ποσποτική Ο.Ε.	Εθν. Αντιστάσεως 12	22.101	Σκαλιστά - Φωτιστικά - Ασημικά	1995
24.	Γραβάνης Γεώργιος	Σπ. Λάμπου 66B	34.328	Χυτά ασημικά	1976
25.	Β. Μπούκα - Γ. Νούσιας Ο.Ε.	Σακελλαρίου 7	33.908	Σκεύη Αργυρά	1983
26.	Παππός Δημήτριος	Ιωαννίνων 24, Ανατολή	48.592	Ασημένια κοσμήματα	1955

Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ή ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ
27.	Τριμέρης Αβραάμ	Σαφραμπόλεως 2	48.003	Σκεύη	1997
28.	Παπαθανασίου Αγαθοκλής	Ι. Παλαιολόγου 3β	77.639	Κοσμήματα	1983
29.	Δ. Κωτσάκης & Σ. Χορέβας Ο.Ε.	Ανδρ. Παλαιολόγου 45	71.285	Σκεύη	1984
30.	Μπόλος Προκόπης	Χρήστου Σούλη 22	79.978	Σκεύη	1985
31.	Ντόντορος Απόστολος	Φιλιππίδους 8	40.546	Χειροποίητα κοσμήματα	1965
32.	Χρήστου Ιωάννης	Χρ. Περραιβού 10	32.315	Σκεύη - Κοσμήματα	1974
33.	Παπαδήμας Η. - Καραγιάννης Μ. ΟΕ	Χρ. Κατσάρη 12	35.764	Χάλκινα - Αργυρά είδη	1988

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΪΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Σύμφωνα με τις απόψεις εκπροσώπων του κλάδου, με την αργυροχοΐα απασχολούνται σε επίπεδο Νομού Ιωαννίνων 180 περίπου επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις αυτές λειτουργούν νόμιμα και είναι εγκαταστημένες, κατά κύριο λόγο, στην πόλη των Ιωαννίνων και στη γύρω, απ' αυτήν περιοχή.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Από τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων του δείγματος της έρευνας προκύπτει ότι αυτές, στο σύνολό τους είναι μικρού μεγέθους, οικογενειακού χαρακτήρα, που έχουν τη νομική μορφή της ατομικής επιχείρησης και σ' ένα ποσοστό 27%, με βάση το δείγμα ή 20% με βάση τις απόψεις των εκπροσώπων του κλάδου, τη νομική μορφή της ομόρρυθμης εταιρίας.

Παρά τα προβλήματα της αργυροχοΐας των Ιωαννίνων, τα οποία σε μεγάλο βαθμό είναι οργανωτικά, παρατηρείται μία, κατά μέσο όρο, ετήσια εισοδος 5-10 επιχειρήσεων, ενώ η έξοδος αφορά κατά βάση επιχειρηματίες, που συνταξιοδοτούνται και δεν έχουν φυσική συνέχεια (διάδοχη κατάσταση).

Η παρατηρούμενη εισοδος επιχειρήσεων στον κλάδο αφορά, κυρίως, σε μέλη οικογενειών αργυροχόων ή εργαζόμενους τεχνίτες στην αργυροχοΐα, οι οποίοι, αφού κατακτήσουν πλήρως την τέχνη, ξεκινούν δική τους δραστηριότητα.

ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Η αργυροχοΐα στα Γιάννενα, έχει μια μεγάλη και μακρά παράδοση, αφού τα προϊόντα του κλάδου παράγονται, με την συγκεκριμένη τεχνική μόνο στην πόλη αυτή.

Ειδικότερα, τα παραγόμενα προϊόντα του κλάδου, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπροσώπων του κλάδου, κατατάσσονται σε πέντε βασικές κατηγορίες:

- Σκαλιστά σκεύη
- Χυτά (κουταλοπήρουνα κ.λ.π.)
- Μπιζού (κοσμήματα)
- Επάργυρα
- Μπρούντζινα (χάλκινα)

Η κατάταξη, που προηγήθηκε, πραγματοποιήθηκε για τεχνικούς και ουσιαστικούς λόγους και περιγράφει πλήρως την πραγματικότητα. Η σημασία της είναι ιδιαίτερη αφού, όπως θα αναφερθεί και στην συνέχεια, οι περισσότερες μονάδες ειδικεύονται στην παραγωγή μιάς ή το πολύ δύο κατηγοριών προϊόντων και ουδεμίας, όλων των κατηγοριών.

Ο συντριπτικά μεγαλύτερος αριθμός των επιχειρήσεων ασχολείται με την παραγωγή σκαλιστών σκευών (περίπου 40%) και μπιζού (περίπου 50%), ενώ το υπόλοιπο 10% καλύπτουν επιχειρήσεις που παράγουν χυτά (5 επιχειρήσεις) και επιχειρήσεις που παράγουν επάργυρα και μπρούντζινα είδη (6-7 επιχειρήσεις).

Από την παραπάνω κατανομή, επιβεβαιώνεται το γεγονός της εξειδίκευσης του κλάδου σε ορισμένες συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι κάθε διακεκριμένη κατηγορία προϊόντων απαιτεί ιδιαίτερη

ειδίκευση, γνώση και εμπειρία και πολύ περισσότερο, σ' ένα μεγάλο βαθμό, διαφορετικό εξοπλισμό και διαδικασία παραγωγής.

Τα προϊόντα του κλάδου, με το πέρασμα του χρόνου, δεν έχουν υποστεί σημαντικές μεταβολές που να έχουν σχέση με την τεχνική, την ποιότητα, το σχεδιασμό, τη μέθοδο και τη διαδικασία της παραγωγής κ.λ.π, αφού η παραγωγή τους είναι σε μεγάλο βαθμό χειροποίητη και στηριγμένη στην παράδοση.

Άξια μνημόνευσης είναι μια παρατηρούμενη, τα τελευταία τουλάχιστον χρόνια, μετατόπιση, από άλλες κατηγορίες προϊόντων, προς τα μπιζού, των οποίων η ζήτηση είναι αυξημένη και το καταναλωτικό κοινό στο οποίο απευθύνονται μεγάλο, ενώ ταυτόχρονα έχουν μειωθεί αισθητά τα επάργυρα.

Σημειώνεται ότι ενώ η ποιότητα, ο σχεδιασμός, η τεχνική και η αισθητική των υπόλοιπων προϊόντων παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητη, η παραγωγή των μπιζού έχει ένα μαζικό, σχεδόν βιομηχανικό, χαρακτήρα, με συνέπεια την απώλεια των παραδοσιακών χαρακτηριστικών των προϊόντων.

Το σύνολο των προϊόντων του κλάδου έχει μεγάλο και σχεδόν το ίδιο εμπορικό ενδιαφέρον. Εξαιρεση αποτελούν τα επάργυρα, που έχουν περιορισμένη σχετικά ζήτηση. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, πλην των παραδοσιακών, έχουν και τα βιομηχανικά κοσμήματα (μπιζού), τα οποία όμως αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ανταγωνισμού.

Ο σχεδιασμός των προϊόντων πραγματοποιείται από κάθε επιχείρηση, η οποία αντλεί στοιχεία και εμπνεύσης από την τοπική παράδοση. Επιπρόσθετα στοιχεία αντλούνται από ειδικά περιοδικά και σχετικά έντυπα, προσαρμοζόμενα κάθε φορά στις συνθήκες της ζήτησης, τις προτιμήσεις της αγοράς και την τοπική παράδοση.

ΤΗΡΟΥΜΕΝΑ ΒΙΒΛΙΑ

Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι το 100% των επιχειρήσεων του δείγματος τηρεί βιβλία Β' Κατηγορίας. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την νομική μορφή των επιχειρήσεων του κλάδου, που εξαντλείται σ' εκείνη της ομόρρυθμης Εταιρείας.

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Το 58% των ερωτηθεισών επιχειρήσεων δήλωσε ότι χρησιμοποιεί μισθωμένες εγκαταστάσεις και το 42% ιδιοκτήτες.

Η μέση επιφάνεια χώρου ανά επιχείρηση του δείγματος, ήταν 78,5 τ.μ ενώ η επάρκεια του ικανοποιεί τις μισές από τις ερωτηθείσες επιχειρήσεις.

ΦΑΣΟΝ

Από την επεξεργασία των απαντήσεων στις σχετικές ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, προκύπτει ότι ένα ποσοστό της τάξης του 18% περίπου, του δείγματος, παράγει φασόν, για λογαριασμό τρίτων, που προέρχονται κατά 60% από την περιοχή των Ιωαννίνων και κατά 40% εκτός της περιοχής των Ιωαννίνων. Αντίθετα ένα μεγαλύτερο ποσοστό, της τάξης του 27% περίπου, του δείγματος, δίνει φασόν σε τρίτους, που κατά 75% λειτουργούν στην περιοχή των Ιωαννίνων και κατά 25% εκτός Ιωαννίνων.

ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Οι απαντήσεις των επιχειρήσεων του δείγματος στην συγκεκριμένη ερώτηση του ερωτηματολογίου απέδωσαν τα εξής:

- Ο συνολικός τζίρος των επιχειρήσεων του δείγματος, που απάντησαν στην συγκεκριμένη ερώτηση, για την πενταετία 1993-1997, από 240 εκατ. δρχ. το 1993 αυξήθηκε σε 519 εκατ. δρχ. το 1997. Ο συνολικός τζίρος των επιχειρήσεων αυτών, κατά μέσον όρο στην πενταετία, ήταν της τάξης των 356 εκατ.δρχ.

- Ο μέσος όρος του τζίρου ανά επιχείρηση του δείγματος, που απάντησε, για την πενταετία 1993-1997, από 13 εκατ. δρχ. περίπου το 1993 αυξήθηκε στα 19 εκατ.δρχ. περίπου το 1997. Δηλαδή, παρουσίασε μέση ετήσια αύξηση κατά 22%, ενώ κατά μέσον όρον ο ετήσιος τζίρος ανά επιχείρηση ήταν της τάξης των 15 εκατ. δρχ.

Με βάση τα ανωτέρω μια αρχική προσέγγιση του συνολικού κύκλου εργασιών των 180 επιχειρήσεων του κλάδου, θα απέφερε, για το 1997, 3,42 δις δρχ.

Σύμφωνα όμως με τις εκτιμήσεις των εκπροσώπων του κλάδου, ο συνολικός κύκλος εργασιών του κλάδου, για το 1997, εκτιμάται ότι έφτασε τα 5 δις δρχ. Αυτό αποδुकνύει ότι ο δηλωθείς τζίρος, από τις επιχειρήσεις του κλάδου αντιπροσωπεύει το 68% περίπου του πραγματικού τους τζίρου.

Στη συνέχεια το μεγαλύτερο ποσοστό του πραγματοποιηθέντος κύκλου εργασιών προήλθε από την διάθεση σκευών και μπιζού και δευτερευόντως χυτών και μπρούτζινων ειδών, ενώ τα επάργυρα κατείχαν την τελευταία θέση.

Σημειώνεται επίσης ότι, με ελάχιστες εξαιρέσεις που αφορούν σε 5-10 επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις του κλάδου πραγματοποιούν τον ίδιο κύκλο εργασιών, αφού σε μεγάλο βαθμό είναι ισομεγέθεις.

Πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι το 90% του τζίρου πραγματοποιείται από χονδρικές πωλήσεις.

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Η επεξεργασία των απαντήσεων, που δόθηκαν από τις επιχειρήσεις του δείγματος, στην ερώτηση αυτή του ερωτηματολογίου απέδωσε τα εξής:

- Σ' όλες τις επιχειρήσεις αυτοαπασχολούνται μόνιμα, οι επιχειρηματίες (ατομικοί επιχειρηματίες και μέλη Ο.Ε.). Οι απασχολούμενοι επιχειρηματίες στις επιχειρήσεις του δείγματος ανέρχονται σε 57 άτομα, δηλαδή, κατά μέσον όρο, ανά επιχείρηση οι απασχολούμενοι είναι 1,73. Στον αριθμό αυτό θα πρέπει μάλλον να συμπεριλαμβάνονται και τα μέλη των οικογενειών του κλάδου, ο συνολικός αριθμός των αυτοαπασχολούμενων επιχειρηματιών στις 180 επιχειρήσεις ανέρχεται σε 220 περίπου επιχειρηματίες και ο αριθμός των απασχολούμενων μελών των οικογενειών τους ανέρχεται στα 200-250 μέλη. Δηλαδή συνολικά, εκτιμάται ότι στις 180 επιχειρήσεις απασχολούνται 420-450 αυτοαπασχολούμενοι επιχειρηματίες και μέλη των οικογενειών τους. Ο αριθμός αυτός υπερτερεί του αριθμού, που προκύπτει από την πραγματοποιηθείσα έρευνα, με αναγωγή του μέσου όρου αυτοαπασχολούμενων ανά επιχείρηση του δείγματος στο σύνολο των επιχειρήσεων και που είναι 311 άτομα.

- Το 51,5% των επιχειρήσεων του δείγματος δήλωσε ότι απασχολεί τεχνικό παραγωγικό προσωπικό, που κατά μέσον όρο φθάνει τα 2,6 άτομα ανά επιχείρηση που συμμετέχει στο 51,5%.

ΠΡΩΤΗ ΥΛΗ

Σύμφωνα με τις απόψεις των εκπροσώπων του κλάδου το κύκλωμα προμήθειας των πρώτων υλών, δηλαδή κυρίως του ασημιού, αποτελεί σχεδόν άβατο.

Κάθε επιχείρηση προμηθεύεται τις πρώτες ύλες μόνη της. Συνεργασίες για την από κοινού προμήθεια πρώτων υλών δεν υπάρχουν ούτε ακόμη και σε άτυπο επίπεδο. Αυτό έχει ως συνέπεια να "κυκλοφορούν" στην αγορά διάφορες τιμές και επίσης διάφορες ποιότητες.

Έλεγχος της ποιότητας των προμηθευόμενων πρώτων υλών ουσιαστικά δεν πραγματοποιείται και οι συναλλαγές στηρίζονται στην εμπιστοσύνη μεταξύ των αντισυμβαλλομένων. Τις πρώτες ύλες διακινούν αντιπρόσωποι-εισαγωγείς που είναι εγκατεστημένοι κυρίως στην Αθήνα. Η προέλευση της πρώτης ύλης είναι άγνωστη, ενώ πολλές φορές στο παρελθόν έχει διαπιστωθεί να διακινούνται πρώτες ύλες νοθευμένες και με προσμίξεις. Το γεγονός αυτό είχε ως πρόσθετη αρνητική συνέπεια, τα προϊόντα που παρήχθησαν από αυτές και προορίζονταν για εξαγωγές, να ελεγχθούν και να επιστραφούν, δυσφημίζοντας έτσι ολόκληρο τον κλάδο.

Περιορισμένος αριθμός επιχειρήσεων πραγματοποιεί εισαγωγές πρώτων υλών και έλεγχο ποιότητας.

Οι τιμές των πρώτων υλών που πετυχαίνουν οι επιχειρήσεις που πραγματοποιούν εισαγωγές, οι οποίες βεβαίως είναι αυτονόητο ότι αφορούν σημαντικές σχετικά ποσότητες, είναι σημαντικά χαμηλότερες από τις αντίστοιχες των προμηθευόμενων από την Ελληνική αγορά μέσω εισαγωγέων-αντιπροσώπων.

Το κόστος των πρώτων υλών, κυρίως στα παραδοσιακά Γιαννιώτικα προϊόντα από ασήμι, συμμετέχει με μεγάλο ποσοστό στη διαμόρφωση του τελικού κόστους των παραγόμενων προϊόντων(50-60%).

Τέλος, για τους όρους αγοράς των πρώτων υλών τ' αποτελέσματα της δειγματοληπτικής έρευνας των επιχειρήσεων του κλάδου, έδειξαν τα εξής:

- Το 57,5% των επιχειρήσεων του δείγματος αγοράζει τις πρώτες ύλες μόνο μετρητοίς, ενώ όλες οι υπόλοιπες σχεδόν επιχειρήσεις, τις αγοράζουν και μετρητοίς και με πίστωση.
- Από τις επιχειρήσεις, που αγοράζουν τις πρώτες ύλες και μετρητοίς και με πίστωση:
 - το 46% αγοράζει 50% μετρητοίς και 50% με πίστωση
 - το 24% αγοράζει 80% μετρητοίς και 20% με πίστωση
 - το 15% αγοράζει 70% μετρητοίς και 30% με πίστωση
 - το 15% αγοράζει 90% μετρητοίς και 10% με πολύ μικρή πίστωση, δηλαδή σχεδόν μετρητοίς.
- Ο μέσος χρόνος αγοράς πρώτων υλών, προς τις επιχειρήσεις που τις αγοράζουν με πίστωση:
 - κατά 46% είναι 60 ημέρες
 - κατά 31% είναι 30-60 ημέρες
 - κατά 15% είναι 90 ημέρες
 - κατά 8% είναι 30 ημέρες

ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΕΤΟΙΜΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ

Η διάθεση των προϊόντων του κλάδου αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του και για αυτό, αντιμετωπίζεται όσο το δυνατόν πιο διεξοδικά στην διαγνωστική έρευνα του κλάδου.

Ειδικότερα, με βάση την επεξεργασία των απαντήσεων των επιχειρήσεων του δείγματος στις σχετιζόμενες, με το θέμα, ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, προέκυψαν τα εξής:

- Οι επιχειρήσεις του δείγματος πωλούν, κατά 89% χονδρικώς και κατά 11% λιανικώς, τα έτοιμα προϊόντα τους.

- Η λιανική πώληση αφορά σε λίγες επιχειρήσεις, που διαθέτουν και πρατήρια λιανικής πώλησης στην πόλη των Ιωαννίνων, μέσω των οποίων διαθέτουν τα προϊόντα τους στην τοπική αγορά και περισσότερο σε διερχόμενους επισκέπτες και τουρίστες. Από τις επιχειρήσεις αυτές μόνο 2-3 εμπορεύονται και προϊόντα τρίτων, ταυτόχρονα με τα δικά τους, τα οποία, είτε συμπληρώνουν την γκάμα της ιδιοπαραγωγής τους, είτε αφορούν σε συναφή προϊόντα (π.χ. σκαλιστά και χυτά ή σκαλιστά και κοσμήματα).

- Η πλειονότητα των χονδρικών πωλήσεων των επιχειρήσεων του δείγματος γίνεται με πίστωση χρονικής διάρκειας:

κατά 24% , μεγαλύτερης των 90 ημερών

-κατά 30%, από 60 έως 90 ημέρες

-κατά 18%, 60 ημερών

-κατά 15%, από 30 έως 90 ημέρες

-και κατά 3%, 30 ημερών.

Το υπόλοιπο 10% των επιχειρήσεων του δείγματος είτε δεν απάντησε στην συγκεκριμένη ερώτηση, είτε δεν πουλά χονδρικώς.

Ο συνδυασμός του τρόπου πώλησης με τον τρόπο αγοράς της πρώτης ύλης και με βάση το ότι το κόστος της πρώτης ύλης όπως προαναφέρθηκε αποτελεί το 50-60% του συνολικού κόστους παραγωγής, προκύπτει μία διαρκής ανάγκη σε κεφάλαια κίνησης, που επιβαρύνει το κόστος παραγωγής.

Το σύνολο των επιχειρήσεων του δείγματος, διαθέτει τα προϊόντα του σ' όλη την Ελλάδα και επιπλέον:

- το 78% των επιχειρήσεων αυτών τα διαθέτει και στην περιοχή των Ιωαννίνων

- το 28% των επιχειρήσεων αυτών πραγματοποιεί και εξαγωγές

Οι εξαγωγές, για όσες επιχειρήσεις από το δείγμα απάντησαν στην σχετική ερώτηση, κυμάνθηκαν στην τελευταία πενταετία κατά μέσο όρο, στα 51 εκατ.δρχ./ έτος. Ο μέσος όρος αυτός είναι επηρεασμένος από μία έξαρση των εξαγωγών του 1997, που από 43 εκατ.δρχ., κατά μέσον όρον στην τετραετία '93-'96, μόνο το 1997 έφθασαν τα 84 εκατ.δρχ. Τα παραπάνω μεγέθη των εξαγωγών φαίνονται υποτιμημένα με βάση τις εκτιμήσεις των εκπροσώπων του κλάδου (φαινόμενο που παρατηρήθηκε άλλωστε και στην εκτίμηση του κύκλου εργασιών του κλάδου), αλλά σε καμία περίπτωση αυτές δεν ξεπέρασαν, τουλάχιστον για το 1997, τα 200 εκατ.δρχ. Γενικά, κοινή είναι η πεποίθηση ότι οι εξαγωγές του κλάδου είναι δυστυχώς, μικρές και απευθύνονται κυρίως προς τη Γερμανία, την Ιαπωνία, την Αγγλία, τις Η.Π.Α., τον Καναδά, την Πορτογαλία κ.λ.π, (η έρευνα απέδειξε ότι οι εξαγωγές των επιχειρήσεων, προορίζονται κατά 73% προς τις Χώρες της Ε.Ε., κατά 54% προς τις Η.Π.Α. και κατά 36% προς τις Λοιπές Χώρες,

πλην των Ανατολικών), ενώ πραγματοποιούνται από περίπου 10 επιχειρήσεις, που είναι οι συγκριτικά μεγαλύτερες και καλύτερα οργανωμένες. Οι εξαγωγές αφορούν, κατά κύριο λόγο, στα μπιζού (όχι μόνο παραδοσιακά) και λιγότερο στα παραδοσιακά σκαλιστά και χυτά.

Τέλος, πρέπει να σημειωθούν και τα εξής, ως προς τις εξαγωγές:

- Δεν υφίσταται, ούτε σε οργανωμένο, ούτε, πολύ περισσότερο, σε συλλογικό επίπεδο, απόλυτα οργανωμένη και αποτελεσματική προσπάθεια πραγματοποίησης εξαγωγών.
- Εκτιμάται ότι υπάρχουν πολύ μεγάλα περιθώρια εξαγωγών, τόσο σε χώρες της Ε.Ε., όσο και σε Τρίτες χώρες, με έμφαση στις χώρες όπου υπάρχει μεγάλη ομογένεια.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Από την επεξεργασία των απαντήσεων των επιχειρήσεων, σε σχετικές, με τον ανταγωνισμό, ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, προκύπτουν τα εξής:

Η πλειονότητα των επιχειρήσεων του δείγματος εκτιμά ή θεωρεί ότι κινδυνεύει από τον ανταγωνισμό των άλλων μονάδων του κλάδου, που λειτουργούν στην περιοχή των Ιωαννίνων και από τις λοιπές εγχώριες μονάδες του κλάδου και λιγότερο από τις εισαγωγές.

Τα σημαντικότερα τέσσερα στοιχεία που επιδρούν στον ανταγωνισμό κατά σειρά σπουδαιότητας, όπως επιλέχθηκαν από τις επιχειρήσεις του δείγματος, είναι:

- η τιμή
- η ποιότητα
- η εμφάνιση-σχεδιασμός
- η ποικιλία

Στην συνέχεια, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι τοποθετήσεις των εκπροσώπων του κλάδου, σχετικά με τον ανταγωνισμό.

Ειδικότερα, από την επεξεργασία των θέσεων και εκτιμήσεων τους, προκύπτουν τα εξής:

Επιβεβαιώνεται το αποτέλεσμα της έρευνας, ως προς το ότι οι επιχειρήσεις θεωρούν ότι κινδυνεύουν περισσότερο από τον ανταγωνισμό των λοιπών τοπικών μονάδων, δεδομένου ότι αποτελεί μεγάλο πρόβλημα, μεταξύ των τοπικών επιχειρήσεων, η αντιγραφή των σχεδίων των προϊόντων της μίας επιχείρησης από την άλλη.

Ο ανταγωνισμός, που υφίστανται οι τοπικές επιχειρήσεις από άλλες εγχώριες, δηλαδή εκτός Ιωαννίνων, μονάδες, εφόσον αναφέρεται στα παραδοσιακά προϊόντα, μάλλον πρέπει να θεωρείται αμελητέος.

Σε καμιά άλλη πόλη της χώρας δεν παράγονται προϊόντα του κλάδου, με την ίδια ποιότητα, τεχνική, διαδικασία, σχεδιασμό και εμφάνιση.

Η παράδοση διατηρείται σχεδόν αναλλοίωτη και δεν έχει μεταφερθεί σε άλλες περιοχές ούτε ακόμη και από Γιαννιώτες τεχνίτες. Ειδικότερα, για κάθε κατηγορία προϊόντος, αναφέρονται τα ακόλουθα, σε σχέση με τον εγχώριο ανταγωνισμό:

- Σκαλιστά σκεύη: Παράγουν ορισμένα εργαστήρια μόνο των Αθηνών και καμιάς άλλης περιοχής όχι όμως με τον τρόπο και την τεχνική των Γιαννιώτικων.
- Χυτά: Δεν παράγονται όμοια ή συναφή σχεδόν πουθενά στη χώρα.

•Μπιζού:Παράγονται σχεδόν σε ολόκληρη τη χώρα αλλά όχι με παραδοσιακό τρόπο. Επομένως όσα και όποια μπιζού παράγονται στα Γιάννενα μαζικά, αντιμετωπίζουν μεγάλο εγχώριο ανταγωνισμό. Όσα όμως παράγονται παραδοσιακά (τα λιγότερα όμως συγκριτικά) δεν αντιμετωπίζουν οξύ εγχώριο ανταγωνισμό.

•Επάγγυρα:Παράγονται και σε άλλες περιοχές της χώρας, όχι όμως με τον ίδιο παραδοσιακό τρόπο. Η ζήτηση τους όμως είναι μειωμένη με τάσεις και περαιτέρω μείωσης.

•Μπρουτζίνα:Παράγονται και σε άλλες περιοχές της χώρας. Τα παραγόμενα τοπικά με παραδοσιακό τρόπο δεν αντιμετωπίζουν οξύ ανταγωνισμό.

Από τα στοιχεία που εκτέθηκαν, προκύπτει ότι τα προϊόντα της καθ' αυτό παραδοσιακής τέχνης και τεχνικής, δεν υφίστανται ιδιαίτερο ανταγωνισμό.

Ο όποιος ανταγωνισμός, αφορά τα ίδια προϊόντα που παράγονται με διαφορετική όμως τεχνική και τρόπο. Οξύτερο εγχώριο ανταγωνισμό πάντως υφίστανται τα μπιζού, τα οποία παράγονται σε πολύ μεγάλες ποσότητες μαζικά και όχι παραδοσιακά.

Σ' ότι έχει σχέση με τον διεθνή ανταγωνισμό, αναφέρονται τα ακόλουθα:

Εκτός από τα κοσμήματα, που κυρίως παράγονται σε χώρες της Ασίας (Ταϊλάνδη, Χονγκ Κόνγκ κ.λ.π.) και ανταγωνίζονται με μεγάλη επιτυχία τα αντίστοιχα Ελληνικά προϊόντα, αφού διαθέτουν χαμηλή τιμή, καλή εμφάνιση και καλή ποιότητα, παρατηρείται και μία μαζική παραγωγή σκαλιστών σκευών και χυτών σε Πορτογαλία και Ιταλία και δευτερευόντως σε Ισπανία.

Τα προϊόντα αυτά παράγονται, σε περιορισμένη έστω κλίμακα και χειροποίητα. Κυρίως φθάνουν σε ένα παραγωγικό σημείο βιομηχανικά, ενώ στη συνέχεια είναι δυνατό να ολοκληρώνεται η παραγωγή τους και με το χέρι. Πολλές από τις επιχειρήσεις, που παράγουν τα προϊόντα τους αυτά είναι μεγάλου μεγέθους, διαθέτουν δε σύγχρονο και παραγωγικό εξοπλισμό. Για το λόγο αυτό οι μικρές συνήθως Ελληνικές ομοειδείς επιχειρήσεις δεν είναι δυνατόν να τις ανταγωνιστούν αποτελεσματικά. Το πρόβλημα αυτό επιτείνεται ακόμη περισσότερο όταν τα τοπικά προϊόντα δεν είναι πιστοποιημένα και δεν προβάλλονται επαρκώς. Η μόνη εφικτή λύση είναι το Ελληνικό προϊόν να προβληθεί ως παραδοσιακό και χειροποίητο και να απευθύνεται σε μια ξεχωριστή, σε μεγάλο βαθμό, αγορά, θεωρούμενο ανωτέρας ποιότητας, πιστοποιημένο και ονομασίας προέλευσης.

Εισαγωγές όμοιων προϊόντων δεν πραγματοποιούνται, αφού η Γιαννιώτικη τεχνική είναι παγκόσμια μοναδική. Εξαίρεση βέβαια αποτελούν τα μαζικά παραγόμενα μπιζού, τα οποία εισάγονται σε μεγάλες ποσότητες κυρίως από την Ταϊλάνδη, το Χονγκ Κόνγκ και την Ιταλία. Τελευταία παρατηρείται μια σχετική δραστηριότητα, που έχει σχέση με Ισπανικά προϊόντα, τα οποία αρχίζουν να παράγονται αθρόα. Πράγματι, τα εισαγόμενα μπιζού ανταγωνίζονται πλήρως και από καλύτερες θέσεις τα εγχώρια παραγόμενα, αφού διατίθενται σε χαμηλές τιμές διαθέτουν δε καλή ποιότητα και εξίσου καλή εμφάνιση. Δυστυχώς η χώρα μας έφτασε στο σημείο να τα αντιγράφει και μάλιστα κακότεχνα. Η κατάσταση βέβαια αυτή αφορά αμιγώς τα μαζικά παραγόμενα προϊόντα και όχι τα παραδοσιακά, των οποίων η εμπορική κίνηση είναι συγκριτικά μικρότερη, τα οποία δεν

αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα, αφού διατίθενται σε μια διαφορετική αλλά μικρότερη αγορά.

Τα υποκατάστατα των άλλων παραδοσιακών προϊόντων (σκαλιστά, χυτά κ.λ.π.) δεν φαίνεται να επηρεάζουν σημαντικά και άμεσα τα "Γιαννιώτικα", αφού πρόκειται για προϊόντα καλής μεν ποιότητας και τεχνικής, κατασκευασμένα όμως όχι με τον γνωστό παραδοσιακό τρόπο, την τεχνική και τον σχεδιασμό. Παρά ταύτα όμως, έμμεσα έστω, επηρεάζουν τα τοπικά παραδοσιακά προϊόντα, ιδιαίτερα τις προτιμήσεις των καταναλωτών, που δεν έχουν σαφή γνώση των προϊόντων.

Το κόστος παραγωγής των Γιαννιώτικων προϊόντων και ειδικότερα εκείνων που παρόμοια παράγονται σε άλλες περιοχές της χώρας, είναι συγκριτικά αυξημένο. Η συγκριτική αυτή αύξηση εντοπίζεται κυρίως στις τιμές των πρώτων υλών (στο κέντρο ειδικότερα υπάρχουν καλύτερες ευκαιρίες για περισσότερο συμφέρουσες αγορές) και στο κόστος κατασκευής και συντήρησης των καλουπιών, που στις μεγαλύτερες πόλεις (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) είναι χαμηλότερο, ενώ επιπρόσθετα απαιτεί μικρότερο χρόνο.

Το κόστος παραγωγής των τοπικά παραγόμενων προϊόντων, σε σχέση με το αντίστοιχο όποιων όμοιων ή έστω ομοειδών εισάγονται, είναι αυξημένο.

Οι λόγοι είναι ότι τα μπιζού που παράγονται κυρίως στις χώρες της Ασίας επιβαρύνονται με μικρότερες δαπάνες εργατικών, λόγω της φθηνότερης εκεί εργασίας, ενώ τα Ευρωπαϊκά, παράγονται κατά κύριο λόγο από μεγάλες επιχειρήσεις που είναι καλά οργανωμένες και έχουν επιτύχει οικονομίες κλίμακας. Δυστυχώς, σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρείται το φαινόμενο Γιαννιώτες παραγωγοί μπιζού, να αντιγράφουν και μάλιστα με κακό τρόπο τα εισαγόμενα βιομηχανικά προϊόντα, ρίχνοντας ακόμη και την ποιότητα τους, με σκοπό να τα ανταγωνιστούν αποτελεσματικά. Οι Ελληνικές και τοπικές μονάδες, λόγω του αυξημένου συγκριτικά κόστους τους και του μικρού συνήθως μεγέθους τους, δεν είναι σε θέση να ανταγωνιστούν με ίσους όρους τις Ασιατικές ομοειδής μονάδες, με συνέπεια οι εισαγωγές τέτοιων προϊόντων να είναι αυξημένες και συνεχώς αυξανόμενες (σήμερα καλύπτουν το 60-70% της εγχώριας κατανάλωσης). Εκφράζονται βάσιμοι φόβοι ότι την ερχόμενη πενταετία η κατάσταση θα επιδεινωθεί ακόμα περισσότερο.

Όλα τα ως άνω εκτεθέντα, σε συνδυασμό και με τα όσα αναφέρονται στο επόμενο κεφάλαιο, καταδεικνύουν τον υφιστάμενο ανταγωνισμό του κλάδου.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Από την επεξεργασία των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων του δείγματος (όσων φυσικά έδωσαν τέτοια στοιχεία) προκύπτουν τα εξής:

ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Η σύνθεση του συνολικού κόστους λειτουργίας, με βάση τα στοιχεία 24 επιχειρήσεων από τις 33 του δείγματος είναι:

Αναλώσεις Α' και Β' υλών	57%
Αμοιβές προσωπικού	13%
Λοιπές δαπάνες παραγωγής	20%
Δαπάνες διοίκησης και διάθεσης	10%
Συνολικό κόστος λειτουργίας	100%

Η παραπάνω σύνθεση του μέσου κόστους λειτουργίας, φαίνεται να είναι αντιπροσωπευτική για τις επιχειρήσεις του κλάδου, με βάση τα επιμέρους στοιχεία, που μέχρι τώρα έχουν αναλυθεί (π.χ κόστος πρώτων υλών κλπ).

ΜΙΚΤΑ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ

Ο μέσος όρος του ποσοστού μικτού κέρδους προς τον κύκλο εργασιών, με βάση τις σχετικές απαντήσεις 21 επιχειρήσεων, προσδιορίζεται στο 51% και του ποσοστού των καθαρών κερδών, στο 27%. Αυτό σημαίνει, ότι το περιθώριο του κύκλου εργασιών, μίας επιχείρησης του κλάδου, για διοικητικές δαπάνες, δαπάνες διάθεσης και χρηματοοικονομικές, ανέρχεται σε 22%.

ΔΑΝΕΙΑΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ

Η πλειονότητα των ερωτηθεισών επιχειρήσεων δήλωσε ότι δεν δανειοδοτείται, ούτε για κεφάλαια κίνησης, ούτε για τις επενδύσεις.

Ο συνδυασμός των παραπάνω αποτελεσμάτων αποδυναμώνει την πραγματικότητά τους (μέση κατάσταση), δεδομένου ότι εφόσον δεν υφίσταται δανειακές επιβαρύνσεις και υψηλές δαπάνες διάθεσης, το περιθώριο κάλυψής τους σε ποσοστό 22%, θεωρείται ως πραγματικό. Οι όποιες αμφιβολίες υπάρχουν, περιορίζονται μόνο ως προς το ποσοστό του μικτού κέρδους, που είναι δύσκολο να διασταυρωθεί.

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ, ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η επεξεργασία των απαντήσεων, που δόθηκαν από τις επιχειρήσεις του δείγματος, στις σχετικές ερωτήσεις του ερωτηματολογίου απέδωσε τα εξής:

Η πλειονότητα των επιχειρήσεων (73%) θεωρεί την τεχνολογική και λειτουργική κατάσταση του εξοπλισμού και των εγκαταστάσεών της, από μέτρια έως καλή. Αντίθετα το 15% των ερωτηθεισών επιχειρήσεων την θεωρεί κακή και μόνον το 12% την θεωρεί πολύ καλή.

Το 52% των ερωτηθεισών επιχειρήσεων δεν πραγματοποίησε επενδύσεις κατά την τελευταία πενταετία, ενώ οι υπόλοιπες πραγματοποίησαν επενδύσεις, που αφορούσαν:

- κατά 66% σε εξοπλισμό και μηχανήματα
- κατά 22% σε κτιριακές εγκαταστάσεις και
- κατά 12% σε λοιπές επενδύσεις

Για την υλοποίηση των επενδύσεων αυτών, μόνο το 27% των επιχειρήσεων, χρησιμοποίησε επιχορηγήσεις-επιδότησεις.

-το 67% των ερωτηθεισών επιχειρήσεων δήλωσε ότι τα τελευταία χρόνια παράγει σταθερά τα ίδια προϊόντα, ενώ το 79% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι προτίθεται στο εγγύς μέλλον να προχωρήσει στην παραγωγή και νέων προϊόντων, τα οποία θα είναι:

-το 42% των επιχειρήσεων που προτίθενται να τα παράγει δήλωσε ότι θα είναι συναφή με τα ήδη παραγόμενα.

-το 31% ότι θα είναι ομοειδή και

-μόνο το 27% ότι θα είναι ανομοειδή

Η ευελιξία του υφιστάμενου παραγωγικού εξοπλισμού των μονάδων, που ερευνήθηκαν, φαίνεται να είναι αρκετά καλή, αφού το 73% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι μπορεί να παράγει νέα προϊόντα, με τον υπάρχοντα εξοπλισμό ή έστω με λίγες προσθήκες και βελτιώσεις.

Στα αποτελέσματα αυτά πρέπει να προστεθούν και οι εξής διαπιστώσεις, με βάση τις απόψεις των εκπροσώπων του κλάδου:

Επιβεβαιώνεται το αποτέλεσμα της έρευνας ως προς το ότι το μέσο επίπεδο του εξοπλισμού είναι μέτριο και ανανεώνεται κυρίως τμηματικά με αργούς ρυθμούς, κατά βάση με αυτοχρηματοδότηση, αφού πολύ λίγες επιχειρήσεις έχουν κάνει χρήση των κινήτρων διάφορων Αναπτυξιακών Νόμων, Προγραμμαμάτων ή Κανονισμών.

Οξύτερο πρόβλημα παρουσιάζουν οι επιχειρήσεις που παράγουν σκαλιστά σκεύη, αφού καμιά από αυτές δεν είναι παραγωγικά αυτοδύναμη, αναγκαζόμενες να δίνουν μέρος της διαδικασίας παραγωγής (ορισμένες τουλάχιστον εργασίες) σε ειδικά εργαστήρια. Οι εργασίες αυτές αφορούν συνήθως την έλαση και το τορνάρισμα και δευτερευόντως τη χύτευση (ακόμα και πολλά από τα μικρότερα εργαστήρια διαθέτουν υποτυπώδη χυτήρια). Αυτό έχει ως συνέπεια την αύξηση του κόστους και σε πολλές περιπτώσεις την υπαβάθμιση της ποιότητας. Τέτοια εργαστήρια λειτουργούν στα Γιάννενα 2-3 και αναλαμβάνουν όλο τον όγκο της ντόπιας παραγωγής.

Οι μονάδες, που παράγουν τις άλλες κατηγορίες προϊόντων (μπιζού κ.λ.π), διαθέτουν συνήθως πλήρη αυτοτέλεια και αυτοδυναμία αλλά όχι σύγχρονο και παραγωγικό εξοπλισμό, γεγονός που επηρεάζει επίσης αρνητικά τη διαμόρφωση

του κόστους και την ποιότητα, επιπρόσθετα δε περιορίζει την παραγωγή σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Ελάχιστες επιχειρήσεις, που δεν υπερβαίνουν συνολικά τις 10, έχουν σχετικά πλήρη και σύγχρονο εξοπλισμό και για το λόγο αυτό είναι περισσότερο ανταγωνιστικές.

Σύγκριση, τόσο του επιπέδου, όσο και της τεχνολογικής κατάστασης του εξοπλισμού των ντόπιων επιχειρήσεων, με το αντίστοιχο μεγάλων Ευρωπαϊκών ή άλλων επιχειρήσεων, δεν είναι δυνατή. Οι ξένες επιχειρήσεις υπερτερούν σημαντικά έναντι των ντόπιων, οι οποίες είναι ουσιαστικά εργαστήρια οικογενειακού χαρακτήρα. Σημειώνεται ότι ορισμένα περίπλοκα αλλά αναγκαία μηχανήματα του κλάδου είναι ακριβά και επομένως απαιτούνται μεγάλες επενδύσεις. Το πρόβλημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, παρότι αναφερόμαστε ακόμα και σε παραδοσιακά και χειροποίητα προϊόντα, αφού για ένα μέρος της παραγωγικής διαδικασίας και πρώτου το προϊόν φθάσει σε σημείο παρέμβασης με το χέρι, απαιτείται σύγχρονος εξοπλισμός ώστε να μειώνεται το κόστος, να υπάρχει ομοιομορφία στην παραγωγή και τέλος μεγάλες αποδόσεις.

ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ

Κοινή και κυρίως οργανωμένη προσπάθεια προώθησης δεν υφίσταται. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα μειονεκτήματα του κλάδου, του οποίου τα μέλη χαρακτηρίζονται από μία έντονη καχυποψία και από μια πρακτική απροθυμία συνεργασιών σε οποιοδήποτε επίπεδο μεταξύ τους.

Σε λίγες περιπτώσεις και σε καθαρά διαπροσωπικό επίπεδο, ορισμένες επιχειρήσεις συνεργάζονται περιστασιακά και κυρίως εξ' ανάγκης, στην απούκοινου διάθεση των προϊόντων τους, κατά βάση αυτών που συμπληρώνουν τη γκάμα ή τον όγκο μεγάλων παραγγελιών π.χ. σκεύη-χυτά κ.λ.π.

Καμία επιχείρηση δεν διαθέτει αυτοτελές και οργανωμένο δίκτυο πωλήσεων, με εξαίρεση 1-2. Η κάθε μία ξεχωριστά, με τον ίδιο ή τους ίδιους τους επιχειρηματίες-φορείς, δειγματίζει σε ολόκληρη τη χώρα, σε τακτά χρονικά διαστήματα, τα προϊόντα της και διαθέτει επί τόπου ορισμένα, παίρνει παραγγελίες ή δημιουργεί τις προϋποθέσεις να δεχθεί παραγγελίες. Ορισμένες επιχειρήσεις διαθέτουν τα προϊόντα τους μέσω ειδικών "γραφείων" που εδρεύουν κυρίως στη Αθήνα και ειδικεύονται στην προώθηση τέτοιων προϊόντων.

Επειδή το παραδοσιακό προϊόν είναι επώνυμο, παρά τα προβλήματα στην οργάνωση της διάθεσης, έχει αυξημένη ζήτηση.

Σε κλαδικές εκθέσεις ή άλλους χώρους μαζικής προβολής και προώθησης συμμετέχουν ελάχιστες επιχειρήσεις. Ένα σημαντικό πρόβλημα είναι ότι αν δεχθούν αυξημένες παραγγελίες αδυνατούν να τις εκτελέσουν, λόγω της μικρής τους δυναμικότητας.

Μεμονωμένη προβολή και προώθηση των προϊόντων (διαφήμιση, έντυπα κ.λ.π.) κάνουν μόνο 2-3 επιχειρήσεις και αυτές όμως σε περιορισμένη κλίμακα.

Διάφοροι φορείς (Ο.Π.Ε., Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ., Επιμελητήρια, Σωματείο Ασημουργών κ.λ.π.) έχουν κατά καιρούς αναλάβει μια σχετική οργανωμένη προσπάθεια προβολής των προϊόντων του κλάδου, χωρίς όμως συνέχεια.

Μόνο μία επιχείρηση συμμετέχει οργανωμένα σε εκθέσεις, ενώ οι υπόλοιπες πραγματοποιούν εξαγωγές κατά βάση μέσω μεταναστών ή πελατών, που

γνωρίζουν με διάφορους τρόπους το Γιαννιώτικο παραδισιακό προϊόν και επισκέπτονται εδώ τις επιχειρήσεις. Ορισμένες επιχειρήσεις δειγματίζουν τα προϊόντα τους σε πελάτες διαφόρων χωρών του εξωτερικού και με τον τρόπο αυτό παίρνουν παραγγελίες.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό η έλλειψη ενεργειών προώθησης και προβολής των προϊόντων του κλάδου, στοιχείο, που θεωρείται απόλυτα αναγκαίο δεδομένου ότι τα τοπικά παραδοσιακά παραγόμενα προϊόντα, τα οποία βέβαια απευθύνονται σε αγορές ξεχωριστής αισθητικής και οικονομικής προέλευσης, είναι αναγκαίο να προβάλλονται επαρκώς και να τονίζεται ο ιδιαίτερος χαρακτήρας και τα χαρακτηριστικά τους, απευθυνόμενα σε μία αγορά που είναι σε θέση να τα ξεχωρίζει και να τα αναζητά.

ΕΠΙΠΕΔΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ-ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Με βάση τις απαντήσεις των επιχειρήσεων του δείγματος στην συγκεκριμένη ερώτηση προκύπτει ότι το επίπεδο υποστήριξης του κλάδου από την πολιτεία, τις Υπηρεσίες κ.λ.π. :

- το 73% των επιχειρήσεων το θεωρεί ως ανεπαρκές
- το 18% ως καλό και
- το 19% ως μέτριο.

Από ποιές υπηρεσίες έχει ανάγκη ο κλάδος

Οι υπηρεσίες που οι επιχειρήσεις του δείγματος επέλεξαν ως τις άμεσα αναγκαίες, κατά σειρά σπουδαιότητας είναι :

- Προβολής - Διαφήμισης
- Χρηματοδότησης
- Μάρκετινγκ εσωτερικής και εξωτερικής αγοράς
- Πληροφόρησης
- Υπηρεσίες που σχετίζονται με την παραγωγή
- Οργανωτικές

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Τα κυριότερα προβλήματα, που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του δείγματος, είναι κατά σειρά σπουδαιότητας:

- Η χρηματοδότηση
- Η διάθεση των προϊόντων
- Η φορολόγηση
- Το υψηλό κόστος παραγωγής
- Ο ανταγωνισμός
- Η επαγγελματική στέγη
- Η έλλειψη πληροφόρησης
- Η έλλειψη ελέγχου ποιότητας
- Η έλλειψη πιστοποίησης
- Η έλλειψη σύγχρονου και παραγωγικού εξοπλισμού
- Η αδυναμία εξεύρεσης κατάλληλου προσωπικού
- κ.λ.π.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά την διάγνωση της υφιστάμενης κατάστασης της αργυροχοΐας στην περιοχή των Ιωαννίνων, κρίνεται σκόπιμο να παρατεθούν, στη συνέχεια κάποια γενικά στοιχεία, που αφορούν, τόσο τοπικά στον κλάδο, όσο και πανελλαδικά, προκειμένου να εξαχθούν τα τελικά συμπεράσματα από την διαγνωστική προσέγγιση του κλάδου.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ Ν.ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Στον Πίνακα που ακολουθεί 2.1, δίνονται διάφορα στοιχεία της οικονομίας του Ν.Ιωαννίνων και της αργυροχοΐας, προκειμένου να δοθεί μία γενική εικόνα, για τη συμμετοχή, την σημασία της αργυροχοΐας στην οικονομία του Νομού. Ειδικότερα, από την σύγκριση των διαφόρων στοιχείων του Πίνακα αυτού προκύπτουν τα εξής:

- Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.) του κλάδου της Μεταποίησης, στον οποίο ανήκει και η αργυροχοΐα, στον Ν.Ιωαννίνων, το 1994 ήταν 15.734 εκατ.δρχ. και αποτελούσε το 9% του συνολικού Α.Ε.Π. του Νομού.

- Ο αριθμός των απασχολούμενων στον Ν.Ιωαννίνων, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 1991, ήταν 50.997 άτομα, από τα οποία στην Μεταποίηση απασχολούνταν 5.794 άτομα, δηλαδή το 11%. Από τους παραπάνω απασχολούμενους, η αργυροχοΐα, απασχολεί σήμερα 800 άτομα περίπου. Αυτό αποδुकνύει ότι η αργυροχοΐα απασχολεί το 14% περίπου του συνόλου των απασχολούμενων στην Μεταποίηση και το 1,6% του συνόλου των απασχολούμενων στον Νομό Ιωαννίνων.

- Ο συνολικός Κύκλος Εργασιών της αργυροχοΐας, όπως αυτός εκτιμήθηκε κατά την πραγματοποιηθείσα έρευνα του κλάδου, ως ο επίσημα δηλωμένος, ανέρχεται σήμερα στα 3,5 δις δρχ. περίπου.

Από τα παραπάνω ενδεικτικά αναφερόμενα, προκύπτει η ιδιαίτερη σημαντική συμμετοχή της αργυροχοΐας στην απασχόληση του Νομού, που αποκτά ιδιαίτερη σημασία αν συνυπολογιστεί το συνεχές αυξανόμενο ποσοστό της ανεργίας στην Νομό.

Επίσης, καθόλου αμελητέα, όπως αποδεικνύεται, είναι η συμβολή της αργυροχοΐας και στα υπόλοιπα μεγέθη της οικονομίας του Νομού.

Τέλος, δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής η γενικότερη έμμεση συμβολή της αργυροχοΐας, στο υπόλοιπο κοινωνικοοικονομικό γίνεσθαι του Νομού, λόγω του παραδοσιακού της στοιχείου, που μπορεί ν' αποτελέσει πόλο έλξης και στοιχείο προώθησης και προβολής της περιοχής.

Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΪΑΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΑ

Συνολικά, η Ελληνική Αργυροχρυσοχοΐα, σύμφωνα με εκτιμήσεις των εκπροσώπων του κλάδου (ΠΑΒΑΚΩ κ.λ.π), αριθμεί περίπου 7.000 καταστήματα από τα οποία:

- 4.000 περίπου είναι καταστήματα λιανικής πώλησης και
- 3.000 περίπου είναι εργαστήρια.

Από τα εργαστήρια αυτά τα 2.000 είναι εγκατεστημένα στην περιφέρεια Πρωτευούσης (στοιχεία του Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Αθηνών).

Ο κλάδος πανελλαδικά απασχολεί περίπου 50.000 εργαζομένους(από σχετικό δημοσίευμα σελ.16 "Επενδυτής" 1/6/97).

Γενικά, σύμφωνα με παράγοντες της αγοράς, η θετική πορεία του κλάδου τα τελευταία χρόνια, αφορά κατά βάση στις εύρωστες και μεγάλες επιχειρήσεις του κλάδου και όχι το σύνολο των μονάδων, που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή ή εμπορία κοσμημάτων.

Οι βασικοί λόγοι, που το σύνολο του κλάδου, πλην των μεγάλων βιομηχανιών, που κατά βάση είναι εξαγωγικού χαρακτήρα, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μία εμφανή κάμψη, είναι:

- η συμπίεση των εισοδημάτων των καταναλωτών
- η μείωση της τουριστικής κίνησης της Ελλάδας
- ο έντονος ανταγωνιστικός χαρακτήρας, που έχει αποκτήσει ο κλάδος.

Στη συνέχεια, με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 2.2 που ακολουθεί, προκύπτει ότι ο κλάδος της αργυροχοΐας παρουσιάζει, κατά την τετραετία 1991-1994, στο εμπορικό του ισοζύγιο, έλλειμα, ως αποτέλεσμα των μεγαλύτερων εισαγωγών από τις εξαγωγές. Ειδικότερα:

-Οι εισαγωγές κινήθηκαν με μία συνεχή αυξητική τάση, η οποία από 3,2% το 1992, έγινε 14,6% το 1993 και σχεδόν τριπλασιάστηκε το 1994 φθάνοντας το 38%. Η εξέλιξη αυτή των εισαγωγών διαμόρφωσε μία μέση ετήσια αύξηση κατά 19%, για την τετραετία 1991-1994.

-Οι εξαγωγές παρουσίασαν το 1992 μείωση, σε σχέση με το 1991, κατά 54%, το 1993 παρουσίασαν αύξηση, σε σχέση με το 1992, κατά 105,5% και το 1994, παρουσίασαν αύξηση, σε σχέση με το 1993, κατά 26%. Η εξέλιξη αυτή των εξαγωγών, διαμόρφωσε για την τετραετία 1991-1994, μία μέση ετήσια αύξησή τους, κατά 25,7%.

-Η σύγκριση των εξελίξεων των εισαγωγών με τις εξαγωγές σε συνδυασμό και με το ποσοστό κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές, το οποίο κινήθηκε μεταξύ 51% μέγιστο και 22,6% ελάχιστο ή κατά μέσον όρο στο 38% περίπου, απέφεραν το έλλειμα του εμπορικού ισοζυγίου του κλάδου, που δεν φαίνεται ν' άλλαξε τα χρόνια, που ακολούθησαν μέχρι σήμερα.

	1991	1992	1993	1994
Εισαγωγές	35.236.000	36.363.000	41.665.000	57.500.000
Εξαγωγές	17.996.000	8.209.000	16.871.000	21.245.000
Έλλειμα	17.240.000	28.153.000	24.794.000	36.255.000
Ποσοστό κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές	51%	22,6%	40,5%	36,9%

Πίνακας 2.2 Εμπιρικό ισοζύγιο κοσμημάτων και ειδών χρυσοχοΐας-αργυροχοΐας (ΔΟΛ. Η.Π.Α.)

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΡΓΥΡΟ

Σύμφωνα με δημοσιευμένα στοιχεία του 1998, στις 4/2/1998 ο άργυρος έφθασε στα 7,05 δολάρια η ουγκιά. Η τιμή αυτή είναι η υψηλότερη των δέκα τελευταίων ετών, με αποτέλεσμα το πολύτιμο αυτό μέταλλο ν' αρχίσει να ενδιαφέρει και πάλι τους επενδυτές.

Η απροσδόκητη αυτή εξέλιξη ήταν αποτέλεσμα της αποκάλυψης της εταιρείας Berkshire Hathaway, ότι αγόρασε το τελευταίο εξάμηνο 129,7 εκατομμύρια ουγκιές αργύρου συνολικής αξίας 900 εκατ. δολαρίων.

Η συγκεκριμένη αυτή ποσότητα αντιπροσωπεύει το 20% των παγκοσμίων αποθεμάτων αργύρου, που ανέρχονται σε 648,5 εκατ. ουγκιές περίπου.

Με δεδομένο ότι παγκοσμίως τ' αποθέματα του αργύρου έχουν μειωθεί στο κατώτερο σημείο των τελευταίων δέκα ετών, δικαιολογείται η αναζωογόνηση του ενδιαφέροντος των επενδυτών.

Η αλληλεπίδραση των παραπάνω παραγόντων είχε ως αποτέλεσμα τη συνεχή άνοδο της τιμής του αργύρου, που το πρώτο πενθήμερο του Φεβρουαρίου του 1998 αυξήθηκε κατά 16% έναντι της τιμής που είχε διαμορφωθεί στα τέλη του Ιανουαρίου του ίδιου έτους, ενώ η αύξηση είναι μεγαλύτερη του 60% σε σχέση με τον Ιούλιο του 1997.

Γενικά πάντως πρέπει να σημειωθεί ότι η αγορά του αργύρου είναι αρκετά ασταθής και η παραπάνω παρατηρούμενη αύξηση των τιμών του δεν αποκλείεται να μεταβληθεί σε πτώση. Παρόλα αυτά, οι κλάδοι που χρησιμοποιούν τον άργυρο ως πρώτη ύλη (αργυροχοΐα, φωτογραφική εκτύπωση κ.λ.π.) ευελπιστούν ότι οι συνέπειες από αυτό το "παιχνίδι" των τιμών δεν θα είναι ιδιαίτερα δυσμενείς.

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

Τα πρότυπα και οι προδιαγραφές των προϊόντων ήταν από αιώνες ένα σημείο διαμάχης διαφόρων συμφερόντων. Η δημιουργία τους στόχευε βασικά στην προστασία του αγοραστή και του πωλητή. Ιδίως στον κλάδο κατεργασίας πολύτιμων μετάλλων, από την Αρχαία Ελλάδα είχαν τεθεί προδιαγραφές περιεκτικότητας και είχαν θεσπιστεί διάφορα συστήματα ελέγχου και πιστοποίησης, με πιο γνωστά, αυτό του Αρχιμήδη (ειδικό βάρος) και της κρούσης με σύγκριση ήχων.

Γενικά, τα πρότυπα έχουν συμβάλει στη σταδιακή βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, στην προστασία του καταναλωτή και τελικά στη γενική βελτίωση των οικονομιών. Οι αιτίες θέσπισης προτύπων είναι:

- Η προστασία των συναλλαγών, ώστε να είναι γνωστό τι πουλάει και τι αγοράζει ο καθένας. Τα συμφέροντα που επιδιώκουν τη θέσπιση προτύπων σε αυτές τις περιπτώσεις που πλήττονται από την αναρχία της αγοράς και τον αθέμιτο ανταγωνισμό.
- Οι απαιτήσεις της παραγωγής. Η άνοδος της ποιότητας των τελικών προϊόντων απαιτεί ενδιάμεσα υλικά πιστοποιημένης ποιότητας, π.χ. με μη καθαρό χαλκό δεν μπορείς να κάνεις καλό κόσμημα.
- Η προστασία της υγείας και ασφάλειας των καταναλωτών. Αν π.χ. δεν υπήρχαν προδιαγραφές στα τρόφιμα θα παθαίναμε βλάβες στην υγεία. Αν δεν υπήρχαν στο

σίδηρο και το τσιμέντο θα μπορούσαν ανά πάσα στιγμή να καταρρεύσουν όλες οι οικοδομικές κατασκευές, να διαλύονται τα πλοία, τα αυτοκίνητα κ.λ.π.

•Η οικονομική προστασία των καταναλωτών στην οποία προφανώς υπάγεται και η παραγωγή τεχνουργημάτων από πολύτιμα μέταλλα.

Στη χώρα μας η Α.Δ. 14/89 είναι αφ' εαυτής ένα πρότυπο-προδιαγραφή περιεκτικότητας σε πολύτιμα μέταλλα, που στοχεύει στην προστασία του καταναλωτή και στην εξουδετέρωση του αθέμιτου ανταγωνισμού ανάμεσα στις επιχειρήσεις.

Οι βασικές απαιτήσεις της Α.Δ. 14/89, που άπτονται στην αργυροχοΐα είναι:

Επιτρεπόμενοι ονομαστικοί τίτλοι περιεκτικότητας μετάλλου	Επιτρεπόμενες ανοχές σε χιολιστά
935 χιολιστά	Απλής συγκόλλησης : 10 χιολιστά
925 χιολιστά	Πολλαπλής συγκόλλησης : 25 χιολιστά
900 χιολιστά	
835 χιολιστά	
800 χιολιστά	

Οι παραπάνω απαιτήσεις της Α.Δ.14/89, θα πρέπει να αναθεωρηθούν και να προσαρμοστούν, σε περίπτωση κατά την οποία υιοθετηθεί η εφαρμογή του Σχεδίου Κοινοτικής Οδηγίας (27/5/1995), που αφορά στα τεχνουργήματα από πολύτιμο μέταλλο.

Οι βασικές απαιτήσεις αυτής της Κοινοτικής Οδηγίας είναι:

1.Τα τεχνουργήματα από πολύτιμα μέταλλα τα οποία καλύπτονται από την παρούσα οδηγία πρέπει να κατασκευάζονται και να εγχαράσσονται κατά τρόπον ώστε να μην υπάρχει κανένας κίνδυνος σύγχυσης ή απάτης για τους καταναλωτές, όσον αφορά το περιεχόμενό τους σε πολύτιμα μέταλλα.

2.Ο τίτλος των πολύτιμων μετάλλων πρέπει να εκφράζεται σε χιολιστά.

3.Οι επιτρεπτοί ονομαστικοί τίτλοι για τα τεχνουργήματα από πολύτιμα μέταλλα είναι οι εξής:

Πολύτιμα μέταλλα και κράματά τους	Ονομαστικοί τίτλοι (σε χιλιοστά)
Χρυσός και τα κράματά του	375
	585
	750
	916
	999
Λευκόχρυσος και τα κράματά του	850
	900
	950
	999
Παλλάδιο και τα κράματά του	500
	950
	999
Άργυρος και τα κράματά του	800
	925
	999

4. Ουδεμία αρνητική ανοχή γίνεται δεκτή ως προς τον ονομαστικό τίτλο. Συνεπώς, οιοδήποτε κράμα πολύτιμου μετάλλου ενός τεχνουργήματος ή μέρους αυτού, πρέπει να είναι ομοιογενές και να έχει τίτλο τουλάχιστον ίσο προς τον αναγραφόμενο.

5. Οι συγκολήσεις πολύτιμων μετάλλων ενός τεχνουργήματος πρέπει να γίνονται με κράμα του ίδιου τίτλου και των ίδιων πολύτιμων μετάλλων με το τεχνούργημα. Εφόσον αυτό δεν είναι τεχνικά εφικτό, οι συγκολήσεις μπορούν να γίνονται με κράμα χαμηλότερου ή με άλλα μέταλλα ή υλικά. Ο πιστοποιημένος οργανισμός πρέπει να ενημερώνεται για τα ιδιαίτερα αυτά γνωρίσματα.

6. Η χρήση μηχανισμών ή στοιχείων, από μη πολύτιμα μέταλλα, επιτρέπεται σε περιπτώσεις όπου αυτό επιβάλλεται για τεχνικούς λόγους. Οι μηχανισμοί αυτοί, εφόσον είναι ορατοί, πρέπει να είναι εύκολα αναγνωρίσιμοι ή να προσδιορίζονται σαφώς.

7. Τα τμήματα από μη πολύτιμα μέταλλα ή από άλλη ουσία πρέπει να είναι εύκολα αναγνωρίσιμα ή να προσδιορίζονται σαφώς.

Τέλος, στον Πίνακα δίνονται στοιχεία για το τι ισχύει σχετικά με τις τεχνικές προδιαγραφές ή τη σήμανση των προϊόντων της αργυροχοΐας σε διάφορες χώρες του εξωτερικού.

Από την ανάλυση, που προηγήθηκε γίνεται φανερή η ανάγκη για προετοιμασία της αργυροχοΐας του Ν.Ιωαννίνων, προκειμένου να είναι σε θέση ν' αντιμετωπίσει πιθανές νέες απαιτήσεις τεχνικών προδιαγραφών και σήμανσης των προϊόντων της, αλλά και για ν' αποκτήσει ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά, έναντι προϊόντων

ξένων χωρών, στις οποίες δεν ισχύουν ακόμα υποχρεωτικές τεχνικές προδιαγραφές ή σήμανση προϊόντων.

Α\Α	ΧΩΡΑ	ΤΙ ΙΣΧΥΕΙ
1	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	<p>Δεν αναφέρεται στις ανοχές.</p> <p>Παράγονται κοσμήματα χαμηλής περιεκτικότητας χρυσού. Έλεγχος δεν υπάρχει. Μόνο κατόπιν αγωγής ή καταγγελίας.</p> <p>Σήμανση διενεργείται αναφορικά με την περιεκτικότητα του κράματος (333, 585, 750) και με τον κατασκευαστή που φέρει την ευθύνη περιεκτικότητας.</p> <p>Από την νομοθεσία δεν απαιτείται εγγύηση περιεκτικότητας.</p>
2	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	<p>Δεν αναφέρει ποσοστά ανοχών (αρμόδια για τη σήμανση είναι η Κρατική Υπηρεσία Σήμανσης).</p>
3	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	<p>Δεν υπάρχουν διαμορφωμένες έρευνες αγοράς, για τον κλάδο .</p>
4	ΓΑΛΛΙΑ	<p>Επικρατεί ακόμη σύγχυση. Σύμφωνα με τον παλιό νόμο (σημερινή κατάσταση), η παραγωγή, κατοχή και επισκευή για τους κατασκευαστές και η εμπορία για τους λιανοπωλητές, είναι αυστηρά ελεγχόμενες και τα κοσμήματα φέρουν υποχρεωτική σφραγίδα από Κρατικό Γραφείο Εγγυήσεως.</p> <p>Έχει ξεκινήσει διαδικασία αναθεώρησης της Γαλλικής νομοθεσίας, αλλά υπάρχουν έντονα παράπονα για ηθελημένες κρατικές καθυστερήσεις.</p> <p>Σχετικά με τις ρυθμίσεις για την εγγύηση (τα μειονεκτήματα της οποίας είναι ότι αποτελεί εμπόδιο στην αύξηση κυκλοφορίας χρυσών κοσμημάτων, όπου τα συστήματα εγγυήσεως είναι πιο εύκαμπτα στις μεγαλύτερες αγορές χρυσών τεχνουργημάτων) υπάρχουν τρεις τίτλοι χρυσού : 920-840 και 750, που είναι ο πιο χρησιμοποιούμενος.</p> <p>Η επιτρεπόμενη ανοχή είναι 3 χιλιοστά.</p>

Α/Α	ΧΩΡΑ	ΤΙ ΙΣΧΥΕΙ
5	ΚΥΠΡΟΣ	Σύμφωνα με νομοθετικές διατάξεις του Ν. 179\91, πρόκειται να ιδρυθεί Κυπριακός Οργανισμός Σήμανσης Αντικειμένων από πολύτιμα μέταλλα. Μέχρι την ίδρυση του, δεν υπάρχει έλεγχος ή οποιαδήποτε άλλη ρύθμιση αναφορικά με τις προδιαγραφές κοσμημάτων.
6	ΚΑΝΑΔΑΣ	Δεν αναφέρεται σε ανοχές. Οι ποιότητες που διατίθενται είναι 10,14 και 18 καράτια.
7	ΙΤΑΛΙΑ	Δεν αναφέρεται στη σήμανση.
8	ΤΟΥΡΚΙΑ	Δεν υπάρχει έλεγχος ποιότητας. Οι σφραγίδες 14-18 Καράτια είναι τις περισσότερες φορές πλαστές.
9	ΕΛΒΕΤΙΑ	Αναγραφή νόμιμων τίτλων : -Χρυσό 750-585 για ωρολόγια -Ειδικών 375 -Ασήμι 925-800 -Πλατίνα 950 Απαγορεύεται η χρήση άλλων τίτλων πλην των αναφερόμενων. Τα είδη από πολύτιμα μέταλλα πρέπει να ανταποκρίνονται ακριβώς στις αναγραφόμενες ενδείξεις. Κατώτεροι, των αναγραφόμενων, τίτλοι δεν είναι δεκτοί. Ειδικές προδιαγραφές ισχύουν ως προς τα είδη από πολύτιμα μέταλλα, τα αναμειγμένα με άλλα πολύτιμα ή με κοινά μέταλλα. Έγκριση και τοποθέτηση ειδικής σφραγίδας, η οποία θα πρέπει να ανταποκρίνεται από εμπορικό σήμα που κατατίθεται στο Ομοσπονδιακό Γραφείο Πνευματικής Ιδιοκτησίας.
10	ΙΣΠΑΝΙΑ	Δεν αναφέρεται στο καθεστώς ελέγχου ποιότητας και σήμανσης.
11	Η.Π.Α	Ανοχές 3-7 χιλιοστά.

Πίνακας 2.1. Τι ισχύει σε ξένες αγορές σχετικά με τις τεχνικές προδιαγραφές και τη σήμανση προϊόντων της αργυροχρυσοχοΐας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΪΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Από την ανάλυση, που προηγήθηκε, τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν είναι:

- Η αργυροχοΐα αποτελεί παράδοση, για τον Ν.Ιωαννίνων και συμβάλλει σημαντικά στην απασχόληση και στην οικονομία του Νομού.
- Οι επιχειρήσεις, που αποτελούν τον κλάδο είναι μικρού μεγέθους που εφαρμόζουν παραδοσιακές τεχνικές παραγωγής.
- Ο ανταγωνισμός για τις επιχειρήσεις που παράγουν παραδοσιακά τα προϊόντα του κλάδου θεωρείται ανύπαρκτος.
- Δεν υφίσταται μακροχρόνιος σχεδιασμός Μάρκετιγκ, για τα παραδοσιακά προϊόντα του κλάδου.
- Υπάρχουν σοβαρά περιθώρια ανάπτυξης των εξαγωγών, που πρέπει να αξιοποιηθούν δεδομένου ότι ο εξαγωγικός προσανατολισμός των επιχειρήσεων αποτελεί ίσως μονόδρομο για την μελλοντική του πορεία.
- Η πιστοποίηση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και η πιστοποίηση της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία φαντάζουν, σήμερα, περισσότερο αναγκαία, παρά ποτέ, αφού αποτελούν σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΣΤΕΜΝΙΤΣΑΣ

Σήμερα στην Στεμνίτσα Αρκαδίας λειτουργούν δυο εργαστήρια αργυροχρυσοχοίας, που διατηρούν στο ακέραιο τον παραδοσιακό χαρακτήρα της τέχνης. Στεμνιτσιώτες και οι δυο ιδιοκτήτες των εργαστηρίων διδάχτηκαν την τέχνη από τον μεγάλο δάσκαλο αυτής (στην παράδοση της τέχνης της Στεμνίτσας), τον Λάμπη Κατσούλα (ο οποίος έχει βραβευτεί για τα έργα του και από την Ακαδημία Αθηνών).

Ατομικές επιχειρήσεις και οι δυο, παράγουν κοσμήματα, σκεύη και μικροαντικείμενα, καθώς και μια σειρά παλιών νομισμάτων με χτυπημένες παραστάσεις επάνω. Χρησιμοποιούν τις παραδοσιακές τεχνικές : την εγχάρακτη, την χυτή, το σμάλτο, την σφυρήλατη. Τα προϊόντα τους διατίθενται στα εργαστήρια τους.

Τα δυο αυτά εργαστήρια αργυροχοίας διατηρούν όπως είπαμε στο ακέραιο το πατροπαράδοτο στοιχείο της τέχνης, τόσο με τις τεχνικές κατεργασίας που χρησιμοποιούν, όσο και με τα μοτίβα, σχέδια και παραστάσεις που κοσμούν τα έργα τους, καθώς και με το μεράκι που δουλεύουν το ασήμι και το χρυσό.

Στα εργαστήρια αυτά απασχολούνται ως μαθητευόμενοι τεχνίτες και οι σπουδαστές της σχολής της αργυροχρυσοχοίας που λειτουργεί στην Στεμνίτσα. Οι μαθητευόμενοι τεχνίτες έχουν έτσι την δυνατότητα να εξασκήσουν την τέχνη τους και να φτιάχνουν τα δικά τους κοσμήματα.

Η ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΑΣ ΣΤΗΝ ΣΤΕΜΝΙΤΣΑ

Το 1975 δυο ξακουστοί τεχνίτες ο Λάμπης Κατσούλας και ο Αριστείδης Βλαχογιάννης, με την Κρατική συμπάρασταση, πρωτολειτούργησαν σε οργανωμένη μορφή την σημερινή σχολή αργυροχρυσοχοίας. Την προσπάθεια αυτή στήριξε ο ΕΟΜΜΕΧ και έτσι η Σχολή μέχρι το 1980, λειτούργησε υπό την «αιγίδα» του. Από το 1980 η σχολή λειτουργεί σαν Δημόσια Επαγγελματική Σχολή (ΤΕΣ) και ανήκει στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Η φοίτηση είναι διετής και εγγράφονται απόφοιτοι Γυμνασίου και Λυκείου.

Κατά την διετή φοίτηση, οι μαθητές διδάσκονται ένα ευρύ φάσμα μαθημάτων, που περιλαμβάνει : Μεταλλοπλαστική, Χαρακτική, Καρφωτική, Σμάλτο, Χυτόπρεσσα, καθώς και μαθήματα γενικής παιδείας όπως : Νέα Ελληνικά, Φιλολογία, Έκθεση, Ιστορία Τέχνης, Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία Μετάλλων, Ιστορία και Ξένη Γλώσσα (Αγγλικά ή Γαλλικά). Τα μαθήματα χωρίζονται σε θεωρητικά και πρακτικά και περιλαμβάνεται πρακτική εξάσκηση στα εργαστήρια της αργυροχρυσοχοίας. Η σχολή διαθέτει δυο εργαστήρια αργυροχρυσοχοίας, ένα εργαστήριο μεταλλοπλαστικής και μηχανουργείο. Μερικά από τα έργα των μαθητών εκτίθενται σε ειδικό χώρο στο κτίριο της σχολής.

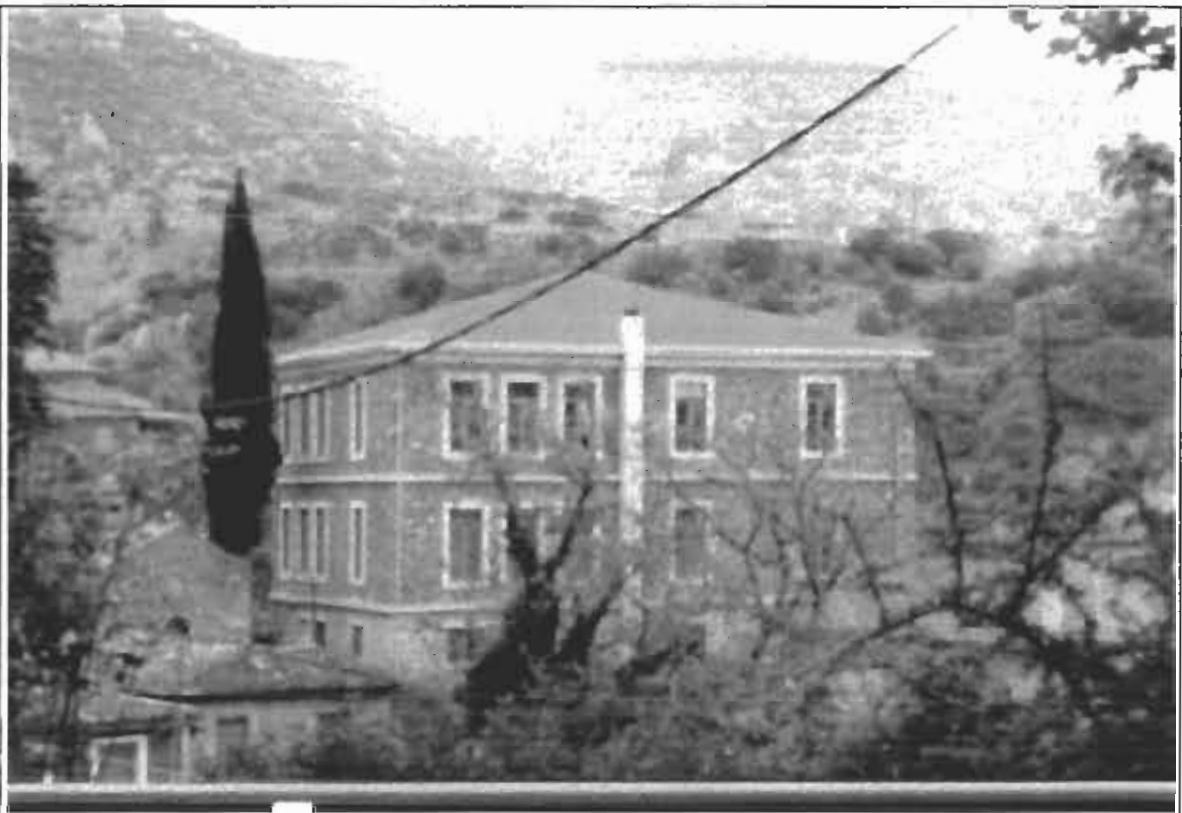
Οι σπουδαστές μετά την απόκτηση του πτυχίου τους, αποκτούν δικαίωμα λειτουργίας εργαστηρίου ή ίδρυσης καταστήματος εμπορίου κοσμημάτων,

εκκλησιαστικών ειδών και γενικά όλων των συναφών με την αργυροχρυσοχοΐα εμπορεύσιμων ειδών.

Το κτίριο της σχολής είναι ένα παραδοσιακό κτίσμα, όμορφο και επιβλητικό, πραγματικό στολίδι για τον τόπο (εικόνα 1).

Σ' αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι η Σχολή της Στεμνίτσας έχει μεγάλη παράδοση και είναι η αρχαιότερη στην Πελοπόννησο.

Στην Ελλάδα λειτουργούν σήμερα πέντε σχολές αργυροχρυσοχοΐας. Οι σχολές αυτές είναι τμήματα του Ο.Α.Ε.Δ και ανήκουν στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Οι σχολές αυτές βρίσκονται : 1 στην Στεμνίτσα, 1 στα Γιάννενα, και μια στη Δράμα. Εκτός από τις Κρατικές αυτές σχολές, υπάρχουν και ιδιωτικές σχολές αργυροχρυσοχοΐας στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη.

Εικόνα 1. Το παραδοσιακό κτίριο, που στεγάζει την σχολή αργυροχρυσοχοΐας στην Στεμνίτσα.

ΠΗΓΕΣ ΑΝΤΗΛΗΣΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στο Κεφάλαιο αυτό, για την παρουσίαση της σημερινής κατάστασης του κλάδου της Παραδοσιακής Αργυροχοΐας, προήλθαν από τις εξής πηγές :

- Από το εγχειρίδιο : «Μελέτη Ανάπτυξης - Οργάνωσης - Προβολής Αργυροχόων Ιωαννίνων», Δήμος Ιωαννιτών, Μάρτιος 1998, καθώς και
- Από τις προσωπικές μας επισκέψεις στις περιοχές των Ιωαννίνων και της Στεμνίτσα (Αρκαδίας) και την έρευνα που πραγματοποιήσαμε στις περιοχές αυτές. Μέσα στα πλαίσια πλαίσια της έρευνας αυτής ήρθαμε σ' επαφή, αρχικά στα Γιάννενα : με ιδιοκτήτες καταστημάτων αργυροχοΐας, με τον πρόεδρο του σωματείου των Αργυροχόων (κ. Ευθυμίου), καθώς και των Χρυσοχόων (Τζουμάκα) και με καθηγητές της Σχολής Αργυροχρυσοχοΐας του Ο.Α.Ε.Δ. (κ. Τζουμάκα, κ. Χαντζή).

Στην περιοχή της Στεμνίτσα και στα πλαίσια της έρευνας μας, μιλήσαμε με τον πρόεδρο της Σχολής Αργυροχρυσοχοΐας (κ. Πανόπουλο) και τους ιδιοκτήτες των εργαστηρίων αργυροχοΐας.

Επίσης στοιχεία αντλήσαμε για τις περιοχές της Αθήνας και της Πάτρας, από το Εμπορικό Επιμελητήριο της κάθε περιοχής αντίστοιχα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΪΑΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΕΓΧΩΡΙΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν, τόσο από την δειγματοληπτική έρευνα του κλάδου, όσο και από την υπόλοιπη έρευνα, σε δημοσιευθέντα στοιχεία, στους εκπροσώπους του κλάδου και σε παράγοντες της αγοράς, έγινε φανερό ότι ο εγχώριος ανταγωνισμός ουσιαστικά υφίσταται μόνον, ως προς τα μπιζού, μαζικής παραγωγής. Για τα υπόλοιπα είδη, αλλά και για τα μπιζού παραδοσιακής τεχνικής και σχεδίασης, δεν υφίσταται εγχώριος ανταγωνισμός.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι ο εγχώριος ανταγωνισμός αφορά στον ανταγωνισμό, που υφίστανται οι επιχειρήσεις της περιοχής Ιωαννίνων από άλλες, εκτός Ιωαννίνων, εγχώριες μονάδες.

Είναι γεγονός, όπως αποδείχθηκε και από την έρευνα, ότι σε καμιά άλλη πόλη της Ελλάδας δεν παράγονται προϊόντα του κλάδου με την ίδια τεχνική, διαδικασία, σχεδιασμό και εμφάνιση.

Ο όποιος εγχώριος ανταγωνισμός υφίσταται, εντοπίζεται μόνον μεταξύ των επιχειρήσεων της περιοχής Ιωαννίνων και κυρίως ως προς το σχεδιασμό-εμφάνιση και την τιμή.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Παρ' όλες τις επιμέρους αναφορές στον διεθνή ανταγωνισμό, που έγιναν στα πλαίσια της ανάλυσης που προηγήθηκε, στην παρούσα παράγραφο κρίνεται σκόπιμο να γίνει μία περισσότερο εκτενής αναφορά, με βάση το γεγονός ότι το μέλλον του κλάδου θα πρέπει να στηριχτεί, μεταξύ των άλλων και στον εξαγωγικό προσανατολισμό που πρέπει ν' αποκτήσει.

Στους Πίνακες που ακολουθούν δίνονται αναλυτικά στοιχεία για τις εξαγωγές και εισαγωγές της χώρας σε είδη της αργυροχοΐας, για την περίοδο 1993-1996.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία των Πινάκων δεν αναφέρονται αναλυτικά ανά είδος προϊόντων αργυροχοΐας (δηλαδή σκαλιστά σκεύη, χυτά, μπιζού, επάργυρα, μπρούτζινα) λόγω μη τήρησης αναλόγων στοιχείων τόσο από την EYROSTAT όσο και από την ΕΣΥΕ.

Τα στοιχεία των Πινάκων 3.1, αναφέρονται στις εξής κατηγορίες προϊόντων:

♦ Άργυρος σε ακατέργαστες ή ημικατεργασμένες μορφές

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει:

- Άργυρο σε μορφή ακατέργαστη

- ◊ με τίτλο 999% ή μεγαλύτερο

- ◊ με τίτλο μικρότερο από 999%

- Άργυρο σε μορφή ημικατεργασμένη

- ◊ με τίτλο 750% ή μεγαλύτερο

- ◊ με τίτλο μικρότερο από 750%

- ♦ **Κοσμήματα από άργυρο με πολύτιμες ή μη πέτρες, έστω και επενδεδυμένο ή επιστρωμένο με άλλα πολύτιμα μέταλλα**

Στην κατηγορία αυτή με τον όρο κοσμήματα εννοούνται:

- Τα μικροαντικείμενα που χρησιμεύουν για τον ατομικό στολισμό (π.χ. δαχτυλίδια, βραχιόλια, περιδέρια, καρφίτσες, σκουλαρίκια, αλυσίδες ρολογιών, κρεμαστά μικροκοσμήματα (μπρελόκ), κρεμαστά επιστήθια κοσμήματα, καρφίτσες γραβατών, μανικετόκουμπα, μέταλλα ή θρησκευτικά σύμβολα κ.λ.π.).

- Τα είδη για ατομική χρήση, που προορίζονται να τα φέρουν πάνω τους τα άτομα, καθώς και τα είδη τσέπης ή τσάντας (π.χ. θήκες πούρων ή τσιγαροθήκες, καπνοθήκες, μπομπονιέρες, πουδριέρες, πορτοφολάκια από αλυσιδωτό πλέγμα, κομπολόγια).

- ♦ **Είδη χρυσοχοΐας και τα μέρη τους από αργυρό, έστω και επενδεδυμένο ή επιστρωμένο με άλλα πολύτιμα μέταλλα**

Στην κατηγορία αυτή, με τον όρο "είδη χρυσοχοΐας", εννοούνται τα είδη, όπως επιτραπέζια σκεύη, είδη καλλωπιστηρίου, είδη γραφείου, είδη εξυπηρέτησης καπνιστών, είδη εσωτερικού στολισμού δωματίων, είδη για την άσκηση της θρησκευτικής λατρείας.

- Κονταλοπήρουνα

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται συλλογές που περιέχουν μόνο επάργυρα, επίχρυσα ή επιπλατινωμένα καθώς και μεμονωμένα αντικείμενα.

Από τους Πίνακες αυτούς προκύπτουν τα εξής στοιχεία:

- ◊ **Άργυρος ακατέργαστος και ημικατεργασμένος**

Οι εισαγωγές αργύρου στην χώρα μας, κατά την περίοδο 1993-1996 παρουσιάζουν μία αυξητική τάση, με μέση ετήσια αύξηση της τάξης του 13% κατά ποσότητα, ενώ οι εξαγωγές πρέπει να θεωρηθούν ως αμελητέες.

Η παραπάνω αυξητική τάση των εισαγωγών αργύρου, προδιαγράφει μία αυξητική τάση της χρήσης του, που όμως δεν μπορεί να εντοπιστεί σε ποιους κλάδους αφορά.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι κύριος προμηθευτής της χώρας μας, σε άργυρο είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση (κυρίως από Γερμανία, Ιταλία και Αγγλία), που κερδίζει συνεχώς μερίδιο έναντι των τρίτων χωρών (Ελβετία και Η.Π.Α.).

ΟΚοσμήματα με πολύτιμες ή μη πέτρες, από Άργυρο, έστω και επενδεδυμένο με άλλα πολύτιμα μέταλλα

Οι εισαγωγές των κοσμημάτων αυτών στην χώρα μας, κατά την περίοδο 1993-1996 παρουσιάζουν μία αυξητική τάση, με μέση ετήσια αύξηση της τάξης του 145% κατά ποσότητα.

Ομοίως, οι εξαγωγές Ελληνικών αργυρών κοσμημάτων παρουσιάζουν αυξητική τάση, με μέση ετήσια αύξηση της τάξης του 254%, κατά ποσότητα, με σαφώς μικρότερη όμως ποσότητα σε σχέση με τις εισαγωγές (το 1996 οι εξαγόμενες ποσότητες ήταν μόλις, το 0,6% των εισαγόμενων).

Οι κυριότεροι προμηθευτές της χώρας μας σε αργυρά κοσμήματα, ενώ το 1993 ήταν οι Τρίτες, εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χώρες, από το 1994 και μετά, είναι οι Χώρες της Ε.Ε., με προεξέχουσα την Ιταλία και ακολουθεί, με μεγάλη διαφορά, η Γερμανία και από το 1996, ουσιαστικά, η Αγγλία και οι Κάτω Χώρες. Από τις Τρίτες Χώρες, που έχασαν σημαντικό μερίδιο, σταθερή παρουσία και σημαντικό μερίδιο στις εισαγωγές είχαν η Ταϊλάνδη, η Ινδία και η Ινδονησία.

Η εικόνα της εξαγωγών της χώρας μας μοιάζει με την αντίστοιχη των εισαγωγών, αφού ο κύριος προορισμός των εξαγωγών μας το 1993 ήταν οι Τρίτες Χώρες και μετά το 1994 έγινε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι βασικές χώρες προορισμού των εξαγωγών μας, από την Ε.Ε., για το 1996 ήταν η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Ιταλία και η Γερμανία, ενώ από τις Τρίτες Χώρες, για το ίδιο έτος ήταν η Κύπρος και οι Η.Π.Α.

ΟΕίδη χρυσοχοΐας και τα μέρη τους, από Άργυρο, έστω και επενδυμένο ή επιστρωμένο με άλλα πολύτιμα μέταλλα

Οι εισαγωγές των ειδών αυτών στην χώρα μας, ενώ από το 1993 μέχρι το 1995 παρουσιάζουν μία σταθερή φθίνουσα πορεία, με μέση ετήσια μείωση της τάξης του 20%, το 1996 παρουσίασαν μία απροσδόκητη αύξηση της τάξης του 408% σε σχέση με το 1995 ή του 221% σε σχέση με το 1993.

Οι εξαγωγές, παρουσίασαν την περίοδο 1993-1996, μία συνεχόμενη αλματώδη αυξητική πορεία, με μέση ετήσια αύξηση της τάξης του 563%.

Η κύρια προέλευση των εισαγωγών είναι η Ε.Ε., με προεξέχουσα χώρα την Ιταλία, ενώ ο κυριότερος προορισμός των εξαγωγών μας, ενώ μέχρι το 1994 ήταν οι Τρίτες Χώρες, από το 1995 και μετά ήταν η Ε.Ε.

Σταθεροί πελάτες των εξαγωγών μας, από τις Τρίτες Χώρες ήταν η Κύπρος και οι Η.Π.Α., ενώ από την Ε.Ε. ήταν η Γερμανία, η Ιταλία, η Ισπανία, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία και η Γαλλία.

ΘΚουταλομαχαιροπήρουνα επάργυρα, επίχρυσα, έστω και του 118%, το 1996 παρουσίασαν κάμψη κατά 35% σε σχέση με το 1995.

Αντίστοιχα, οι εξαγωγές παρουσίασαν την αντίστοιχη περίοδο μία μάλλον πτωτική τάση αφού από 2.328 κιλά το 1993 έφθασαν το 1996 στα 1.732 κιλά, ενώ το 1995 είχαν πέσει στα 413 κιλά.

Ο βασικοί προμηθευτές της χώρας μας, στα είδη αυτά προέρχονταν, μέχρι το 1994 κατά κύριο λόγο από την Ε.Ε., ενώ το 1995 από Τρίτες Χώρες, για να υπερισχύσει το 1996 πάλι η Ε.Ε. Αντίθετα, ως προς τις εξαγωγές, φαίνεται μία ευκαιριακή και συνεχώς εναλλασσόμενη κατάσταση στους πελάτες της χώρας μας, χωρίς κάποια χώρα να παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Στην συνέχεια, παρατίθενται στοιχεία, για την κατάσταση που επικρατεί, σχετικά με την αργυροχρυσοχοΐα σε διάφορες χώρες, για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

Αναφέρεται ότι τα παρατιθέμενα στοιχεία έχουν περιορισμένη, σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις, αξία αφού δεν καθίσταται απόλυτα δυνατός ο διαχωρισμός της Αργυροχοΐας από την Χρυσοχοΐα, που αποτελούν δύο ξεχωριστούς ουσιαστικά κλάδους με διαφορετικά χαρακτηριστικά και προβλήματα.

ΙΤΑΛΙΚΗ ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΙΑ

Πηγή: Από την έκθεση του εμπορικού γραφείου μας στο Μιλάνο.

Στην Ιταλία το 1993 λειτουργούσαν, 8.150 παραγωγικές μονάδες στην πλειοψηφία τους βιοτεχνικές με 110.000 απασχολούμενους.

Η Ιταλική παραγωγή ανερχόταν σε 45.000.000 τεμάχια και για την κατασκευή τους απαιτήθηκαν 422 τόνοι χρυσού, 2,5 τόνοι πλατίνας και 1.200 τόνοι αργύρου.

Δύο περιοχές, η Vicenza με 40% και η Arezzo με 35% συγκέντρωσαν το 75% της συνολικής παραγωγής της χώρας.

Τα 3/4 της Ιταλικής παραγωγής εξάγονται σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου με κύριες αγορές όμως αυτές των Η.Π.Α. και της Γερμανίας.

Παραγωγή κοσμημάτων στην Γαλλία

Πηγή: Από την έκθεση του εμπορικού ακολούθου μας στην Γαλλία.

Η Γαλλική παραγωγή κοσμημάτων είναι πολύ μικρή σε όγκο και αυτό γιατί μετά την εφαρμογή της υποχρεωτικής κρατικής σήμανσης των κοσμημάτων που παράγονται στη χώρα, ο κλάδος βρέθηκε σε δεινή ανταγωνιστική θέση, με αποτέλεσμα να υποστεί μεγάλη καταστροφή.

Στα πολύτιμα μέταλλα απασχολούνται 4.000 περίπου βιοτεχνικές επιχειρήσεις με 7.500 περίπου απασχολούμενους με τζίρο 12,2 δισεκατομμύρια φράγκα (50 περίπου δισεκατομμύρια δραχμές).

Στον κλάδο χρυσών κοσμημάτων 2 μόνο επιχειρήσεις καλύπτουν το 48% της Γαλλικής παραγωγής με ένα προσωπικό 200-500 ατόμων. Οι κυριότερες περιοχές και πόλεις όπου δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις χρυσών κοσμημάτων είναι το Παρίσι, η Λυών, η περιοχή Αρντές και Ασκουλέν, η Μπεζανσόν, το Στρασβούργο, η Βολάνς και άλλες λιγότερο σημαντικές.

Το μέγιστο μέρος των αναγκών της Γαλλικής αγοράς σε κοσμήματα καλύπτεται με εισαγωγές κυρίως από την Ιταλία. Μικρές ποσότητες εξάγουν και Ελληνικές επιχειρήσεις. Η Γαλλική αγορά παρουσιάζει καλές προοπτικές για την ανάπτυξη των Ελληνικών εξαγωγών.

Τούρκικη Αργυροχρυσοχοϊά

Πηγή: Περιοδικό Βιοτεχνικά Θέματα

Η Τουρκική αργυροχρυσοχοϊά συνιστούσε πάντα ανταγωνιστική απειλή για την Ελληνική. Η τέχνη και στις δύο χώρες έχει πολλά κοινά στοιχεία παράδοσης, σχεδίων και τεχνοτροπίας που ανάγονται στην κληρονομιά του ενιαίου χώρου της Βυζαντινής αυτοκρατορίας και της Αρχαίας Ελλάδας.

Σήμερα στην Τουρκία λειτουργούν περίπου 6-7.000 εργαστήρια με μέση απασχόληση 4-5 άτομα. Διαθέτει 10 εταιρείες με πάνω από 100 άτομα απασχόληση και μία με 500 άτομα. Οι πωλήσεις της τελευταίας ξεπερνούν τα 50 εκατ. δολάρια (2 1/2 φορές του συνόλου των Ελληνικών εξαγωγών) και κατευθύνονται σε 30 χώρες. Μόνο το 5-6% της παραγωγής της εταιρείας αυτής κατευθύνεται στην εσωτερική αγορά.

Η συνολική παραγωγή κοσμημάτων της Τουρκίας είναι περίπου 2 1/2 φορές απ' όση της Ελλάδας.

Η ανταγωνιστική απειλή της Τουρκίας στην πραγματικότητα είναι μικρότερη όσον αφορά τις διασυνοριακές συναλλαγές και πολύ μεγαλύτερη όσον αφορά τις διεθνείς αγορές. Και αυτό γιατί έχει καλύτερη οργάνωση και προβολή, αμέριστη κρατική βοήθεια και ισχυρότερες εταιρείες. Η απειλή της Τουρκίας συνίσταται στο ότι απευθύνεται στις ίδιες αγορές που εν δυνάμει μπορεί να καλύψει, αλλά αδρανεύει η Ελλάδα και προσπαθεί να υποκαταστήσει τη χώρα μας στη ζήτηση σε Ελληνικό κόσμημα, η οποία ζήτηση παράγεται από ιστορικά και άλλα δεδομένα, θετικά για τη χώρα μας.

Η.Π.Α.

Πηγή : Περιοδικό Βιοτεχνικά Θέματα

Οι Η.Π.Α παραμένουν ο μεγαλύτερος εισαγωγέας του είδους στον κόσμο με εισαγωγές ύψους 3 δις δολάρια το 1993, καλύπτοντας το 44% της φαινομενικής κατανάλωσης. Σημειώνεται ότι οι εισαγωγές συνεχώς αυξάνονται και προβλέπεται ότι τα επόμενα δύο χρόνια οι εισαγωγές κοσμημάτων θα αντιπροσωπεύουν πάνω από το 50% της εγχώριας κατανάλωσης των Η.Π.Α.

Χώρες του Κόλπου

Οι Έλληνες χρυσοχόοι, από πολλά χρόνια έχουν πετύχει να εξάγουν κοσμήματα στις χώρες του Κόλπου (Κουβέιτ, Ιράκ, Σαουδική Αραβία, Εμιράτα κ.α.).

Η έλλειψη οργάνωσης και συνέχειας όμως προσπάθειες αφήνει ανεκμετάλλευτες τις τεράστιες δυνατότητες που παρουσιάζονται.

Η περιοχή αυτή παρουσιάζει μια δυναμική αγορά κοσμημάτων, αποτέλεσμα της υπερσυγκέντρωσης πλούτου από την πώληση " μαύρου χρυσού" και της παράδοσης να επενδύουν οι άνθρωποι σε χρυσά κοσμήματα.

Υπολογίζεται, σύμφωνα με το παγκόσμιο Συμβούλιο χρυσού, ότι στα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα δαπανήθηκαν το 1994, 2,3 δις δολάρια και στη Σαουδική Αραβία, 1,3 δις δολάρια.

Τα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα έχουν την υψηλότερη κατά κεφαλήν κατανάλωση χρυσού στην περιοχή.

Στη Σαουδική Αραβία η ετήσια κατανάλωση χρυσού είναι 64 τόνοι, για σετ κοσμημάτων, 61 τόνοι για βραχιόλια, 25 τόνοι για χρυσές γαμήλιες γιρλάντες, 24 τόνοι για αλυσίδες και 13 τόνοι για δαχτυλίδια και σκουλαρίκια.

Η συνήθης περιεκτικότητα χρυσού στα κοσμήματα είναι 21-24 καράτια.

Μεγαλύτερη έκθεση κοσμημάτων της περιοχής είναι αυτή του Ντουμπάι που γίνεται κάθε χρόνο, συνήθως το μήνα Μάρτιο.

Στις αγορές των χωρών του Κόλπου η Ελλάδα εξήγαγε συνολικά, το 1994 κοσμήματα αξίας 2,2 εκατ.δολάρια ή το 10% των εξαγωγών. Παρά το εντυπωσιακό ποσοστό τα ποσά είναι μηδαμινά, αν αναλογιστούμε ότι μιλάμε για μια αγορά που πλησιάζει τα 5 δις δολάρια.

Για μια επιτυχημένη όμως ανάπτυξη των πωλήσεων Ελληνικών κοσμημάτων στις αγορές αυτές είναι απαραίτητος ο σοβαρός σχεδιασμός μιας μακρόπνοης και επίμονης πολιτικής πωλήσεων, που με τα σημερινά δεδομένα ξεπερνά κατά πολύ τις οικονομικές και οργανωτικές δυνατότητες των μεμονωμένων επιχειρήσεων του κλάδου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1
ΕΙΣΔΩΓΕΣ ΑΡΓΥΡΟΥ ΣΕ ΑΚΑΤΕΡΓΑΣΤΕΣ Η ΗΜΙΚΑΤΕΡΓΑΣΜΕΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Αξία σε χιλ. δρχ-Ποσότητα σε κιλά

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ (1)	363.494	29.632	349.364	29.124	337.227	18.148	233.097	9.906
ΕΛΒΕΤΙΑ	308.527	10.735	306.865	7.281	305.191	7.765	206.274	5.057
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	1.787	50	0	0	0	0	0	0
Η.Π.Α.	33.701	18.305	39.273	21.795	30.617	10.364	8.662	4.563
ΣΚΟΠΙΑ	6.028	241	0	0	0	0	1.366	32
ΚΥΠΡΟΣ	0	0	0	0	0	0	1.314	32
ΚΑΝΑΔΑΣ	13.450	301	3.226	48	1.419	19	15.480	222
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΩΝΩΣΗ(2)	1.829.905	56.403	2.550.975	63.825	2.910.644	87.883	1.626.438	113.056
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.386.577	39.636	1.401.113	33.068	1.165.393	42.104	688.669	83.385
ΙΤΑΛΙΑ	229.455	9.909	707.050	19.633	975.307	21.390	608.170	21.104
ΑΓΓΛΙΑ	185.842	5.574	393.788	9.411	555.828	13.602	310.798	7.654
ΙΣΠΑΝΙΑ	2.574	265	3.742	278	15.957	1.217	4.138	307
ΓΑΛΛΙΑ	15.206	765	11.154	505	176.243	5.217	14.358	606
ΒΕΛΓΙΟ & ΛΟΥΞΕΜΒ.	10.244	254	32.737	830	106.105	2.248	0	0
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	0	0	1.384	100	0	0	0	0
ΑΥΣΤΡΙΑ	0	0	0	0	63.523	2.105	0	0
ΣΥΝΟΛΟ (1+2)	2.193.399	86.035	2.900.339	92.949	3.247.871	106.031	1.859.535	122.962

Πηγή :
Επεξεργασία
στοιχείων
ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3.2

ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΑΡΓΥΡΟΥ ΗΜΙΚΑΤΕΡΓΑΣΜΕΝΟΥ
ΚΑΙ ΑΚΑΤΕΡΓΑΣΤΟΥ

Αξία σε χιλ. δρχ. - Ποσότητα σε κλά

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ (1)	484	4	0	0	0	0	0	0
Η.Π.Α	484	4	0	0	0	0	0	0
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ (2)	2.808	87	3.209	56	55.607	1.345	9.635	683
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	408	2	0	0	55.607	1.345	9.635	683
ΙΤΑΛΙΑ	44	10	3.209	56	7.287	170	0	0
ΑΙΤΑΛΙΑ	2.355	75	0	0	0	0	99	25
ΒΕΛΓΙΟ & ΛΟΥΞΕΜΒ.	0	0	0	0	25.780	675	0	0
ΣΥΝΟΛΟ (1+2)	3.292	91	3.209	56	55.607	1.345	9.635	683

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ Ή ΜΗ ΠΕΤΡΕΣ ΑΠΟ ΑΡΓΥΡΟ ΈΣΤΩ
ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΕΥΜΕΝΟ ΜΕ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ

Αξία σε χιλ. δρχ. - Ποσότητα σε κιλιά

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ(1)	680.936	6.724	1.064.089	9.827	1.067.694	13.966	1.718.305	16.790
ΕΛΒΕΤΙΑ	8.428	82	3.895	23	241	4	1.672	12
ΠΟΛΩΝΙΑ	1.155	5	11.842	62	43.134	165	92.058	392
ΡΩΣΙΑ	70	60	0	0	3.955	24	2.008	4
ΤΟΥΡΚΙΑ	6.541	149	18.901	312	10.682	179	13.357	197
Η.Π.Α.	10.223	47	7.303	22	9.683	47	20.218	145
ΜΕΞΙΚΟ	2.268	25	2.058	31	2.065	25	19.812	123
ΙΣΡΑΗΛ	723	2	0	0	0	0	6.600	17
ΙΝΔΙΑ	77.320	1.283	134.125	173.663	2.414	157.322	2.127	
ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ	351	2	0	0	0	0	0	0
ΝΕΠΑΛ	3.632	155	3.327	36	1.684	43	1.198	90
ΤΑΙΛΑΝΔΗ	538.557	4.310	789.234	6.316	739.642	10.219	1.229.071	11.970
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	19.229	580	75.589	861	47.501	585	80.645	1.230
ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	3.162	8	0	0	0	0	2.649	28
ΚΙΝΑ	2.187	15	5.844	29	2.774	23	46.896	44
Ν.ΚΟΡΕΑ	2.055	14	0	0	269	6	616	20
ΤΑΪΒΑΝ	2.362.367	11	0	0	0	0	2.567	20
ΧΟΝΓΚ-ΚΟΝΓΚ	2.590	30	3.207	28	22.608	68	16.219	104

Αξία σε χιλ. δρχ. - Ποσότητα σε κιλά

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ	0	0	834	11	0	0	0	0
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	0	0	908	28	0	0	0	0
ΧΙΛΗ	0	0	199	2	0	0	291	3
ΣΥΡΙΑ	0	0	253	2	0	0	978	8
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	0	0	5.482	73	4.683	115	7.098	144
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	0	0	12.590	1	0	0	0	0
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	0	0	0	0	266	2	0	0
ΚΑΝΑΔΑΣ	0	0	0	0	961	12	0	0
ΙΟΥΔΑΝΙΑ	0	0	0	0	3.876	35	0	0
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	2.561	21
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	0	0	0	0	0	0	4.514	22
ΑΓ. ΜΑΡΙΝΟΣ	0	0	0	0	0	0	1.254	5
ΚΟΛΟΜΒΙΑ	0	0	0	0	0	0	807	13
ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ	0	0	0	0	0	0	236	3
ΛΑΟΣ	0	0	0	0	0	0	240	2

Αξία σε χιλ. δρχ. - Ποσότητα σε κιά

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
ΜΑΛΔΙΣΙΑ	0	0	0	0	0	0	724	6
ΙΑΠΩΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	36.224	38
Ευρωπαϊκή Ένωση(2)	260.724	5.430	541.329	31.676	1.027.559	61.378	2.100.191	1.573.529
ΓΑΛΛΙΑ	329	8	0	0	3.034	16	9.191	2.057
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	20.674	41	51.768	335	43.972	878	47.375	83.779
ΙΤΑΛΙΑ	231.261	5.287	476.323	31.121	948.896	60.325	2.005.305	1.477.402
ΑΙΤΑΛΙΑ	3.421	7	4.851	5	16.824	60	16.824	6.251
ΙΣΠΑΝΙΑ	5.038	87	2.277	123	5.423	63	15.172	120
ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	0	0	4.595	91	6.461	20	6.730	3.499
ΔΑΝΙΑ	0	0	1.512	1	0	0	0	0
ΑΥΣΤΡΙΑ	0	0	0	0	2.947	16	0	0
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	0	0	0	0	0	0	80	420
ΣΥΝΟΛΟ (1+2)	941.660	12.154	1.605.418	41.503	2.095.253	75.344	3.818.496	1.590.319

Πηγή : Ελεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Πίνακας 3.4 ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ Ή ΜΗ ΠΕΤΡΕΣ ΑΠΟ ΑΡΓΥΡΟ ΕΣΤΩ

Αξία σε χιλ. δρχ./Ποσότητα σε κιλ.ά ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΕΥΜΕΝΟ ΜΕ ΆΛΛΑ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
Τρίτες χώρες (1)	0	0	47.712	253	70.421	1.028	124.219	543
ΕΛΒΕΤΙΑ	0	0	14.610	25	13.825	177	2.000	2
ΑΥΣΤΡΙΑ	0	0	3.362	9	0	0	0	0
Η.Π.Α	0	0	9.104	72	8.508	46	30.821	107
ΠΑΝΑΜΑΣ	0	0	333	2	2.079	81	2.400	15
ΜΠΑΧΑΜΕΣ	0	0	1.942	12	3.164	70	794	2
ΚΥΠΡΟΣ	0	0	8.989	97	9.519	757	20.111	150
ΙΑΠΩΝΙΑ	0	0	393	1	0	0	0	0
ΧΟΝΓΚ - ΚΟΝΓΚ	0	0	1.604	4	376	4	0	0
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	0	0	1.056	3	0	0	0	0
ΔΙΑΦΟΡΟΙ	0	0	2.920	19	0	0	0	0
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	0	0	0	0	3.498	13	11.552	24
ΜΑΛΤΑ	0	0	0	0	110	1	0	0
ΤΑΙΛΑΝΔΗ	0	0	0	0	1.375	4	9.628	28
ΠΟΛΩΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	2.395	10
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	0	0	0	0	0	0	4.638	57
ΡΩΣΙΑ	0	0	0	0	0	0	688	1

Αξία σε χιλ.δρχ. - Ποσότητα σε κιλ.ά

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.5

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΕΙΔΩΝ ΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ ΛΙΓΟ ΑΡΓΥΡΟ ΕΣΤΩ
ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΕΥΜΕΝΑ Ή ΕΠΙΣΤΡΩΜΕΝΑ ΜΕ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ

Αξία σε χιλ. δρχ. - Ποσότητα σε κιλ.ά

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
Τρίτες χώρες (1)	28.419	2.322	27.888	486	28.755	731	18.375	397
ΕΛΒΕΤΙΑ	1.162	4	1.706	5	400	2	0	0
ΤΟΥΡΚΙΑ	390	15	815	27	3.781	143	1.975	26
Η.Π.Α.	7.788	310	145	2	2.590	57	1.800	5
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	548	74	0	0	0	0	0	0
ΚΥΠΡΟΣ	508	15	569	8	0	0	0	0
ΙΣΡΑΗΛ	4.497	57	6.507	120	0	0	0	0
ΙΝΔΙΑ	5.392	107	56	3	0	0	0	0
ΤΑΪΛΑΝΔΗ	3.711	45	13.770	138	12.502	352	1.382	19
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	2.180	8	3.008	122	1.064	58	1.086	36
ΧΟΝΚΓ - ΚΟΝΚΓ	2.239	1.687	0	0	0	0	0	0
ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ	0	0	1.306	61	0	0	0	0
ΜΑΡΟΚΟ	0	0	0	0	520	4	0	0

Αξία σε χιλ. δρχ. - Ποσότητα σε κιά

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
ΣΕΡΒΙΑ	0	0	0	0	0	0	568	2
ΚΑΝΑΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	1.958	6
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	0	0	0	0	0	0	248	3
ΧΙΛΗ	0	0	0	0	0	0	1.472	45
ΛΙΒΑΝΟΣ	0	0	0	0	0	0	682	22
ΙΣΡΑΗΛ	0	0	0	0	0	0	1.997	5
ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	0	0	0	0	0	0	310	1
Ν.ΚΟΡΕΑ	0	0	0	0	0	0	792	4
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	0	0	0	0	0	0	1.208	6
Ευρωπαϊκή Ένωση (2)	92.302	329	99.171	258	93.745	2.925	225.067	9.721
ΓΑΛΛΙΑ	3.326	10	4.825	19	6.191	28	16.276	98
ΒΕΛΓΙΟ & ΛΟΥΞΕΜΒ.	794	6	0	0	2.954	7	1.239	2
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	16.879	157	26.644	69	45.750	142	34.696	512
ΙΤΑΛΙΑ	603	1	5.068	48	14.731	2.706	42.388	770
ΑΙΤΑΛΙΑ	4.985	12	2.649	8	5.961	12	5.100	21
ΔΑΝΙΑ	49.482	21	34.524	20	204	2	109.345	74
ΙΣΠΑΝΙΑ	16.229	122	23.448	84	4.414	4	4.543	814
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	0	0	2.011	10	7.591	20	10.568	7.423
ΑΥΣΤΡΙΑ	0	0	0	0	5.945	4	0	0
ΣΟΥΗΔΙΑ	0	0	0	0	0	0	483	7
ΣΥΝΟΛΟ (1+2)	92.302	239	146.883	511	164.166	3.953	349.286	10.264

Πηγή : ΕΣΥΕ

Αξία σε χιλ. δρχ. - Ποσότητα σε κιλώ

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
ΠΕΡΟΥ	0	0	0	0	2.834	39	0	0
ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ	0	0	0	0	90	10	0	0
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	0	0	0	0	0	0	3.015	62
ΒΙΕΤΝΑΜ	0	0	0	0	0	0	4.253	46
Ευρωπαϊκή Ένωση (2)	890.355	85.995	1.271.712	77.392	1.014.062	55.156	1.199.216	283.477
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	67.625	16.932	52.443	912	48.343	1.471	20.971	797
ΙΤΑΛΙΑ	775.320	66.274	1.181.915	74.541	887.000	51.323	1.119.928	274.750
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	4.424	28	2.641	37	26.404	155	14.864	250
ΑΓΓΛΙΑ	42.779	2.758	32.588	1.889	33.755	1.556	22.719	531
ΙΣΠΑΝΙΑ	406	3	1.028	6	2.846	79	32	1
ΒΕΛΓΙΟ & ΛΟΥΞΕΜΒ.	0	0	0	0	4.464	157	0	0
ΓΑΛΛΙΑ	0	0	1.095	7	6.468	277	20.528	7.138
ΑΥΣΤΡΙΑ	0	0	0	0	4.779	138	171	10
ΣΥΝΟΛΟ (1+2)	918.774	88.317	1.299.600	77.878	1.042.817	55.887	1.217.591	283.874

Πηγή : ΕΣΥΕ

Αξία σε χιλ. δρχ. - Ποσότητα σε κιά

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
ΙΣΡΑΗΛ	0	0	12.153	625	18.348	801	0	0
ΙΑΠΩΝΙΑ	0	0	0	0	195	3	0	0
ΤΟΥΡΚΙΑ	0	0	0	0	0	0	1.975	26
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	0	0	0	0	0	0	3.015	62
ΙΝΔΙΑ	0	0	0	0	0	0	816	17
ΤΑΙΛΑΝΔΗ	0	0	0	0	0	0	1.382	19
ΒΙΕΤΝΑΜ	0	0	0	0	0	0	4.253	46
ΙΝΔΙΟΝΗΣΙΑ	0	0	0	0	0	0	1.086	36
Ευρωπαϊκή Ένωση (2)	40.287	318	65.091	1.312	133.850	7.456	149.052	99.769
ΓΑΛΛΙΑ	344	3	4.987	53	23.455	474	7.569	3.858
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	32.062	255	25.394	195	37.502	2.931	52.153	59.284
ΙΤΑΛΙΑ	3.197	15	18.132	631	36.814	707	31.533	3.053
ΑΓΓΛΙΑ	4.529	44	6.862	101	5.537	33	3.033	34
ΙΣΠΑΝΙΑ	153	1	7.965	306	4.729	294	17.995	7.780
ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	0	0	73	9	3.101	2.998	9.952	3.557
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	0	0	1.677	17	179	10	14.048	22.195
ΔΑΝΙΑ	0	0	0	0	22.529	9	12.589	7
ΣΟΥΗΔΙΑ	0	0	0	0	0	0	176	1
ΣΥΝΟΛΟ (1+2)	60.715	746	203.800	6.701	232.139	10.759	167.427	100.166

Πηγή : Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6

ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΕΙΔΩΝ ΧΡΥΣΟΧΟΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΑΡΓΥΡΟ ΕΣΤΩ
ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΕΥΜΕΝΑ Ή ΕΠΙΣΤΡΩΜΕΝΑ ΜΕ ΆΛΛΑ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ

Άξια σε χιλ. δρχ. - Ποσότητα σε κτ.ά

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΆΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΆΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΆΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΆΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
Τρεις Χώρες (1)	20.428	428	138.709	5.389	98.289	3.303	18.375	397
ΕΛΒΕΤΙΑ	1.303	11	6.335	43	5.075	28	0	0
ΜΑΛΤΑ	604	20	0	0	0	0	0	0
Η.Π.Α.	9.284	226	93.939	2.506	43.934	1.205	1.800	5
ΜΕΞΙΚΟ	1.094	45	1.354	118	0	0	0	0
ΚΥΠΡΟΣ	286	11	10.773	950	11.870	590	4.045	186
ΛΙΒΑΝΟΣ	2.622	42	0	0	0	0	0	0
Σ. ΑΡΑΒΙΑ	1.837	36	870	38	2.312	71	0	0
ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ	1.517	24	0	0	0	0	0	0
ΧΟΝΓΚ - ΚΟΝΓΚ	1.587	6	946	5	0	0	0	0
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	117	2	1.613	117	3.450	315	0	0
ΔΙΑΦΟΡΟΙ	174	5	4.251	805	0	0	0	0
ΡΩΣΙΑ	0	0	506	38	10.220	48	0	0
ΚΑΝΑΔΑΣ	0	0	573	48	712	50	0	0
ΚΟΛΟΜΒΙΑ	0	0	993	20	2.067	186	0	0
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	0	0	4.401	73	0	0	0	0

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
ΙΑΠΩΝΙΑ	0	0	0	0	1.146	96	0	0
Ευρωπαϊκή Ένωση (2)	291.020	36.364	384.499	60.916	352.216	63.711	516.580	118.193
ΓΑΛΛΙΑ	78.578	2.076	105.200	5.273	128.048	11.888	151.828	20.994
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	179.233	25.909	184.630	42.168	126.658	25.963	212.719	51.617
ΙΤΑΛΙΑ	8.573	3.094	76.546	10.710	76.170	24.963	121.033	27.301
ΑΓΓΛΙΑ	11.364	2.426	1.932	289	9.149	414	14.122	374
ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	0	0	0	0	9.890	568	8.878	5.503
ΙΣΠΑΝΙΑ	0	0	0	0	2.297	432	7.995	2.134
ΣΥΝΟΛΟ (1+2)	356.812	62.762	445.912	89.324	683.993	263.076	651.270	171.817

Πηγή : Ελεξέργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΚΟΥΤΑΛΟΜΑΧΑΙΡΟΠΗΡΟΥΣΩΝ ΕΠΑΡΓΥΡΩΝ, ΕΠΙΧΡΥΣΩΝ

Αξία σε χιλ. δρχ. - Ποσότητα σε κιλ.ά

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
Τρίτες Χώρες (1)	65.792	26.394	61.413	28.408	331.777	199.365	134.690	53.624
Η.Π.Α.	13.785	1.365	50	15	8.152	520	12.352	855
Ν.ΚΟΡΕΑ	32.429	8.736	5.027	1.307	3.931	900	2.975	700
ΚΙΝΑ	17.771	14.538	51.847	25.828	306.503	195.821	105.376	31.534
ΙΣΡΑΗΛ	0	0	0	0	0	0	1.396	350
ΙΝΔΙΑ	256	19	0	0	0	0	0	0
ΧΟΝΓΚ-ΚΟΝΓΚ	1.548	1.740	2.581	1.120	0	0	677	435
ΕΛΒΕΤΙΑ	0	0	1.704	5	8.271	268	11.912	508
ΡΩΣΙΑ	0	0	179	90	0	0	0	0
ΤΑΙΛΑΝΔΗ	0	0	0	0	3.773	1.760	0	0

ΧΩΡΑ	1993		1994		1995		1996	
	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ
Τρίτες Χώρες (1)	13.224	2.328	11.479	2.530	1.733	412	1.867	891
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	4.506	1.800	0	0	0	0	0	0
ΜΑΛΤΑ	0	0	150	19	0	0	0	0
ΚΥΠΡΟΣ	521	30	9.338	2.123	712	201	600	91
ΑΛΒΑΝΙΑ	0	0	0	0	10	5	0	0
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	0	0	0	0	0	0	1.267	800
ΜΠΑΧΑΜΕΣ	8.196	498	837	53	0	0	0	0
ΡΩΣΙΑ	0	0	182	50	1.011	216	0	0
ΔΙΑΦΟΡΟΙ	0	0	971	285	0	0	0	0
Ευρωπαϊκή Ένωση (2)	0	0	0	0	101	1	4.713	841
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	2.400	608
ΑΓΓΛΙΑ	0	0	0	0	101	1	0	0
ΓΑΛΛΙΑ	0	0	0	0	0	0	646	12
ΙΤΑΛΙΑ	0	0	0	0	0	0	750	60
ΙΣΠΑΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	916	161
ΣΥΝΟΛΟ (1+2)	13.224	2.328	11.479	2.530	1.834	413	6.580	1.732

Πηγή : Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, για το παραδοσιακό προϊόν της αργυροχοΐας του Ν.Ιωαννίνων δεν υφίσταται ουσιαστικός ανταγωνισμός, δεδομένης της διαφοροποίησης των προϊόντων, από πλευράς εφαρμοζόμενης τεχνικής στην κατασκευή τους.

Παρόλα αυτά, η διείσδυση των προϊόντων του κλάδου σε ξένες αγορές και η μεγιστοποίηση της διάθεσης τους στην εγχώρια αγορά, ανεξάρτητα από την μοναδικότητά τους θα πρέπει ν' ανταγωνιστεί σε έναν ήδη διαμορφωμένο στίβο ανταγωνισμού, τόσο από εισαγόμενα, όσο και από εγχωρίως παραγόμενα ομοειδή ή άλλα προϊόντα. Επομένως, προκειμένου να σχεδιαστεί η στρατηγική και πολιτική του κλάδου θα πρέπει να εντοπιστούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του ανταγωνισμού.

Έτσι, με βάση τα όσα στοιχεία προέκυψαν από τις μέχρι τώρα αναλύσεις, εντοπίζονται στον Πίνακα 3.2 τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του ανταγωνισμού ανάλογα με την προέλευσή του.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι όλα τ' ανωτέρω αναφέρονται συνολικά στον κλάδο της αργυροχρυσοχοΐας, που ισχύουν και για το επιμέρους κομμάτι, την αργυροχοΐα.

Τέλος, η μη αναφορά στον τοπικό ανταγωνισμό, που υφίσταται μεταξύ των μονάδων της αργυροχοΐας, οφείλεται στην αντιμετώπιση τους ως κλάδου και δεν αφορά σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις.

<i>ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ</i>	<i>ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ</i>	<i>ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ</i>
Β. Διεθνείς Ανταγωνισμός	<p>Ευρωπαϊκή Ένωση</p> <p>1. Υψηλός βαθμός οργάνωσης.</p> <p>2. Σύγχρονο σχέδιο και δημιουργία μόδας.</p> <p>3. Υψηλή ποιότητα κατασκευής.</p> <p>4. Οργανωμένο εξαγωγικό Μάρκετινγκ.</p> <p>5. Συγχρόνως εξοπλισμός παραγωγής.</p> <p>Τρίτες χώρες</p> <p>1. Χαμηλές τιμές λόγω χαμηλού κόστους παραγωγής</p>	<p>Ευρωπαϊκή Ένωση</p> <p>1. Καθαρά βιομηχανική παραγωγή με απουσία παραδοσιακής τεχνικής.</p> <p>2. Έλλειψη ιστορικής παράδοσης στο σχέδιο.</p> <p>Τρίτες Χώρες</p> <p>1. Χαμηλή ποιότητα.</p> <p>2. Αντιγραφές σχεδίων από την Δύση.</p> <p>3. Καθαρά μαζική παραγωγή.</p>

Πίνακας 3.2.

Τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του ανταγωνισμού.

<i>ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ</i>	<i>ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ</i>	<i>ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ</i>
Α. Εγχώριος ανταγωνισμός	Μονάδες Αττικής και Θεσσαλονίκης	1. Απουσία παραδοσιακών στοιχείων.
	1. Άμεση πρόσβαση στις πηγές πληροφόρησης.	2. Μαζική παραγωγή
	2. Άμεση πρόσβαση στις πηγές προμήθειας πρώτων υλών και ως εκ τούτου μειωμένο κόστος παραγωγής.	3. Μικρό μέγεθος μονάδων.
	3. Ευχέρεια εξεύρεσης ανειδίκευτου αλλά και ειδικευμένου προσωπικού.	4. Έλλειψη οργάνωσης.
	4. Άμεση δυνατότητα παρακολούθησης των τάσεων της μόδας και των στοιχείων που καθαρίζουν τη ζήτηση.	5. Υψηλό κόστος παραγωγής με συνέπεια υψηλές τιμές πώλησης.
	5. Υψηλή ποιότητα.	6. Υστέρηση στο σχέδιο.
	Μονάδες Λοιπής Χώρας	
Μόνον όσες βρίσκονται σε σημεία με έντονη τουριστική κίνηση έχουν το πλεονέκτημα της διάθεσης, χωρίς ωστόσο να διασφαλίζουν κανένα από τα παραπάνω αναφερθέντα πλεονεκτήματα, για τις μονάδες του Κέντρου.		

Πίνακας 3.2.

Τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του ανταγωνισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη ζήτηση, για την αργυροχοΐα της περιοχής Ιωαννίνων, εκτός του ποσοτικού προσδιορισμού τους, είναι και τα εξής:

1. Η ζήτηση προϊόντων της αργυροχρυσοχοΐας γενικώς και συνεπώς και της αργυροχοΐας εξαρτάται από το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών, που τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει μία κάμψη. Στο σημείο αυτό όμως, πρέπει να επισημανθούν, τα εξής, ειδικά για την αργυροχοΐα:

- Η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος πολύ λίγο επιδρά στην ανάγκη, για ατομικό καλλωπισμό και στολισμό, καθώς και στην ζήτηση ειδών διακόσμησης και άσκησης της θρησκευτικής λατρείας.

- Η παραπάνω μείωση του εισοδήματος των καταναλωτών, έχει δυσμενείς επιπτώσεις, κυρίως, για την χρυσοχοΐα, όπου οι τιμές παραμένουν υψηλές και επιπλέον έχει μειωθεί το επενδυτικό ενδιαφέρον, που ίσχυε παλαιότερα, για τα είδη αυτά.

- Επομένως, η ικανοποίηση της ανάγκης για καλλωπισμό και στολισμό, στρέφεται προς φθηνότερα είδη, σε σχέση με τα είδη της χρυσοχοΐας, όπως τα αργυρά κοσμήματα και τα ψευδοκοσμήματα. Παράλληλα, οι ανάγκες για είδη διακόσμησης και άσκησης θρησκευτικής λατρείας, συνεχίζουν να λειτουργούν θετικά στην ζήτηση αυτών των ειδών από άργυρο.

- Δεν πρέπει να διαφεύγει το γεγονός, επιπλέον όλων των ανωτέρω, ότι από καταναλωτές με υψηλά εισοδήματα, σ' οποιοδήποτε μέρος του κόσμου, τα είδη της αργυροχρυσοχοΐας αποτελούν και αντικείμενα τέχνης, μη υπαγόμενα σε περιορισμούς, που τίθενται, για τα καταναλωτικά προϊόντα.

2. Η ιστορία, η παράδοση, η τεχνική κατασκευής, επηρεάζουν σημαντικά την ζήτηση των προϊόντων της αργυροχρυσοχοΐας, σ' όλες σχεδόν τις διεθνείς αγορές. Αυτά τα στοιχεία, που είναι άφθονα και χαρακτηρίζουν την Ελληνική αργυροχρυσοχοΐα και πολύ περισσότερο την αργυροχοΐα της περιοχής Ιωαννίνων, πρέπει να γίνουν "σημαίες" προώθησης σ' όλες τις διεθνείς αγορές, αλλά και στην εγχώρια αγορά, που ακόμα δεν έχει ενημερωθεί επαρκώς.

Η ποιότητα, αν και ακόμα για πολλές χώρες δεν υπόκειται σε συγκεκριμένο έλεγχο, είναι από τα στοιχεία, που ο καταναλωτής έχει αρχίσει ν' αναζητά.

Τα στοιχεία αυτά, επηρεάζουν τη ζήτηση και μειώνουν την σημασία της τιμής, ενώ παράλληλα, υποβαθμίζουν την βιομηχανοποίηση των προϊόντων, που συνεπάγεται μεγάλη παραγωγική ικανότητα. Επομένως, είναι στοιχεία που

εξυπηρετούν την αργυροχοΐα της περιοχής των Ιωαννίνων, αρκεί βέβαια να προβληθούν αποτελεσματικά.

Στη συνέχεια, προκειμένου να δοθεί μία ποσοτική εικόνα της ζήτησης, με δεδομένη την έλλειψη στοιχείων παραγωγής, δίνεται στον Πίνακα 4.1 μία εικόνα του μεγέθους της Ελληνικής αγοράς με βάση τις εισαγωγές της και τις εξαγωγές της, για τα αργυρά κοσμήματα και είδη.

Από τον Πίνακα αυτόν προκύπτει ότι η εγχώρια αγορά αργυρών κοσμημάτων και λοιπών ειδών χρυσοχοΐας από άργυρο, το 1996, πρέπει να ήταν μεγαλύτερη των 5 δις δρχ., κατά την αξία της παραγωγής, με τάσεις αύξησης με μέσο ετήσιο ρυθμό της τάξης του 39%, ενώ παράλληλα οι εξαγωγές των ειδών αυτών έφθασαν τα 616 εκατ. δρχ. το 1996 με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης το 38%.

Στην παραπάνω αγορά, τα μεγέθη της αργυροχοΐας της περιοχής των Ιωαννίνων αντιπροσωπεύουν, μόνον ως προς τις εξαγωγές, το 10% κατά μέσον όρο.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι αν ο επίσημος κύκλος εργασιών της αργυροχοΐας της περιοχής των Ιωαννίνων κατά το 1996, έφθασε, αφαιρουμένων των εξαγωγών της, τα 2,9 δις. δρχ. περίπου, αυτό σημαίνει ότι το μέγεθος της Ελληνικής αγοράς διαμορφώνεται χωρίς τις πωλήσεις των άλλων περιοχών, στα 8 δις. δρχ.

Όλα τ' ανωτέρω φανερώνουν ένα αρκετά ενδιαφέρον μέγεθος αγοράς, στο οποίο η αργυροχοΐα της περιοχής Ιωαννίνων, έχει σημαντικό μερίδιο.

Επίσης, αποδεικνύεται ότι η εγχώρια αγορά παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και μεγάλα περιθώρια, για περαιτέρω ανάπτυξή της, που θα ήταν μάλλον λάθος να μην τεθεί ως στόχος σ' οποιαδήποτε στρατηγική ανάπτυξης του κλάδου.

Μεγέθη	1993	1994	1995	1996	Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής
Εισαγωγές	1.860	2.364	3.108	5.036	39%
Εξαγωγές	233	351	396	616	38%

Πίνακας 4.1.

Συνολικές εισαγωγές και εξαγωγές κοσμημάτων από άργυρο και ειδών "Χρυσοχοΐας" από άργυρο. (Ποσά σε εκατ. δρχ.)

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΟ ΠΡΟΣΘΕΤΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

Η πρόβλεψη και ο όποιος προσδιορισμός στόχου προς επίτευξη, για συγκεκριμένο μερίδιο από την αγορά, εγχώρια και διεθνή, λόγω της έλλειψης βασικών στοιχείων προσδιορισμού της, είναι αρκετά παρακινδυνευμένος.

Παρόλα αυτά τίθενται κάποιοι στόχοι, που αφορούν στην αύξηση του κύκλου εργασιών και των εξαγωγών των επιχειρήσεων της αργυροχοΐας της περιοχής των Ιωαννίνων, με βάση τα εξής:

- Το 1997, ως αφετηρία των προβλέψεων και τα δηλωθέντα μεγέθη του κύκλου εργασιών και των εξαγωγών, όπως αυτά προσεγγίστηκαν, με βάση την έρευνα του κλάδου. Δηλαδή, ως βάση για τον κύκλο εργασιών θεωρούνται τα 5 δις. δρχ. του 1997 και για τις εξαγωγές τα 150 εκατ. δρχ. του ίδιου έτους.
- Οι εξελίξεις των μεγεθών αυτών, για λόγους μιας κάποιας προσαρμογής τους θα πρέπει να ακολουθούν τις προβλέψεις, για τις τάσεις, των διαφόρων μεγεθών του κλάδου, όπως αυτές προκύπτουν από τα δεδομένα των προηγούμενων ετών.

Ειδικότερα:

- Για τις συνολικές εισαγωγές της χώρας μας, τα δεδομένα της τετραετίας 1993-1996 δημιουργούν μία αυξητική τάση, με πρόβλεψη αύξησης κατά 1,027 δις. δρχ. ετησίως και με 95% περιθώριο εμπιστοσύνης προβλέψεως ± 525 εκατ.δρχ. Η προβλεπόμενη αυτή ετήσια αύξηση των εισαγωγών, για την επόμενη πενταετία δίνει ετήσιες αυξήσεις από 17% έως 11% τον 5ο χρόνο.
- Για το μέσο όρο του κύκλου εργασιών ανά επιχείρηση, όπως αυτός εκτιμήθηκε από τις δηλώσεις των επιχειρήσεων που ερευνηθήκαν, κατά την δειγματοληπτική έρευνα, τα δεδομένα της πενταετίας 1993-1997, δημιουργούν μία αυξητική τάση, με πρόβλεψη αύξησης κατά $\pm 1,5$ εκατ. δρχ. ετησίως και με 95% περιθώριο εμπιστοσύνης προβλέψεως $\pm 1,06$ εκατ. δρχ. Η προβλεπόμενη αυτή ετήσια αύξηση του κύκλου εργασιών κάθε επιχείρησης από αυτές, που δήλωσαν τον τζίρο τους, δημιουργεί ετήσιες αυξήσεις από 7% τον 1ο χρόνο έως 6% τον 5ο χρόνο.

Με βάση τ' ανωτέρω, οι στόχοι, που πρέπει να τεθούν, για τον κύκλο εργασιών και τις εξαγωγές του κλάδου με βάση και την υπόθεση της υλοποίησης μιας νέας στρατηγικής εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης του, είναι οι εξής:

ΣΤΟΧΟΙ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (Βάση = 5 δις.δρχ.)	ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ (Βάση = 150 εκατ.δρχ.)
<ul style="list-style-type: none">• 1^{ος} χρόνος = 5,4 δις.δρχ.• 2^{ος} χρόνος = 5,8 δις.δρχ.• 3^{ος} χρόνος = 6,2 δις.δρχ./• 4^{ος} χρόνος = 6,6 δις.δρχ.• 5^{ος} χρόνος = 7,0 δις.δρχ.	<ul style="list-style-type: none">• 1^{ος} χρόνος = 174 εκατ.δρχ.• 2^{ος} χρόνος = 198 εκατ.δρχ.• 3^{ος} χρόνος = 222 εκατ.δρχ.• 4^{ος} χρόνος = 247 εκατ.δρχ.• 5^{ος} χρόνος = 272 εκατ.δρχ.

Οι παραπάνω τεθέντες στόχοι, πρέπει να θεωρηθούν, ως ιδιαίτερα συντηρητικοί, κάτω από τις εξής προϋποθέσεις:

- Τα στοιχεία, που χρησιμοποιήθηκαν ως βάσεις υπολογισμού και που στηρίχθηκαν στις εκτιμήσεις παραγόντων της τοπικής αγοράς ν' ανταποκρίνονται έστω και κατά 90% στην πραγματικότητα, ποσοστό που μάλλον είναι ιδιαίτερα μεγάλο.
- Να υλοποιηθεί η στρατηγική ανασυγκρότησης και ανάπτυξης του κλάδου έστω και κατά 30%.
- Να μην αλλάξουν άρδην τα δεδομένα της αγοράς.

Η πραγματοποίηση των στόχων αυτών, για τον κύκλο εργασιών, δεν σημαίνει κατ' ανάγκη την αντίστοιχη μεγέθυνση της εγχώριας αγοράς, αλλά μπορεί να σημαίνει την ισόποση μείωση των. Αντίθετα, οι τεθέντες στόχοι για τις εξαγωγές, μπορεί να σημαίνουν, είτε αύξηση του μεριδίου της αργυροχοΐας των Ιωαννίνων στις πραγματοποιούμενες εξαγωγές, είτε και αύξησή τους.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι αν υποβαθμιστεί η ανάγκη, για συντηρητικές εκτιμήσεις, τότε

οι επιθυμητοί στόχοι για τις εξαγωγές θα ήταν αυτές να φθάνουν, στην πενταετία, το 50% του συνολικού κύκλου εργασιών, που στοχεύετε. Κάτι τέτοιο είναι εφικτό με την τήρηση των προϋποθέσεων που ήδη αναφέρθηκαν, αλλά δεν προάγεται για λόγους κυρίως διατήρησης χαμηλών τόνων.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Πλεονεκτήματα του κλάδου

- Αδιαμφισβήτητη ιστορία, παράδοση και παραδοσιακή τεχνική που δεν εφαρμόζεται σε κανένα άλλο μέρος του κόσμου.
- Τα αριστουργήματα της τέχνης των Αρχαίων Ελλήνων στην αρχιτεκτονική, γλυπτική, κεραμική κ.λ.π., που ήταν άμεσα συνδεδεμένα με τα αριστουργήματα της χρυσοχοΐας της εποχής εκείνης, είναι μία ανεξάντλητη παρακαταθήκη έλξης των ξένων να αγοράζουν Ελληνικά κοσμήματα, χωρίς να απαιτηθεί ιδιαίτερος κόπος, για να συνδέσουν οι ξένοι το σύγχρονο Ελληνικό κόσμημα με το Αρχαίο. Καμιά άλλη χώρα, ούτε η Ιταλία, έχει τόσο ισχυρό ιστορικό πλεονέκτημα για τα κοσμήματά της.
- Η Ελλάδα ήταν πάντα σταυροδρόμι λαών και πολιτισμών. Είμαστε φορείς όχι μόνο της ιστορικής κληρονομιάς της Αρχαίας Ελλάδας, αλλά και όλων των επιτευγμάτων που στο μεταξύ σημείωσαν οι λαοί της Ανατολικής Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου. Η κληρονομιά αυτή είναι μια αστείρευτη πηγή τεχνοτροπιών, σχεδίων, αντιλήψεων, δημιουργίας κ.λ.π.
- Το Ελληνικό κόσμημα παρουσιάζει, για τον καταναλωτή, σημαντικά πλεονεκτήματα, που πηγάζουν από το σημαντικά μεγάλο μέρος χειροποίητης συμμετοχής, από την ατομικότητα στο σχέδιο και τη φινέτσα της προσωπικής επιμέλειας του τεχνίτη. Τα προσόντα αυτά, που είναι σχετικά άγνωστα στο

τυποποιημένο βιομηχανικό κόσμημα που τηρεί τα τυπικά στάνταρ στην αγορά, συχνά μετατρέπονται σε συγκριτικά πλεονεκτήματα " αχτύπητα " από τις βιομηχανικές μεθόδους.

•Σχεδόν σ' όλες τις χώρες του κόσμου το Ελληνικό κόσμημα είναι γνωστό, είτε από την ιστορία, είτε από νέους δημιουργούς, είτε από τουρίστες που επισκέπτονται τη χώρα και αγοράζουν εκατοντάδες χιλιάδες κομμάτια κοσμήματα. Στις κυριότερες αγορές του, υπάρχει στους καταναλωτές μία θετική προδιάθεση να συνδεθούν με το Ελληνικό κόσμημα. Αρκεί να το βρουν. Αυτή η εν δυνάμει ζήτηση που ως τώρα δεν έχει αξιοποιηθεί, για να τη δημιουργήσουν άλλες χώρες θα έπρεπε να δαπανήσουν δισεκατομμύρια δολάρια με αμφίβολα αποτελέσματα και διάρκεια.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΧΟΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

- Μικρό μέγεθος επιχειρήσεων, που δεν επιτρέπει την ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων ανάπτυξης, από κάθε επιχείρηση μεμονωμένα.
- Μέτριο επίπεδο εξοπλισμού και εγκαταστάσεων.
- Αδυναμία αποτελεσματικού Μάρκετινγκ, για τα προϊόντα του κλάδου.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

•Έντονη αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων του κλάδου μέσα από έναν ορθολογικό σχεδιασμό μάρκετινγκ.

Είναι ουτοπία, με τις υπάρχουσες συνθήκες στον κλάδο, να προτείνεται η εφαρμογή ορθολογικού μάρκετινγκ, που απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις και υψηλό κόστος.

Ειδικότερα, κάτι τέτοιο είναι αδύνατο να εφαρμοστεί μεμονωμένα, από κάθε μία από τις επιχειρήσεις της περιοχής, δεδομένου του μεγέθους τους, της οικονομικής τους επιφάνειας, της έλλειψης εξειδικευμένων στελεχών κ.λ.π.

Εξάλλου, με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά, ένας τέτοιος σχεδιασμός ίσως και να ήταν ανεδαφικός.

Παρόλα αυτά όμως, η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων του κλάδου μόνο βάσει οργανωμένου σχεδίου Μάρκετινγκ θα πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις λειτουργίες του μάρκετινγκ όπως:

- Έρευνα για τις συνθήκες που επικρατούν σε κάθε αγορά στόχο.
- Έρευνα και καταγραφή των δυνατοτήτων κάθε επιχείρησης.
- Έρευνα για τον καθορισμό του είδους και του σχεδιασμού κάθε προϊόντος.
- Έρευνα για τον καθορισμό του είδους της πελατείας, για κάθε προϊόν.
- Έρευνα για τον καθορισμό των περιοχών πώλησης του κάθε προϊόντος.

- Έρευνα, για τον καθορισμό του συστήματος διάθεσης και συστήματος διανομής των προϊόντων.

- Έρευνα, για τον καθορισμό της εμπορική πολιτικής (τιμολογιακή, πιστωτική, εκπιωτική πολιτική).

- Έρευνα, για τον προγραμματισμό των πωλήσεων.

- Έρευνα, για τον καθορισμό των μέσων προώθησης των πωλήσεων, που θα χρησιμοποιηθούν προκειμένου να επιτευχθούν οι τεθέντες στόχοι.

- Σχεδιασμό ελεγκτικού μηχανισμού του Μάρκετινγκ, για τον έλεγχο και επανακαθορισμό (αν χρειαστεί) των στόχων και των μέσων υλοποίησής τους.

Δηλαδή, γίνεται φανερό ότι όλα τα παραπάνω δεν μπορούν να εφαρμοστούν από μία μόνο επιχείρηση του κλάδου, αλλά είναι σκόπιμο να εφαρμοστούν μέσω μιας συλλογικής προσπάθειας, ώστε να έχουν τ' αναμενόμενα οφέλη.

Η συλλογική προσπάθεια, που οδηγεί σε μια έννοια συνεργασίας, αντιμετωπίζεται εν τη γενέσει της, με καχυποψία και διστακτικότητα, από τις Ελληνικές Μ.Μ.Ε., λόγω κυρίως του υφιστάμενου μεταξύ τους, ανταγωνισμού.

Παρόλα αυτά, η κατανόηση της ανάγκης αυτής, από τους αργυροχόους της περιοχής Ιωαννίνων, είναι το πρώτο θετικό βήμα, για την οριοθέτηση μιας τέτοιας συλλογικής προσπάθειας στο μάρκετινγκ, που αναλύεται στο επόμενο κεφάλαιο, μέσω των στόχων του επιχειρησιακού σχεδίου ανάπτυξης του κλάδου.

Λήψη μέτρων προς μείωση την υφιστάμενων προβλημάτων του κλάδου.

Τα μέτρα που είναι αναγκαία να ληφθούν άμεσα είναι επιγραμματικά τα ακόλουθα:

- Κοινή προσπάθεια προμήθειας των πρώτων υλών με σκοπό την εξασφάλιση καλύτερων τιμών και τη δυνατότητα ποιοτικού ελέγχου.

- Καθιέρωση της πιστοποίησης της ποιότητας.

- Συνεχής εκπαίδευση των ίδιων των επιχειρηματιών κυρίως σε θέματα οργάνωσης της παραγωγής και αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην περιοχή(ΟΑΔΕΔ Κ.Α.Π.).

- Έλεγχος της ποιότητας των εισαγόμενων προϊόντων για την αποφυγή αθέμιτου ανταγωνισμού.

- Κοινή, συνεχής και οργανωμένη προσπάθεια προβολής και προώθησης των τοπικών προϊόντων τόσο στην Ελληνική όσο και τη διεθνή αγορά.

- Έρευνα της αγοράς και κυρίως των ξένων αγορών.

- Ενίσχυση των επιχειρήσεων για την προμήθεια σύγχρονου και κατάλληλου εξοπλισμού.

- Εξασφάλιση της δυνατότητας, κυρίως μέσω μιας ανώτερης ή ανώτατης σχολής που θα λειτουργεί τοπικά, καλύτερου σχεδιασμού των προϊόντων.

•Έλεγχος της ποιότητας των τοπικά και εγχώρια παραγόμενων προϊόντων, με σκοπό την αποφυγή νοθειών και ως εκ τούτου αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων.

•Εξασφάλιση της δυνατότητας διενέργειας κοινών εργασιών, με εξοπλισμό που είναι ιδιαίτερα δαπανηρός και δεν είναι δυνατόν να αποκτηθεί ξεχωριστά από κάθε επιχείρηση.

Από την παραπάνω καταγραφή των προτεινόμενων μέτρων, για την μείωση των προβλημάτων του κλάδου, προκύπτει σε πολλές περιπτώσεις η ανάγκη, για ανάληψη συλλογικής προσπάθειας, ώστε τα μέτρα αυτά να υλοποιηθούν άμεσα χωρίς προστριβές ή καθυστερήσεις.

Είναι λοιπόν φανερό, ότι η Στρατηγική Ανάπτυξης του κλάδου θα πρέπει να βασίζεται σε συλλογική προσπάθεια των ιδίων των επιχειρήσεων, που τον απαρτίζουν, αφενός προς ίδιον όφελος και αφετέρου, προς όφελος της τοπικής οικονομίας του Ν.Ιωαννίνων.

Οι αναμενόμενες ευνοϊκές αλυσιδωτές επιπτώσεις σε τοπικό επίπεδο.

Η υλοποίηση της προαναφερθείσας στρατηγικής, με δεδομένο ότι:

•Για μεν τον σχεδιασμό μάρκετινγκ θα λάβει υπόψη της την ανάλυση της ζήτησης, που προηγήθηκε, προβάλλοντας, με κάθε τρόπο, την ιστορία και την παράδοση της αργυροχοΐας της περιοχής των Ιωαννίνων

•Για δε την υιοθέτηση μέτρων μείωσης των προβλημάτων του κλάδου, θα λάβει υπόψη της τα προτεινόμενα μέτρα,

θα επιφέρει αρκετές ευνοϊκές αλυσιδωτές επιπτώσεις σε τοπικό επίπεδο, όπως:

◊Σταθεροποίηση και ανάπτυξη ενός κλάδου που συμβάλλει στην απασχόληση του ενεργού πληθυσμού του Νομού.

◊Βελτίωση του Α.Ε.Π. του Νομού.

◊Βελτίωση του κατά κεφαλή εισοδήματος των απασχολουμένων με την αργυροχοΐα στον Νομό, που με τη σειρά της θα έχει ευνοϊκές επιδράσεις στη ζήτηση άλλων κλάδων.

◊Προβολή του Νομού Ιωαννίνων, τόσο Πανελλαδικά όσο και διεθνώς, με αποτέλεσμα την αύξηση της τουριστικής κίνησης του Νομού αλλά και της ζήτησης και άλλων προϊόντων του.

◊Ευαισθητοποίηση, για την περαιτέρω διατήρηση της ιστορικής κληρονομιάς του Νομού και για περαιτέρω προβολή της.

◊Συγκράτηση της νεολαίας στον Νομό και παροχή νέων εναλλακτικών ευκαιριών απασχόλησης.

4.ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

Στον Πίνακα 4.2 που ακολουθεί δίνεται το προτεινόμενο επιχειρησιακό σχέδιο δράσης, για την ανάπτυξη και προώθηση του κλάδου.

Από το Επιχειρησιακό σχέδιο δράσης, γίνεται φανερό ότι αυτό θα πρέπει να υλοποιηθεί μέσω ενός φορέα (ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ.), που θα διασφαλίζει την συλλογικότητα από όλες τις επιχειρήσεις του κλάδου.

Η μορφή και τρόπος λειτουργίας του Φορέα αυτού θα πρέπει να εκμηδενίζουν, αν είναι δυνατόν, κάθε καχυποψία ή διστακτικότητα εκ μέρους των επιχειρήσεων του κλάδου, ώστε να είναι σε θέση να εφαρμόσει απρόσκοπτα το παραπάνω επιχειρησιακό σχέδιο δράσης και να πετύχει τους στόχους του, που εγγυώνται την ανάπτυξη του κλάδου

Αυτή την περίοδο γίνεται η πρώτη προσπάθεια δημιουργίας ενός τέτοιου φορέα. Πρόκειται για το ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ, ένα καλλιτεχνικό κέντρο που θα καταλαμβάνει μια τεράστια έκταση, στην οποία θα στεγάζονται 65 εργαστήρια, θα έχει 600 τ.μ εκθετήριο, γραφείο εξαγωγών, έρευνα αγοράς και πιστοποιήσεων.

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ - ΔΡΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΙ
<p>Απογραφή Επιχειρήσεων Κλάδου με έμφαση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • στα παραγόμενα προϊόντα • στη δυναμικότητα παραγωγής. 	Εντοπισμός του δυναμικού του κλάδου ως βάση αναφοράς του σχεδίου δράσης.
Έρευνα για δημιουργία μονάδας προμήθειας πρώτων υλών(αργύρου) προς τις τοπικές επιχειρήσεις.	Μείωση του κόστους.
Προώθηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση των μοναδικών χαρακτηριστικών των προϊόντων της περιοχής, καθώς και του τρόπου κατασκευής τους.	Πιθανότητα χαρακτηρισμού και καταχώρισης ως προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά.
Δημιουργία ενός τοπικού Εργαστηρίου Πιστοποίησης Ποιότητας και σήμανσης των προϊόντων	Ευχέρεια στον ποιοτικό έλεγχο και στη σήμανση των προϊόντων. Τοπικά.
Πιστοποίηση της λειτουργίας του Εργαστηρίου αυτού, κατά ISO.	Αναγνώριση διεθνώς της δυνατότητας, το παραπάνω Εργαστήριο να χορηγεί σήματα ποιότητας στα προϊόντα και να πιστοποιεί την ποιότητα των διαδικασιών παραγωγής τους.
Σχεδιασμός ολοκληρωμένου σχεδίου Μάρκετινγκ, για τα προϊόντα του κλάδου.	Εφαρμογή όλων των λειτουργιών του Μάρκετινγκ για την ανάπτυξη του κλάδου.
Υλοποίηση του σχεδίου Μάρκετινγκ.	Επίτευξη των τεθέντων στόχων.
Δημιουργία παραδοσιακού Εργαστηρίου για την πρακτική εξάσκηση νέων που θέλουν να μάθουν την Παραδοσιακή τέχνη.	Δυνατότητα συνέχισης της παρουσίας του κλάδου χωρίς να χαθεί η παράδοση.
Δημιουργία Μονάδας Υποστήριξης και πληροφόρησης των επιχειρήσεων του κλάδου	Δυνατότητα άμεσης πληροφόρησης προς τις Επιχειρήσεις του κλάδου για διάφορα θέματα ή για τη λύση προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν κ.λ.π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2.

Επιχειρησιακό σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη και προώθηση της αργυροχοΐας.

ΠΗΓΕΣ ΑΝΤΛΗΣΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στο Τρίτο και Τέταρτο κεφάλαιο της Πτυχιακής εργασίας μας, προήλθαν από τις εξής πηγές :

Από το εγχειρίδιο : «Μελέτη Ανάπτυξης - Οργάνωσης - Προβολής Αργυροχόων Ιωαννίνων», Δήμος Ιωαννιτών, Μάρτιος 1998, καθώς και από στοιχεία - εκτιμήσεις του προέδρου του σωματείου των Αργυροχόων στα Γιάννενα, τον κ. Ευθυμίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. “Η Αργυροχοΐα στην Ήπειρο”, Αθήνα 1983, Γιασμίνα Στυλ. Μωυσειδου, Δήμος Ιωαννιτών.
2. “Οι συντεχνίες στα Γιάννενα κατά τον 19^ο και τις αρχές του 20ου ”, Ιωάννινα 1982, Γιώργου Παπανδρέου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
3. “Η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους ”, Τόμος Η, Αθήνα 1980, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε (Βυζαντινός Ελληνισμός – Μεταβυζαντινοί χρόνοι).
4. “Ήπειρωτική Λαϊκή Τέχνη”, Αγγελική Χατζημιχάλη.
5. Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος – Λάrous, 7^{ος} τόμος, έκδοση 1963.
6. “Μελέτη Ανάπτυξης – Οργάνωσης – Προβολής, Αργυροχόων Ιωαννίνων”, Δήμος Ιωαννίνων, Μάρτιος 1998.
7. “Τα Ιωάννινα Πόλις Αργυροτεχνημάτων”, Παν. Γυιόκα, Επίτιμου Δικηγόρου, Θεσσαλονίκη, Οκτώμβριος 1997.
8. “Δυο μεγάλοι μάστοροι του ασημιού”, Πόπη Ζώρα, Εθνικός Οργανισμός Ελληνικής Χειροτεχνίας, 1972.
9. “Αργυροχοΐα και Χρυσοχοΐα στα Γιάννενα”, Αλεξ. Δ. Δήμου, Ιωάννινα 1981.
10. “ Η Λαϊκή Τέχνη”, Κατερίνας Κορρέ, Ελλάδα Ιστορία και Πολιτισμός, Ε΄, Θεσσαλονίκη 1981.
11. “Νεοελληνική Λαϊκή Τέχνη”, Δημήτρης Στάμελος, Gutenberg, Το μυστικό και το παράδειγμα.
12. “Ελληνικά Παραδοσιακά Κοσμήματα”, Άγγελος Δεληβοριάς, Μουσείο Μπενάκη, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα.
13. “Αργυροχοΐα”, Πόπη Ζώρα.
14. “Οι Τέχνες της Στεμνίτσας – Λαογραφία ”, Συνοδινός Νάσιος, Αθήνα 1997.

